

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוּי. חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא"

עַל הַפְּתוּב בְּפִיּוּט שֶׁל סוּף הַהֶגְדָּה, "חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוּי. חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא (=גְּדִי אֶחָד, גְּדִי אֶחָד שְׁקֵנָה אַבָּא בְּשַׁנֵּי זַוּיִם), שׁוֹאֲלִים חַז"ל, מָה הָעֲנִין שֶׁל אוֹתוֹ גְּדִי אֶחָד, שְׁקֵנָה אַבָּא בְּשַׁנֵּי זַוּיִם, לַהֲגַדָּה שֶׁל פֶּסַח?

תְּחִלָּה, נִקְדִּים לְהַבִּיא מָה שֶׁלְּמַדְנוּ בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים, שֶׁתְּכַלִּית יְרִידַת יִשְׂרָאֵל לְגַלוּת מִצְרַיִם הִיְתָה לְנִקּוּתָם מִכָּל **סִיג וּפְגָם**. וְזֹאת, כְּדִי שְׂאֲחֵר-כֶּף, יִזְכּוּ בְּמַעֲמַד הָרַסְיָנִי, לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה.

כְּפִי שְׁפָתוֹב: "וְאַתְּכֶם לִקְחַ ה' וְיוֹצֵא אֶתְכֶם מִכּוֹר הַבְּרֹזֶל מִמִּצְרַיִם לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם...". וּפְרַשׁ שֵׁם רַש"י זצ"ל: "כּוֹר הוּא כְּלִי שֶׁמְזַקְקִים בוֹ אֶת הַזֶּהָב". פְּלוֹמֵר, כְּמוֹ שְׂצָרִיף לְנִקּוּת אֶת הַסִּיגִים הַדְּבוּקִים לְזֶהָב בְּאַמְצָעוֹת הַיִּתּוּף בְּכּוֹר הַבְּרֹזֶל, כֶּף הִיָּה צְרִיף גַּם לְזַקֵּק וּלְנִקּוּת אֶת הַסִּיגִים, שֶׁנִּדְבְּקוּ בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, בְּאַמְצָעוֹת הַסִּבָּל וְקוּשֵׁי הַשְּׂעִבּוּד בְּמִצְרַיִם, כְּדִי לְהַכִּין אוֹתָם לְקִרְאָת קַבְּלַת הַתּוֹרָה.

וְזֶהוּ שְׁפָתוֹב (שְׁמוֹת ג', יא): "וְיֹאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָאֱלֹהִים מִי אֲנִכִּי כִּי אֵלֶיךָ אֵל פְּרַעֲה וְכִי אוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם?". וּפְרַשׁ רַש"י, שְׁמֹשֶׁה אָמַר: "מָה זָכּוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁתַּעֲשֶׂה לָּהֶם נֶס, וְאוֹצִיאֵם מִמִּצְרַיִם"?

עַל-כֶּף הַשִּׁיב לוֹ הַקַּב"ה (שֵׁם, יב): "בְּהוֹצִיאֶיךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם, תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הַהָר הַזֶּה". וּמְפָרֵשׁ רַש"י: "שְׁהָרִי, עֲתִידִים לְקַבֵּל (אֶת) הַתּוֹרָה עַל הַהָר הַזֶּה לְסוּף ג' חוֹדְשִׁים שִׁיִּצְאוּ מִמִּצְרַיִם". וּבְכֶף גְּלַה הַקַּב"ה כִּי עַל-יְדֵי הַשִּׁיעֵבּוּד בְּגַלוּת מִצְרַיִם, יִזְדַּכְּכוּ יִשְׂרָאֵל לְקִרְאָת קַבְּלַת הַתּוֹרָה, וּבִזְכוּת זֶה רְאוּיִים הֵם שִׁיִּצְאוּ מִמִּצְרַיִם בְּאוֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים.

לְכֵן, לְאַחַר שֶׁסִּימְנוּ אֶת כָּל הַהֶגְדָּה שֶׁל פֶּסַח, לְסַפֵּר, לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל עַל יְצִיאַת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בְּאוֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים, בְּחַר הַפִּיטָן הָאֶלְקִי לְפַתּוּחַ אֶת הַפִּיּוּט בְּמַעֲלָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁזָּכּוּ לְהִיּוֹת בְּנִים לְמִקּוּם, בְּזִכּוֹת שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה וְהַקְּדִימוּ "נַעֲשֶׂה" לְ"נִשְׁמַע". עַל-כֵּן פֶּתַח אֶת הַפִּיּוּט בְּאוֹמְרוֹ "חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוּי. חַד גְּדִיָּא".

וְהַכּוֹנֵה בְּזֶה הִיא כְּמוֹ שֶׁפְּרַשׁ הַגַּה"ק מִפְּלֶאצֶק זִיע"א, שֶׁ"חַד גְּדִיָּא" אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּקְרְאוּ "גוֹי אֶחָד בְּאַרְצֵךְ", הַנִּמְשָׁלִים לְגְדִי אֶחָד, הַרוֹבֵץ בֵּין שְׁבָעִים זְאֵבִים – שְׁבָעִים אוֹמוֹת הָעוֹלָם, חַיּוֹת הַטֶּרֶף – שֶׁכָּל רְצוֹנָם הוּא לְטְרוֹף אֶת הַגְּדִי, "דְּזַבִּין אַבָּא" – שְׁקֵנָה הַקַּב"ה, הוּא אֲבִינוּ שֶׁבְּשָׁמַיִם, לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם קְדוּשׁ – "בְּתַרֵּי זַוּי" – בְּזִכּוֹת שְׁתֵּי הַמְּלִים "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע" שֶׁאָמְרוּ יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעַת מִתֵּן תּוֹרָה. וּבְזִכּוֹת קַבְּלָה זוֹ זָכּוּ לְהִיּוֹת "חַד גְּדִיָּא חַד גְּדִיָּא" – גוֹי אֶחָד בְּאַרְצֵךְ, כִּי שְׂאֵר אוֹמוֹת הָעוֹלָם לֹא רְצוּ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה.

וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף, שֶׁמִּטְעָם זֶה מְכַנֶּה הַפִּיטָן אֶת הַקַּב"ה בְּתוֹאֵר "אַבָּא", עַל-פִּי מְאֹמֵר נִפְלֵא שֶׁל חַז"ל בְּגִמְרָא (שְׁבַת פֶּט' מִתּוֹרָגָם): אָמְרוּ חַז"ל: "לְעֵתִיד לְבוֹא יֹאמֵר הַקַּב"ה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ: בְּנִיךָ חֲטָאוּ לִי, וְאַבְרָהָם יַעֲנֶה לוֹ: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, יִמְחוּ (=יִאבְדוּ) עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ. אָמַר הַקַּב"ה: אֲפָנָה לְיַעֲקֹב, שְׁהִיָּה לוֹ צַעַר שֶׁל גִּידוּל בְּנִים, אוֹלִי הוּא יִסְגֵּר עַל בְּנָיו. אָמַר הַקַּב"ה לְיַעֲקֹב: בְּנִיךָ חֲטָאוּ. אוֹמֵר לוֹ יַעֲקֹב: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, יִמְחוּ עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ... פּוֹנָה הַקַּב"ה לְיַצְחָק, וְאוֹמֵר לוֹ: בְּנִיךָ חֲטָאוּ לִי. אָמַר לְפָנָיו יַצְחָק: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, בְּנֵי הֵם וְלֹא בְּנִיךָ? הֲרִי בְּשַׁעַת שֶׁהַקְּדִימוּ לְפָנֶיךָ 'נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמַע', קִרְאָת לָהֶם 'בְּנֵי בְּכוֹרֵי', עֲכָשִׁיו אֵתָה אוֹמֵר בְּנֵי וְלֹא בְּנִיךָ?!"

וּפְרַשׁ רַש"י: "קִרְאָת לָהֶן (שְׁמוֹת ד', כב') 'בְּנֵי בְּכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל', שְׁהִיָּה גְלוּי לְפָנֶיךָ שֶׁהֵן עֲתִידִין לֹמַר לְפָנֶיךָ בְּסִינֵי 'נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע' – לְקַבֵּל עוֹלָךְ מֵאַהֲבָה, כְּבָנִים".

הֵנָּה, נִמְצָאנוּ לְמַדִּים, כִּי בְּזִכּוֹת שֶׁהַקְּדִימוּ יִשְׂרָאֵל לְ"נַעֲשֶׂה" לְ"נִשְׁמַע", עֵטַר אוֹתָם הַקַּב"ה בְּתוֹאֵר "בְּנִים", בְּאוֹמְרוֹ "בְּנֵי בְּכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל", וְהַקַּב"ה נַעֲשֶׂה לְיִשְׂרָאֵל בְּבַחֲיַנַּת אֵב לְבָנִים.

הֵנָּה כִּי כֵן מְבוֹאֵר הֵיטֵב מָה שֶׁיִּסְדַּח הַפִּיטָן ("דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוּי"). שְׁכֵן, הַקַּב"ה, שֶׁהוּא אֲבִינוּ, קָנָה אוֹתָנוּ לְהִיּוֹת

לו בָּנִים "בְּתָרֵי זֹנִי" – בְּזִכּוֹת שֶׁהִקְדַּמְנוּ "נַעֲשֶׂה" ל"נִשְׁמַע".

יש להוסיף, שְׁמִלְכָד ה"חַד גְּדִיא", שהוא רִמּוֹ לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵן גּוֹי אֶחָד בְּאַרְץ – הֵנָּה, כָּל שָׂאֵר הַכּוֹחוֹת שֶׁהִזְכִּיר הַפִּיטָן: שׁוֹנָרָא, כְּלָבָא, חוּטְרָא, נוּרָא, מִיָּא, תוּרָא, הַשׁוּחַט, מְלָאךְ הַמּוֹת – כָּל אֵלֶּה הֵם רִמּוֹ לְכּוֹחוֹת הָרַע שְׁכָּלֵם שׁוֹנָאִים לְיִשְׂרָאֵל. שׁוֹנָרָא וְכָלָבָא הֵם בְּעֵלֵי חַיִּים טְמֵאִים, וְהֵם רִמּוֹ לְכּוֹחוֹת הָרַשָּׁע הַמְזִיקִים לְיִשְׂרָאֵל. הַחוּטְרָא שֶׁהוּא מְקַל, הוּא רִמּוֹ לְכּוֹחוֹת הַדִּין הַנִּלְחָמִים עִם יִשְׂרָאֵל, כַּמְבּוֹאֵר בַּזוֹהַר הַקְּדוֹשׁ (בְּלָק): "וַיַּחַר אַף בַּלְעָם וַיַּךְ אֶת הָאֶתוֹן בַּמֶּקֶל". וּפְרַשׁ הַזוֹהַר הַקְּדוֹשׁ, שֶׁהַתְּכּוֹן בַּלְעָם לְהַכּוֹתָהּ, כְּדִי לְהַטְעִין עָלֶיהָ כּוֹחוֹת הַדִּין כַּנֶּגֶד יִשְׂרָאֵל – לְכֵן הִכָּה אוֹתָהּ בַּמֶּקֶל וּכְפִי דְבָרֵי הַזוֹהַר: "בַּמֶּקֶל דִּיקָא דְאִיהוּ דִּינָא קְשִׁיא תְּקִיפָא" (=בַּמֶּקֶל דּוֹקָא שֶׁהוּא דִּין קְשִׁיא וְתְּקִיף). "נוּרָא" (=אֵשׁ) הוּא רִמּוֹ עַל כּוֹחוֹת הַדִּין שֶׁל אוֹיְבֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁשָּׂרְפוּ אֶת בְּתֵי מְקֻדְשֵׁינוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִילִים ע"ד, ז): "שְׁלַחוּ בְּאֵשׁ מְקֻדְשְׁךָ".

"מִיָּא" הֵם ה"מֵים הַזּוֹדוֹנִים" – כּוֹחוֹת הָרַע, שְׂרוּצִים לְהַטְבִּיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁאָמַר דּוֹד הַמֶּלֶךְ, כִּי לֹא ה' שֶׁהִיא לָנוּ (תְּהִילִים קכ"ד, ה): "אֲזִי עָבַר עַל נַפְשֵׁנוּ הַמֵּים הַזּוֹדוֹנִים".

"תוּרָא" הוּא שׁוֹר הַמְזִיק, אֶחָד מֵאַרְבַּעָה אָבוֹת נְזִיקִין שֶׁנִּזְכְּרוּ בַּמִּשְׁנָה (ב"ק כ'): "אַרְבַּעָה אָבוֹת נְזִיקִין: הַשׁוֹר וְהַבּוֹר וְהַמְבַּעַה וְהַהֲבַעַר". וְכָתַב הַשַּׁל"ה הַקְּדוֹשׁ (מִשְׁפָּטִים, גַּר מִצּוּהָ), שֶׁאַרְבַּעָה אֵלֶּוּ הֵם כַּנֶּגֶד אַרְבַּע קְלִיפּוֹת הַנִּלְחָמוֹת עִם יִשְׂרָאֵל.

"שׁוּחַט" הוּא רִמּוֹ עַל כַּח הַרוּצָה לְטְבוּחַ, חָס וְשָׁלוֹם, בְּיִשְׂרָאֵל, כַּמְבּוֹאֵר בַּגְּמָרָא (שַׁבָּת קכ"ט), שֶׁעָרַב חָג הַשְּׁבֻעוֹת מְסוּכָן לַעֲשׂוֹת הַקּוֹת דָּם, "דִּיפִיק בֵּיהּ זִיקָא וְשָׁמִיָּה טְבוּחַ" (=שִׁיּוּצָאָת בּוּ רִיחַ שֶׁשָּׁמוּ "טְבוּחַ"). וְ"מְלָאךְ הַמּוֹת" הוּא הַשָּׁטָן, רֹאשׁ אוֹיְבֵי יִשְׂרָאֵל.

וְהֵנָּה, לְשִׁמְחָתָנוּ, כָּל אוֹיְבֵי יִשְׂרָאֵל, נִלְחָמִים אֵלֶּוּ עִם אֵלֶּוּ, עַל-פִּי מָה שֶׁהִבִּיא בְּ"יִלְקוּט אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל" (דף קד', בִּשְׁם הַר"ה"ק מֵאַפְטָא): "וְהִיא שֶׁעֲמָדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ, שֶׁלֹּא אֶחָד בְּלָבָד עָמַד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתָנוּ, אֶלָּא שְׁבָכַל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתָנוּ, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילָנוּ מֵידָם".

וּבֵאֵר בְּדַבְרֵי קוּדְשׁוֹ עַל-פִּי מָה שֶׁשָּׁנִינוּ בַּגְּמָרָא (פְּסָחִים פ"ז) "אָמַר רַבִּי אוֹשְׁעִיא: מֵאִי דְכָתִיב (שׁוֹפְטִים ה') 'צְדָקָת פְּרוּזוֹנוֹ בְּיִשְׂרָאֵל?' צְדָקָה עֲשֶׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל, שֶׁפּוֹרֵם לְבֵין הָאוֹמוֹת".

וְהֵנָּה, מָה שֶׁאֵין כָּל הָאוֹמוֹת יְכוּלוֹת – לְהַתְּאָחַד וּלְכַלּוֹת חֲלִילָה אֶת יִשְׂרָאֵל – הוּא חֶסֶד גְּדוֹל שֶׁעֲשֶׂה ה' עִם בְּנָיו לְהַפְרִיד בֵּין הָרַשָּׁעִים, שֶׁשׁוֹנָאִים זֶה אֶת זֶה, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה (סְנֵהֲדָרִין ע"א): "פִּיזוֹר לְרַשָּׁעִים – הַנָּאָה לְהֵן וְהַנָּאָה לְעוֹלָם". וּפְרַשׁ רַש"י: "שֶׁנִּפְרְדִּין זֶה מִזֶּה, וְאֵין יְכוּלִין לְהִיוֹעֵץ עִצָּה... וְלִסְיַע זֶה אֶת זֶה".

הֵנָּה, זֶה הַפְּרוּשׁ: "וְהִיא שֶׁעֲמָדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ, שֶׁלֹּא אֶחָד בְּלָבָד עָמַד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתָנוּ" – שֶׁאֵין אָנוּ מְפּוֹזְרִים בֵּין אוֹמָה אֶחָת בְּלָבָד, שֶׁתּוֹכַל עָלֵינוּ לְכַלּוֹתָנוּ, חֲלִילָה. "אֶלָּא שְׁבָכַל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתָנוּ" – כִּי אָנוּ מְפּוֹזְרִים בֵּין הַרְּבֵה רַשָּׁעֵי אוֹמוֹת הָעוֹלָם שֶׁעוֹמְדִים עָלֵינוּ, וְעַל-יְדֵי כֶּךָ "וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילָנוּ מֵידָם". וְצָרִיךְ לְדַעַת, שֶׁעַל-יְדֵי הָאַחַדוֹת הַגְּדוֹלָה שֶׁהִיָּתָה בְּיִשְׂרָאֵל, נַעֲשֶׂה פִירוּד גְּדוֹל בֵּין רַשָּׁעֵי אוֹמוֹת הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא יוֹכְלוּ לְהַתְּאָחַד יַחַד כַּנֶּגֶד יִשְׂרָאֵל.

וּמִזֶּה נִשְׁכִּיל לְהִבִּין, כְּמָה חָשׁוּב לְפָנֵי הַקַּב"ה שֶׁיִּתְאַחְדוּ כָּל יִשְׂרָאֵל כְּאִישׁ אֶחָד בְּלָב אֶחָד, וּבַפְּרָט בְּלִיל הַסֵּדֶר הַקְּדוֹשׁ, שֶׁמְסוּגֵל לְגֵאוּלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יב, מ"ב): "לִיל שְׁמֵרִים הוּא לָהּ לְהוֹצִיאָם מֵאַרְץ מִצְרַיִם". וְדַרְשׁוּ בַּגְּמָרָא (ר"ה י"א): "בְּנִסָּן נְגָאֵלוּ, וּבְנִסָּן עֲתִידִין לִיגָאֵל, מִנָּא לְ? (=מִנָּיִן לָנוּ זֹאת?), דְּכָתִיב (=שְׁכָתוּב) (שְׁמוֹת יב): 'לִיל שְׁמֵרִים הוּא לָהּ' – לִילָה הַמְשֻׁמֵּר וּבֵא מִשְׁשֵׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית". וּבְזִכּוֹת הָאַחַדוֹת בֵּין יִשְׂרָאֵל "יִתְפָּרְדוּ כָּל פּוֹעֲלֵי אוֹן, לְהַשְׁמֵדֵם עַדִּי עַד", וְנִזְכָּה לְגֵאוּלָּה הַשְּׁלִימָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן! (עַל פִּי "אוֹרָה שֶׁל תוֹרָה" לַהַר"ה" ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן) "מִשְׁנַכְנֵס אֶדָר מֵרַבִּין בְּשִׁמְחָה" וּמִשְׁנַכְנֵס נִסָּן מֵרַבִּין בְּאַמוּנָה

סִפְרוּ לִי הוֹרִים, הַגְּרִים בְּבִנֵי בְּרַק, כִּי הֵם הָיוּ בִירוּשָׁלַיִם בְּשִׁמְחָה מְשֻׁפָּחֶתִית עַד שֶׁעָה מְאוּחֶרֶת, יַחַד עִם בְּתָם. בַּחֲסָדֵי שָׁמַיִם הַזְּדִמָּן לָהֶם מִיִּשְׁהוּ שֶׁנִּסְעָה לְבִנֵי בְּרַק, וְלָקַח אוֹתָם הַבֵּיתָה. כְּאִשֶּׁר הִגִּיעוּ לְבֵיתָם, הָיוּ כָּלֵם עֵיפִים, גַּם הַיְלָדָה הַקְּטָנָה. לְהַפְתָּעָתָם, רָאוּ אוֹתָהּ לּוֹקַחַת סֵפֶר תְּהִילִים, וּמִתְחִילָה לֹאמַר פְּרָקֵי תְּהִילִים. שֶׁאֵלָּה אוֹתָהּ אִמָּה, מְדוּעַ הִיא אֵינָה הוֹלְכַת לִישׁוֹן, וְהַיְלָדָה הַשִּׁיבָה לְתוֹמָה: "כְּאִשֶּׁר הָיִינוּ בִירוּשָׁלַיִם, הָיִיתִי עֵיפָה מְאֹד, וַיְדַעְתִּי שֶׁעוֹד צְפוּיָה לָנוּ נְסִיעָה אַרוּכָה הַבֵּיתָה, הַתְּפַלְלָתִי לָהּ שִׁיזְמָן לָנוּ מִיִּשְׁהוּ שֶׁיִּקַּח אוֹתָנוּ הַבֵּיתָה. הַבְּטַחְתִּי, שָׁאֵם כֶּךָ יִהְיֶה, אוֹמַר כְּמָה פְּרָקֵי תְּהִילִים כְּאִשֶּׁר נִגִּיעַ הַבֵּיתָה. לָכֵן, כְּאִשֶּׁר הַתְּקַבְּלָה תְּפִילָתִי, אֲנִי צְרִיכָה לָקִים אֶת הַהַבְּטָחָה...".

שַׁבָּת שְׁלוֹם וְחַג שְׁמַח לְכָל הַמַּתְפַּלְלִים! נָא לְשִׁמּוֹר עַל קְדוּשַׁת הַגִּילְיוֹן!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"כִּמְהָ מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עֲלֵינוּ. אֵלּוּ הוּצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, וְלֹא עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים דִּינוֹ"

עַל הַפְּתוּב בְּהַגְדָּה שֶׁל פֶּסַח – "כִּמְהָ מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עֲלֵינוּ: (1) שֶׁהוּצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם.

(2) וְעָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים... (15) וּבְנָה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה" – כּוֹתֵב הַרִיטֵב"א, שֶׁ-ט"ו הַמַּעֲלוֹת הַלְלוּ, הַפְּתוּבוֹת בְּהַגְדָּה, מְכוֹנוֹת כְּנֶגֶד ט"ו הַמַּעֲלוֹת/הַמְדְרָגוֹת שֶׁהָיוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ – מ"עֲזֶרֶת הַנָּשִׁים" עַד ל"עֲזֶרֶת הַגְּבָרִים". וְזֹאת, כְּפִי שֶׁשָּׁנִינוּ בְּמִשְׁנֵה (מִידוֹת פ"ב, מ"ה): "וַחֲמֵשׁ עֲשָׂרֵה מַעֲלוֹת (=מְדְרָגוֹת) עוֹלוֹת מִתּוֹכָהּ לְעֲזֶרֶת יִשְׂרָאֵל (=הַגְּבָרִים), כְּנֶגֶד חֲמֵשׁ עֲשָׂרֵה מַעֲלוֹת שְׁבַת־הֵילִים, שֶׁעֲלִיהֶן הַלּוּיִם אוֹמְרִים בְּשִׁיר."

דְּהִינּוּ, בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ הָיוּ ט"ו מַעֲלוֹת (=מְדְרָגוֹת) מְעֻזֶּרֶת נָשִׁים לְעֲזֶרֶת יִשְׂרָאֵל/הַגְּבָרִים, שֶׁהָיוּ מְכוֹנוֹת כְּנֶגֶד ט"ו מְזֻמּוּרֵי "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת" (פְּרָקִים קכ' עַד קל"ה), שֶׁחֶבֶר דָּוִד הַמֶּלֶךְ בְּסִפְרֵי הַתְּהִילִים.

וְעַל ט"ו (=15) מַעֲלוֹת אֵלּוּ עָמְדוּ הַלּוּיִים וְאָמְרוּ שִׁירָה בְּשִׂמְחַת בֵּית הַשְּׁאוּבָה בְּחֶג הַסּוּפּוֹת. וְעַל כָּל מַעֲלָה/מְדְרָגָה שָׂרוּ שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אַחַד.

וּכְפִי שֶׁפְּתוּב (סוּפָה נא'): "חֲסִידִים וְאֲנָשִׁי מַעֲשֵׂה הָיוּ מְרַקְדִים לְפָנֵיהֶם בְּאַבּוּקוֹת שֶׁל אוֹר שְׁבִידֵיהֶן, וְאוֹמְרִים לְפָנֵיהֶן דְּבָרֵי שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת. וְהַלּוּיִם בְּכַנּוּרוֹת וּבִנְבָלִים וּבְמִצְלָתִים וּבְחֻצוֹצְרוֹת וּבְכִלֵי שִׁיר בְּלֹא מִסְפָּר, עַל חֲמֵשׁ עֲשָׂרֵה מַעֲלוֹת הַיּוֹרְדוֹת מְעֻזֶּרֶת יִשְׂרָאֵל לְעֲזֶרֶת נָשִׁים, כְּנֶגֶד חֲמֵשׁ עֲשָׂרֵה מַעֲלוֹת שְׁבַת־הֵילִים, שֶׁעֲלִיהֶן לּוּיִים עוֹמְדִין בְּכִלֵי שִׁיר וְאוֹמְרִים שִׁירָה. וְעָמְדוּ שְׁנֵי כְּהֲנִים בְּשַׁעַר הָעֲלִיּוֹן שִׁיּוֹרֵד מְעֻזֶּרֶת יִשְׂרָאֵל לְעֲזֶרֶת הַנָּשִׁים, וְשְׁתֵּי חֻצוֹצְרוֹת בִּידֵיהֶן."

וְהוֹסִיף הַרִיטֵב"א (בְּפָרוּשׁוֹ עַל הַהַגְדָּה שֶׁל פֶּסַח), שֶׁמִּטְעַם זֶה תִּקְנּוּ לָנוּ חו"ל לְהַזְכִּיר ט"ו (=15) מַעֲלוֹת טוֹבוֹת. וּכְפִי דְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים: "כִּמְהָ מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עֲלֵינוּ. אֵלּוּ הוּצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, וְלֹא עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים דִּינוֹ...!". וְהֵן חֲמֵשׁ עֲשָׂרֵה מַעֲלוֹת, כְּמִנְיַן י"ה צוּר עוֹלָמִים... וְכִנְגֶדֶן בְּמִשְׁכַּן ט"ו קָלְעִים לְפָתָף. וְכֵן אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עֲלִיו הַשְּׁלוֹם, בְּסִפְרֵי תְהִילִים, ט"ו מַעֲלוֹת (=שִׁיר הַמַּעֲלוֹת), וְכִנְגֶדֶן עָשָׂה לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ ט"ו מַעֲלוֹת."

וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף, שֵׁשׁ בְּ-ט"ו (=15) הַמַּעֲלוֹת הַלְלוּ רְמֵזוּ עַל מֶה שֶׁדָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא בְּגִמְרָא (סוּטָה יו'): "דְּרִישׁ (=דְּרַשׁ) רַבִּי עֲקִיבָא: אִישׁ וְאִשָּׁה שְׁזָכוּ – שְׁכִינָה בִּינֵיהֶן (י"ה), לֹא זָכוּ – אִישׁ אוֹכְלָתָן". וּפְרַשׁ רַש"י זצ"ל: "שְׁכִינָה בִּינֵיהֶן – שֶׁהָרִי חֶלֶק (הַקַּב"ה) אֶת שְׁמוֹ, וְשָׁכְנוּ בִּינֵיהֶן: יו"ד בְּאִישׁ וְ-ה"א בְּאִשָּׁה. (לְכֹן, אִם) לֹא זָכוּ (הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה) – אִישׁ אוֹכְלָתָן – שֶׁהַקַּב"ה מְסַלֵּק שְׁמוֹ מִבִּינֵיהֶן, וְנִמְצָאוּ אִשׁ וְאִשָּׁה". (כְּאִשֶּׁר מְסַלְקוֹת הָאוֹתִיוֹת 'י' מְ- "אִישׁ אִשָּׁה", נִשְׂאָר אִשׁ אִשׁ).

נִמְצָאוּ לְמִדֵּים מְכַאֵן, שֵׁשׁ י"ה (=15) שְׁבִין אִישׁ לְאִשָּׁתוֹ הוּא רְמֵזוּ עַל הַשְּׁכִינָה הַקְּדוּשָׁה. וְכָתֵב הַ"מְגִלָּה עֲמוּקוֹת" (וַיֵּרָא) רְמֵזוּ נְאֻם עַל-כֶּף: "שְׁכִינָה" – אוֹתִיוֹת שְׁכָן י"ה, דְּהִינּוּ שֵׁם י"ה הַשּׁוֹכֵן בְּיִשְׂרָאֵל.

וַיֵּשׁ לוֹמֵר, שֶׁעֲנִין ט"ו (=15) הַמַּעֲלוֹת שֶׁהָיוּ בֵּין עֲזֶרֶת הַנָּשִׁים לְעֲזֶרֶת יִשְׂרָאֵל/הַגְּבָרִים מְרֻמְזוֹת עַל שֵׁם י"ה (=15), הַמְחַבֵּר בֵּין אִישׁ וְאִשָּׁה, שֶׁהֵם בְּבַחֲנֵי עֲזֶרֶת יִשְׂרָאֵל וְעֲזֶרֶת נָשִׁים. וּבְלִשׁוֹן קוֹדֶשׁוֹ שֶׁל הַ"כִּלֵּי יָקָר": "וְכֵן אָמְרוּ רז"ל: בֵּין עֲזֶרֶת אֲנָשִׁים לְעֲזֶרֶת נָשִׁים הָיוּ ט"ו (=15) מַעֲלוֹת. וְכָל זֶה מוֹרָה, שֶׁמִּסְפָּר ט"ו (=15) מְתוּנָה בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה, כִּי כָּל זֶה נִמְשָׁךְ מִקְדוּשַׁת שֵׁם שֶׁל י"ה."

בְּדֶרֶךְ זֶה נַעֲלָה בְּמִסְלָה לְבָאֵר אֶת הַטְעַם שֶׁתִּקְנּוּ לָנוּ חו"ל, לוֹמֵר בְּלִיל פֶּסַח ט"ו מַעֲלוֹת טוֹבוֹת, כְּנֶגֶד ט"ו הַמַּעֲלוֹת שֶׁהָיוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, עַל-פִּי מֶה שֶׁשָּׁנִינוּ בְּגִמְרָא (סוּטָה יא'): "דְּרַשׁ רַב עוּרְא: בְּשִׁכְרֵי נָשִׁים צְדָקָנוֹת שֶׁהָיוּ בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר נִגְאָלוּ אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם. שֶׁבְשַׁעָה שֶׁהָיוּ הוֹלְכוֹת לְשֹׂאֵב מִיָּם, (הָיָה) מְזֻמֵּן לָהֶם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא דְּגִים קְטָנִים בְּכַדֵּיהֶן, וְשׁוֹאֲבוֹת מְחַצֵּה מִיָּם וּמְחַצֵּה דְּגִים, וּבְאוֹת וְשׁוֹפְתוֹת שְׁתֵּי קְדָרוֹת: אַחַת שֶׁל חֲמִין וְאַחַת שֶׁל דְּגִים. וּמוֹלִיכוֹת אוֹתָן אֲצֵל בְּעֲלִיהֶן לְשֹׁדָה, וּמְרַחֲצוֹת אוֹתָם, וְסוֹכוֹת אוֹתָם, וּמְאָכִילוֹת אוֹתָם, וּמְשַׁקּוֹת אוֹתָם, וְנִזְקָקוֹת לָהֶם... וְכִיּוֹן שֶׁמִּתְעַבְּרוֹת – בְּאוֹת לְבַתֵּיהֶם."

ונראה לפי זה לפרש, כיצד בזכות הנשים הצדקניות הללו נגאלו ישראל ממצרים, על-פי המבואר במדרש (ויק"ו לב, ה): "על-ידי שגדרו ישראל עצמן מן הערוה – נגאלו ממצרים".

הנה כי כן, יבואר היטב בזכות מה זכו אותן נשים צדקניות, שהגאולה תבוא על-ידן. שכן, אותן נשים גרמו לישראל לשמור על קדושתם, כאשר עמדו לצד בעליהן, לחזקם בשעות הקשות – ולכן בזכותן נגאלו ישראל ממצרים. על-פי האמור, נשכיל להבין מה שהוזכרו משפחות השבטים בפרשת "פינחס" בתואר "הראובני", "החנכי", "הפלואי", כמו שנאמר: "חנוך משפחת החנכי, לפלוא משפחת הפלוא, לחצרן משפחת החצרוני...". ופרש רש"י: "לפי שהיו האומות מבזין אותם (=את ישראל), (ואומרים): מה אלו מתחסיין על שבטיהם? סבורין הם (=ודאי חושבים הם, ישראל), שלא שלטו המצרים באמותיהם? (=נשות ישראל). (שהרי), אם בגופם היו מושלים (המצריים), קל וחמר בנשותיהם! (וכדי להפריך מחשבות זדון אלו של הגויים)... הטיל הקב"ה את שמו (=יה) עליהם – ה"א מצד זה, וי"ד מצד זה – לומר: מעיד אני עליהם, שהם בני אבותיהם" (ולכן כתוב: "חנוך משפחת החנכי, לפלוא משפחת הפלוא..."). וזהו מה שמפורש על-ידי דוד (תהילים קכב): 'שבטי יה עדות לישראל'. השם הזה (=יה) מעיד עליהם (=על ישראל) (שהם מתחסיין) לשבטיהם".

ודקדק ה"משכיל לדוד": הלא בשם י"ה האות י' היא לפני האות ה'. אם כן, מדוע הקדים הקב"ה אצל השבטים את האות ה' לפני האות י' ("הראובני... החנכי... הפלואי")? ותריך בטוב טעם ודעת, שפאן בקש הקב"ה לרמוז שבזכות נשים צדקניות נגאלו ישראל ממצרים – לכן הקדים הקב"ה בשמות השבטים את האות ה' של האשה לפני האות י' של האיש.

מעתה, יאירו עינינו להבין: שמה שתקנו לנו חז"ל לומר בליל הסדר ט"ו מעלות טובות למקום עלינו, הוא כנגד ט"ו (=מדרגות) המעלות שהיו בבית המקדש, בין עזרת הנשים לעזרת ישראל, שהם כנגד י"ה (=15), שהיא השכינה השורה בין איש ואשה,

וצריך לדעת שם-ט"ו המעלות הללו בבית המקדש נמשכה השראת השכינה בין איש ואשה, כדי לחזק בכך את הנשים הצדקניות, אשר בזכות עמידתן האיתנה להחזיק את הבית בקדושה, נגאלו ישראל ממצרים.

לפי זה יש לומר, שמטעם זה ערך בעל ההגדה את ט"ו (=15) הסימנים של הסדר "קדש ורחץ כרפס יחץ...". כנגד שם י"ה (=15) שבין איש ואשה, כדי לחזק בכך את הבית היהודי שבזכות י"ה שהעיד על ישראל במצרים שעמדו בקדושתם נגאלו ישראל ממצרים.

ולכן, לפני הסדר יש לנו רמז על י"ה ב-ט"ו (=15) הסימנים של הסדר (קדש ורחץ כרפס יחץ...), וכן בסיומו של סיפור יציאת מצרים יש לנו רמז על שם י"ה ב-ט"ו (=15) המעלות הטובות למקום (=הקב"ה).

"ושאינו יודע לשאול את פתח לו" (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן)

הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ פרש את דברי המדרש (שהש"ר ה ב): "אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: בני, פתחו לי פתח אחד של תשובה כחדה של מחט ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרוניות נכנסות בו".

כי אותו פתח של תשובה כחדו של מחט הינו ברכות: "השיבנו אבינו" ו"סלח לנו" אשר המכון בהן מבטח לו שיגדילו לרחם עליו מן השמים ויזכה לתקן את אשר עות.

על פי דבריו הוסיף ודרש תלמידו רבי ישראל דב גילרנטר רבה של ישינצה פי על כך רמז בעל ההגדה: "ושאינו יודע לשאול" אף מי שאינו יודע להתפלל ולבקש פראוי על התשובה "את פתח לו" - הקדוש ברוך הוא בעצמו פותח בעבורו את אותו פתח... כחדו של מחט.

"ותצא אש מלפני ה ותאכל אותם וימתו לפני ה"

מעשה וחלה האדמו"ר רבי דוד מזבלטוב בחלי כבד, עד שאמרו הרופאים נואש לחייו. זוגתו הצדקת, הרבנית פסיה לאה בת רבי משה ליב מסאסוב, סרבה לומר נואש, ותחת זאת עמדה בתפלה במשך ימים ארבים וקרעה שערי שמים לרפואתו. ואכן, במקום שלא הועילו הרופאים והרפואות, הועילה תפלתה של הרבנית הצדקת, ורבי דוד החלים ממחלתו בדרך נס. עם קומו ממטת חליו אמר הרבי בדרך צחות: "עתה התבארו לי דברי המדרש" (ויק"ו כ ט) שנדב ואביהוא מתו משום שהתעכבו מלהנשא. ולכאורה, האם זו סבה להעניש במיתה? אלא יש לפרש: אלו זכו להנשא, היו נשותיהם מגנות עליהם בתפלתן, כפי שזוגתי הצדקת התפללה בעבורי עד שנושעתני. ועכשו, משלא נשאו חסרה היתה להם תפלה זו, ומתוך כך מתו.

ויש לומר, שענין ט"ו (=15) המעלות שהיו בין עזרת הנשים לעזרת ישראל/הגברים מרמזות על שם י"ה (=15), המחבר בין איש ואשה, שהם בבחינת עזרת ישראל ועזרת נשים. ובלשון קודשו של ה"פלי יקר": "וכן אמרו רז"ל: בין עזרת אנשים לעזרת נשים היו ט"ו (=15) מעלות. וכל זה מורה, שמספר ט"ו (=15) מתוך בין איש לאשה, פי כל זה נמשך מקדושת שם של י"ה".

שבת שלום וחסד שמח לכל המתפללים! נא לשמור על קדושת הגיליון!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"כָּל דְּכַפִּין יִיתִי וַיִּיכֹל" (=כָּל נֶצֶרֶךְ יִכְנֹס וַיֵּאכֹל. מִתּוֹךְ הַהֲגָדָה) (על פי "אוֹרֵה שֶׁל תּוֹרָה" לַהֲרַח"ק פִּינְחָס פְּרִיֶדְמָן)

יְדוּעָה וּמְפוֹרָסָמַת שְׁאֵלַת הַמְּפָרְשִׁים, מְדוּעַ מֵצֵא בְּעַל הַהֲגָדָה לְנַחוּץ לְהַתְחִיל אֶת סִיפּוֹר יְצִיאַת מִצְרָיִם דּוֹקָא עִם מִצּוֹת הַצְּדָקָה, כְּפִי שְׁפָתוֹב בְּהֲגָדָה: "...כָּל דְּכַפִּין יִיתִי וַיִּיכֹל (=כָּל נֶצֶרֶךְ יִכְנֹס וַיֵּאכֹל)... לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוּרִין?"

וְהִנֵּה, רוֹב הַמְּפָרְשִׁים בְּאֵרוֹ עֵנְיָן זֶה, וְאָמְרוּ, שֶׁהִיּוֹת וַיִּשְׂרָאֵל רוֹצִים לְעוֹרֵר בְּלִילָה קְדוֹשׁ זֶה אֶת הַגְּאוּלָּה הָעֵתִידָה (כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ חז"ל: "בְּנִיסָן נִגְאָלוּ (יִשְׂרָאֵל), וּבְנִיסָן עֵתִידִין לְהִיגְאָלוֹ"), עַל-כֵּן רָצָה בְּעַל הַהֲגָדָה, עַל-יְדֵי מִצּוֹת הַצְּדָקָה, לְעוֹרֵר גְּאוּלָּה זֶה, כְּפִי שְׁאָמְרוּ חז"ל: "גְּדוּלָּה צְדָקָה, (כִּיּוֹן שֶׁהִיא) שְׁמִקְרַבַת אֶת הַגְּאוּלָּה". וְלָכֵן פָּתַח בְּעַל הַהֲגָדָה בְּ"כָל דְּכַפִּין יִיתִי וַיִּיכֹל" (=כָּל נֶצֶרֶךְ יִכְנֹס וַיֵּאכֹל) - בְּזִכּוֹת הַצְּדָקָה, שְׁמִקְרַבַת אֶת הַגְּאוּלָּה, נִזְכָּה לְכַךְ שֶׁ"הַשְּׁתָּא הַכָּא, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאֵרְעָא דִּישְׂרָאֵל... לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוּרִין". כְּלוּמָר, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאֵרְעָא יִשְׂרָאֵל נִגְאָל גְּאוּלַת עוֹלָם, וְנִהְיָה "בְּנֵי חוּרִין" (=חֹפְשִׁים) מִהִיָּצֵר הָרַע, הוּא מְלֵאךְ הַמְּוֹת.

וְהִנֵּה, עַל הַכְּתוּב בִּיצִיאַת מִצְרָיִם (שְׁמוֹת יב', לט'): "...כִּי גָרְשׁוּ (בְּנֵי יִשְׂרָאֵל) מִמִּצְרָיִם, וְלֹא יָכְלוּ לְהַתְמַהֵמָה...". שׁוֹאֵלִים הַמְּפָרְשִׁים, מְדוּעַ לֹא יָכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַתְמַהֵמָה בְּמִצְרָיִם? וְכִי מִי הָאִיץ בְּעֵדָם לְצִאֵת בְּחִיפְזוֹן? וּבְאֵרוֹ חז"ל עֵנְיָן זֶה (עַל-פִּי דְבָרֵי הָאֲרִיז"ל), שְׁבַגְלוֹת מִצְרָיִם שְׁקִעוּ יִשְׂרָאֵל ב-מט' (=49) שְׁעָרֵי טוּמְאָה. וְכִמוֹ שְׁאָמְרוּ חז"ל בְּמִדְרַשׁ, שְׁבַעַת קְרִיעַת יָם סוּף, טַעַן שָׂרוּ שֶׁל הַיָּם (=הַמְּלֵאךְ הַמְּמוּנָה): "מָה נִשְׁתַּנּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִהַמִּצְרָיִם? הָרִי הִלְלוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְהִלְלוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה". וְאָמְרוּ חז"ל, שְׁאֵם הָיוּ יִשְׂרָאֵל מִתְמַהֵמָהִים וְנִשְׁאָרִים בְּמִצְרָיִם עוֹד רָגַע אַחַד, הָיוּ שׁוֹקְעִים גַּם בְּשַׁעַר הַחֲמִישִׁים שֶׁל הַטוּמְאָה, וְאָז לֹא הָיוּ יְכוּלִים לְצִאֵת מִשָּׁם לְעוֹלָם, וְלָכֵן לֹא יָכְלוּ לְהַתְמַהֵמָה.

וְלִכְאוּרָה מְפָלִיא הַדָּבָר: אִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ נִכְנָסִים, חֵס וְחִלְלָה, לְשַׁעַר הַחֲמִישִׁים שֶׁל הַטוּמְאָה, מְדוּעַ אִי-אֶפְשָׁר הָיָה לְהוֹצִיאָם? וְכִי יָד ה' תִּקְצֹר לְהוֹצִיאָם, חִלְלָה?

אֵלָּא, אוֹמֵר הַחִיד"א, עַל-פִּי הַכְּתוּב בְּקִהְלַת (ז', יד'): "גַּם אֵת זֶה לְעוֹמֵת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹקִים" - כְּלוּמָר, כְּנִגְדַת חֲמִישִׁים שְׁעָרֵי קְדוּשָׁה יֵשׁ חֲמִישִׁים שְׁעָרֵי הַטוּמְאָה. וְכִדִּי לְהוֹצִיא אֶת שְׁשִׁקַע בְּשַׁעַר הַחֲמִישִׁים שֶׁל הַטוּמְאָה, צְרִיכִים אָנוּ אֶת שְׁעָרֵי הַחֲמִישִׁים שֶׁל הַקְּדוּשָׁה.

וְהִנֵּה, שְׁנִינוּ בְּגִמְרָא (ר"ה כ"א): "חֲמִישִׁים שְׁעָרֵי בִינָה (=קְדוּשָׁה) נִבְרָאוּ בְּעוֹלָם, וְכָלֵן נִתְּנוּ לְמֹשֶׁה, חֵסֵר אַחַד (=49), שְׁנֵאֲמָר (תְּהִלִּים ח', ו'): 'וְתַחֲסִרְהוּ מֵעַט מֵאֱלֹהִים'". וּמִכִּיּוֹן שְׁמֹשָׁה רַבְּנוּ הָיָה הַשְּׁלִיחַ כְּדִי לְהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם, יְכוּל הוּא לְהוֹצִיאָם רַק מִשַׁעַר ה-מט' שֶׁל הַטוּמְאָה, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא זָכָה לְשַׁעַר הַחֲמִישִׁים שֶׁל הַקְּדוּשָׁה. לָכֵן, אוֹמֵר הַ"בְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר", זוֹהִי הַסִּיפָה לְכַךְ שְׁאֲרַבְּעָה חֲלָקִים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל (=80 אַחוּז!) לֹא יֵצְאוּ מִמִּצְרָיִם, וּמִתּוֹ שֶׁם בְּשַׁלְשֵׁת יָמֵי הָאֶפִּילָה. שְׁכּוֹן, שְׁקִעוּ הֵם כְּבָר בְּשַׁעַר הַחֲמִישִׁים שֶׁל הַטוּמְאָה, וּמֹשֶׁה רַבְּנוּ לֹא יְכוּל הָיָה לְהוֹצִיאָם מִשָּׁם.

וְהִנֵּה, שְׁנִינוּ בְּגִמְרָא (ב"ב ט'): "אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: גְּדוּל הָעוֹשָׂה צְדָקָה בְּסִתֵּר יוֹתֵר מִמֹּשֶׁה רַבְּנוּ. דְּאִילוּ בְּמֹשֶׁה רַבְּנוּ כְּתִיב (דְּבָרִים ט'): "כִּי יִגְוֹרְתִי (=פְּחַדְתִּי) מִפְּנֵי הָאֵף וְהַחֲמָה (שֶׁל הַקַּב"ה)". וְאִילוּ בְּעוֹשָׂה צְדָקָה כְּתִיב (מְשִׁלֵי כ"א): "מִתָּן (צְדָקָה) בְּסִתֵּר, יִכְפֹּה אֵף (שֶׁל הַקַּב"ה)".

וְצָרִיכִים אָנוּ לְהַבִּין, מְדוּעַ גְּדוּלָּה צְדָקָה בְּסִתֵּר יוֹתֵר מִמֹּשֶׁה רַבְּנוּ, כְּדִי לְכַפּוֹת חֲרוֹן שְׁמַיִם? וַיֵּשׁ לוֹמֵר כָּאֵן, שְׂרַבִּי אֶלְעָזָר מְלַמְּדֵנוּ, כִּי מִי שְׁנוֹתָן צְדָקָה בְּסִתֵּר זֹכָה לְקַבֵּל הָאֲרָה מִשַׁעַר ה-ני' (=50) שֶׁל הַקְּדוּשָׁה. וְלָכֵן, גְּדוּל מַעֲשָׂהוּ מִמֹּשֶׁה רַבְּנוּ, שְׁזָכָה לְהָאֲרָה, כְּאָמּוֹר, רַק מִשַׁעַר ה-מט' (=49) שֶׁל הַקְּדוּשָׁה/בִּינָה.

עַל-פִּי הָאֲמּוֹר, אוֹמֵר בְּעַל הַ"מַעֲשָׂה רוֹקַח", כְּתוּב בְּגִמְרָא (שְׁבַת קד'), שְׁבָאוּ דְרַדְקִין (=תִּינוּקוֹת) לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְדָרְשׁוּ: "אֶלֶף בֵּית - אֶלֶף (=לְמוֹד) בִּינָה. גִּימַל דְּלֵת - גִּמּוּל דְּלֵים". וְשׁוֹאֵלַת שָׁם הַגְּמָרָא: "וּמֵאֵי טַעְמָא מְהִדֵּר אַפִּיָּה דְּדָלִית מְגִימַל?" מְדוּעַ מִפְּנֵה הָאוֹת "דְּלֵת" אֶת גְּבַהּ כְּלָפִי הָאוֹת "גִּימַל" (ג' ד')? וְעַנּוּ, מִחֲמַת שֶׁהִדֵּל מִתְבַּיֵּשׁ מִהַגּוּמֵל חֲסֵד עֲמוֹ (=מִהַעֲשִׂיר), הַנּוֹתֵן לוֹ צְדָקָה, וְלָכֵן מִפְּנֵה אֵלָיו אֶת גְּבוּ (=מִתְבַּיֵּשׁ הוּא לְהִסְתַּכֵּל בְּפָנָיו). לָכֵן, אוֹמְרִים אוֹתָם תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבּוֹן, צְרִיכִים "דְּלִיתָן לִיה בְּצִנְעָא" (=צְרִיכִים לְתַת לְדָל אֶת הַצְּדָקָה בְּצִנְעָה).

וַיֵּשׁ לוֹמֵר, אוֹמֵר בְּעַל הַ"מַעֲשָׂה רוֹקַח", שֶׁ"אֶלֶף בִּינָה" הוּא שַׁעַר ה-ני' (=50) שֶׁל הַבִּינָה/קְדוּשָׁה, שְׁאֶפִּילוּ

משה רבנו לא זכה להשיגו. ולכן מה שדרשו דרדקי(=תינוקות) בית המדרש: "אלף בית - אלף בינה"⁶ הרוצה להשיג את "אלף בינה", שהוא שער ה-נ' של הקדושה/בינה, העצה היעוצה היא "גימל דלת - גמול דלים" - תגמול חסד עם הדלים בסתר. ומי שעושה כן, וגומל צדקה בסתר, הרי הוא גדול ממשה רבנו - שהרי הוא זוכה להארה משער ה-נ'(=50) של הקדושה, מה שמשה רבנו לא זכה. **על-כן**, אומר בעל ה"מעשה רוקח", הסיבה שלא זכינו שגאולת מצרים תהיה הגאולה העולמית האחרונה, היא מפיון שעדין לא זכינו לגילוי שער ה-נ' של שערי הבינה. אבל לעתיד לבוא, כשיתגלה שער ה-נ' - נזכה לגאולה שלימה, אמן.

ומעתה יתבאר היטב הטעם למה פתח בעל ההגדה ב"כל דכפין ייתי וייכול"^(=כל נצרף יכנס ויאכל). שכן, כל השנה דרכו של העני הדל היא לעמוד בחוץ ולפשוט יד כדי לקבל צדקה. והרי זוהי צדקה בפרהסיא לעיני-כל. ולכן בפסח, שהוא ליל שימורים שמיוחד לגאולה, כדי לעורר את הגאולה, אנו אומרים לו "כל דכפין ייתי וייכול" - אל תעמוד בחוץ, אלא תכנס לתוך הבית, כדי שנוכל לתת לך צדקה בסתר, כדי שזוכה לשער ה-נ', ובזכות זה נזכה לגאולה שלימה, כמו שאומר המשך הכתוב: "השתא הכא, לשנה הבאה בארעא דישראל...לשנה הבאה בני חורין" - במהרה בימינו אמן. **ושאינו יודע לשאל את פתח לו"**

בשעת אמירת סדר ארבעת הפנים, רגיל היה הרב הקדוש רבי יהושע מבעלזא לחזור על דברי הרב הקדוש רבי צבי הירש מרימינוב זי"ע: "טוב מכלם הוא הבן "שאינו יודע לשאל!" ובאר ענין זה ואמר: הנה, כאשר נצרף יהודי לישועה, רגיל הוא לעמוד בתפלה ולבקש מהבורא יתברך על מה שלפי דעתו חסר לו. אולם באמת התפלה הנעלית ביותר היא דוקא כשאין האדם מפרש כלל את החסר לו, אלא מתפלל לפני הקדוש ברוך הוא שימלא את כל חסרונו, מתוך אמונה תמימה שבודאי יודע הבורא יתברך בעצמו מה שחסר לו. ועל כן רמז כאן בעל ההגדה: "ושאינו יודע לשאל", מי שאינו יודע לשאל(=לבקש), רק שם בטחונו בבוראו שימלא לו את חסרונו: "את פתח לו" הקדוש ברוך הוא בעצמו יפתח לו שערי רחמים וימלא את חסרונו. (הגש"פ"לונת חר")

"הא" ראשי תבות: הנביא אליהו

עבדה מענינת אמר הרבי ר' בונים מפשיסחא: נסח ההגדה, ובפרט לשון "ברוך המקום ברוך הוא" מוכיחים כי אליהו הנביא חבר את סדר ההגדה של פסח, כי פעמים רבות מצינו אף ב"תנא דבי אליהו" שנאמרה לשון "ברוך המקום ברוך הוא". הגש"פ "צמח מנחם" בהקדמה ועל פי דברי הרוקח כותב שצריך כל מחבר להזכיר שמו בתחלת ספרו, נתן לומר שאף אליהו רמז שמו במלה הפותחת את סדר ההגדה: "הא לחמא עניא" **"הא" ראשי תבות: הנביא אליהו**. (ע"פ "וכל המאמינים")

"מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון"

האותיות הראשונות בשמותיהם של התנאים הללו אליעזר, יהושע, אלעזר, עקיבא, טרפון, מניין צ"א(=91) כגימטריה של "אמן"(=91). שכן, כשם שמטרת העסוק בספור יציאת מצרים היא הגברת האמונה בלב האדם, כך גם ענית אמן נתקנה להשריש האמונה בלב האדם, כפי שכתב רש"י (שבת קיט' ב') שהעונה אמן: "מעיד על בוראו, שהוא א-ל מלך נאמן". (ע"פ "וכל המאמינים")

"מצות יאכל את שבעת הימים"

מעשה בגבאי העיר וילנא, שנמנו וגמרו להפחית לעניי המקום את המכסה המקובלת של "קימחא דפסחא"^(=קמח של פסח לאפית מצות ושאר מצרכי החג), עקב שנת בצורת, שגרמה להאמרת (התיקרות) מחירי התבואה בשוקים.

כשנודע הדבר לגאון רבי אליהו מוילנא, צנה לזמן אליו את פרנסי העיר ואת הגבאים הממונים על חלוקת מצרכי החג, ופתח עמם בדברי תורה ובעניני החג העומד בפתח. תוך כדי שיחה, הצביע הגאון על הכתוב בשמות יג' פסוקים ו-ז': "שבעת ימים תאכל מצות...מצות יאכל את שבעת הימים". שאל הגאון את הפרנסים ואת הגבאים שהסבו עמו: מדוע בפסוק ו' כתובה

המלה "מצות" בכתוב חסר (בלי ו'), ואילו בפסוק שלאחריו רשומה המלה "מצות" בכתוב מלא? ובעוד המסובים במקום תוהים כיצד להשיב לגאון על שאלתו, המשיך רבי אליהו ואמר: בדין נאמר בתורה "תאכל מצות" בכתוב חסר. ולעומת זאת באה המצוה "מצות יאכל", בכתוב מלא. וזאת, כדי לומר לך: לעצמך ולביתך אתה רשאי להפחית ולצמצם, בהתאם להבנתך ולשיקולך השונים. ואילו לאחרים, הנזקקים לתמיכתך ולעזרתך, אינך רשאי להפחית במשהו מן המקובל מימים ימימה...

שבת שלום וחסד שמח לכל המתפללים! נא לשמור על קדושת הגיליון!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"כִּמְהָ מַעְלוֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עֲלֵינוּ. אֵלּוּ הוּצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, וְלֹא עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים דֵּינוּ"

עַל הַכְּתוּב בְּהַגְדָּה שֶׁל פֶּסַח – "כִּמְהָ מַעְלוֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עֲלֵינוּ: (1) שֶׁהוּצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, (2) וְעָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים... (15) וּבָנָה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה" – כּוֹתֵב הַרִיטֵב"א, שֶׁ–ט"ו הַמַּעְלוֹת הַלְלוּ, הַכְּתוּבוֹת בְּהַגְדָּה, מְכוּנוֹת כְּנֶגֶד ט"ו הַמַּעְלוֹת/הַמְדְרָגוֹת שֶׁהָיוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ – מִ"עֲזֵרַת הַנָּשִׁים" עַד לִ"עֲזֵרַת הַגְּבָרִים". וְזֹאת, כְּפִי שֶׁשָּׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה (מִידוֹת פ"ב, מ"ה): "וְחָמֵשׁ עֶשְׂרֵה מַעְלוֹת (=מְדְרָגוֹת) עוֹלוֹת מִתּוֹכָהּ לְעֲזֵרַת יִשְׂרָאֵל (=הַגְּבָרִים), כְּנֶגֶד חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה מַעְלוֹת שֶׁבַת־הַיְלִים, שֶׁעֲלִיָּהֶן הַלְוִיִּם אוֹמְרִים בְּשִׁיר".

דְּהֵינּוּ, בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ הָיוּ ט"ו מַעְלוֹת (=מְדְרָגוֹת) מְעֻזְרַת נָשִׁים לְעֲזֵרַת יִשְׂרָאֵל/הַגְּבָרִים, שֶׁהָיוּ מְכוּנוֹת כְּנֶגֶד ט"ו מְזֻמּוּרֵי "שִׁיר הַמַּעְלוֹת" (קכ' עַד קל"ה), שֶׁחֲבֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ בְּסִפְרֵי הַתְּהִלִּים. וְעַל ט"ו (=15) מַעְלוֹת אֵלּוּ עָמְדוּ הַלְוִיִּים וְאָמְרוּ שִׁירָה בְּשִׂמְחַת בֵּית הַשְּׁאוּבָה בְּחֶג הַסּוּפוֹת. וְעַל כָּל מַעְלָה/מְדְרָגָה שָׂרוּ שִׁיר הַמַּעְלוֹת אַחַד.

וּכְפִי שֶׁכְּתוּב (סוּפָה נא'): "חֲסִידִים וְאֲנָשֵׁי מַעֲשֵׂה הָיוּ מְרַקְדִים לְפָנֵיהֶם בְּאַבּוּקוֹת שֶׁל אוֹר שֶׁבִידֵיהֶן, וְאוֹמְרִים לְפָנֵיהֶן דְּבָרֵי שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת. וְהַלְוִיִּם בְּכַנּוּרוֹת וּבַנְּבָלִים וּבַמַּצְלֵתִים וּבַחֲצוֹצְרוֹת וּבַכְּלֵי שִׁיר בְּלֹא מְסֹפֵר, עַל חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה מַעְלוֹת הַיּוֹרְדוֹת מְעֻזְרַת יִשְׂרָאֵל לְעֲזֵרַת נָשִׁים, כְּנֶגֶד חֲמֵשֶׁה עֶשְׂרֵה שִׁיר הַמַּעְלוֹת שֶׁבַת־הַיְלִים, שֶׁעֲלִיָּהֶן לְוִיִּים עוֹמְדִין בְּכָלִי שִׁיר וְאוֹמְרִים שִׁירָה. וְעָמְדוּ שְׁנֵי כְּהֻנִּים בְּשַׁעַר הָעֲלִיּוֹן שִׁיּוֹרֵד מְעֻזְרַת יִשְׂרָאֵל לְעֲזֵרַת הַנָּשִׁים, וְשְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת בִּידֵיהֶן".

וְהוֹסִיף הַרִיטֵב"א (בְּפְרוּשׁוֹ עַל הַהַגְדָּה שֶׁל פֶּסַח), שֶׁמִּטְעַם זֶה תִּקְנוּ לָנוּ חו"ל לְהַזְכִּיר ט"ו (=15) מַעְלוֹת טוֹבוֹת, וּכְפִי דְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים: "כִּמְהָ מַעְלוֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עֲלֵינוּ. אֵלּוּ הוּצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, וְלֹא עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים דֵּינוּ...'. וְהֵן חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה מַעְלוֹת כְּמִנְיָן י"ה צוּר עוֹלָמִים... וְכִנְגֶדֶן בְּמִשְׁכַּן ט"ו קָלְעִים לְכַתֵּף. וְכֵן אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עֲלִיו הַשְּׁלוֹם, בְּסִפְרֵי תְהִלִּים, ט"ו מַעְלוֹת (=שִׁיר הַמַּעְלוֹת), וְכִנְגֶדֶן עָשָׂה לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ ט"ו מַעְלוֹת".

וּבִ"אֲבוּדְרָהֶם" (בְּרַכּוֹת קְרִיאַת שְׁמַע) מְבוֹאֵר, שֶׁמִּטְעַם זֶה תִּקְנוּ לָנוּ ט"ו (=15) לְשׁוֹנוֹת לְשִׁבְחָה: "וַיִּצְיֵב וַנְּכוּן וְקִים וַיִּשָּׂר וַנְּאָמֵן וְאֶהוּב וְחָבִיב וְנַחֲמֵד וְנַעִים וְנוֹרָא וְאֲדִיר וְמִתְקַן וְמִקְבֵּל וְטוֹב וַיִּפֶּה". וּכְפִי לְשׁוֹנוֹ הַקְּדוּשָׁה: "וְתִמְצָא כָּאֵן ט"ו (=15) תִּיבוֹת, כָּל אַחַת מִתְחִילָה בַּ–ו', כְּנֶגֶד ט"ו שִׁיר הַמַּעְלוֹת שֶׁאָמַר דָּוִד, וְכִנְגֶד ט"ו (=15) מַעְלוֹת הַסְּדוּרִים בְּהַגְדָּה שֶׁל פֶּסַח, וְכִנְגֶד ט"ו (=15) מַעְלוֹת שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ, שֶׁעוֹלִים מְעֻזְרַת נָשִׁים לְעֲזֵרַת יִשְׂרָאֵל".

בְּעֵינֵינוּ זֶה מְצִינוּ רַעֲיוֹן נִשְׁגָּב בְּדְבָרֵי הַמַּהֲר"ל מִפְּרָאג זִיע"א, בְּסִפְרוֹ "גְּבוּרוֹת ה'", וְנִבִּיא אֶת דְּבָרָיו שֵׁם: "כִּמְהָ מַעְלוֹת טוֹבוֹת. אַחַר שֶׁסִּפֵּר הַמְּכּוֹת שֶׁהִבִּיא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרַיִם, עַד שֶׁהוּצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, חֲזַר לְהַזְכִּיר כָּל הַטוֹבוֹת וְהַחֲסִדִים שֶׁעָשָׂה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל. וְקִרְאָם 'מַעְלוֹת טוֹבוֹת', כִּי כָּל אַחַת וְאַחַת מַעְלָה נּוֹסֶפֶת, כְּמוֹ הַמַּעְלוֹת (=מְדְרָגוֹת הַבֵּית), שֶׁכָּל אַחַת וְאַחַת יֵשׁ לָהּ עִלּוּי יוֹתֵר מִן הָרֵאשׁוֹנָה, כִּי הָיוּ אֵלּוּ הַמַּעְלוֹת, כָּל אַחַת וְאַחַת תּוֹסֶפֶת מַעְלָה וּמְדְרָגָה, עַד שֶׁהִגִּיעוּ אֶל תְּכֵלִית הַמְדְרָגָה הָאַחֲרוֹנָה, הִיא וּבָנָה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה לְכַפֵּר עַל כָּל עוֹנוֹתֵינוּ. וְכֵלָם הֵם ט"ו מַעְלוֹת.

וְחֲשׁבוֹן זֶה, אֵל תֹּאמֶר שֶׁהִיא בְּמִקְרָה כְּלָל, כִּי הַחֲשׁבוֹן וּמְסֹפֵר זֶה נִמְצָא שֶׁהִיא מְעֻזְרַת נָשִׁים לְעֲזֵרַת יִשְׂרָאֵל ט"ו מַעְלוֹת, וְהֵם בְּעֶצְמָם נֶגֶד ט"ו שִׁיר הַמַּעְלוֹת שֶׁבְּסִפְרֵי תְהִלִּים. וְהִרְחָ, שֶׁהוּא עוֹלָה חֲמֵשֶׁה עֶשְׂרֵה יָמִים עַד תְּכֵלִית מְלוֹאָה, שֶׁכָּל זֶה רְאִיָּה, שֶׁהַתְּעֻלּוֹת הוּא חֲמֵשֶׁה עֶשְׂרֵה מַעְלוֹת, וְלֹא יוֹתֵר. וְהוּא נֶגֶד שֵׁם י"ה, שֶׁעוֹלָה חֲמֵשֶׁה עֶשְׂרֵה בְּמִסְפָּר, וְזֶה כִּי בִשְׁם י"ה, וּבְרָא בּוֹ שְׁנֵי עוֹלָמוֹת – הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כ"ו): 'כִּי בִיה ה' צוּר עוֹלָמִים'. מֵאַחַר וּבִשְׁם הַקְּדוּשׁ הַזֶּה (=י"ה) בְּרָא שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, תּוֹכֵל לְדַעַת כִּי הַמַּעְלוֹת מְגִיעִים עַד חֲמֵשֶׁה עֶשְׂרֵה לֹא יוֹתֵר, כִּי בְּכַח הַשֵּׁם הַזֶּה בְּרָא הַכֹּל. לְפִיכֵךְ עִלּוּי הָעוֹלָם עַד חֲמֵשֶׁה עֶשְׂרֵה".

כְּלוּמֵר, הַמַּהֲר"ל מְבַאֵר לָנוּ, שֶׁהִטְעַם שֶׁהַקַּב"ה בְּרָא אֶת הָעוֹלָם בִּשְׁם י"ה, שֶׁעוֹלָה בְּגִמְטְרִיָּה ט"ו (=15), הוּא כְּדִי

לרמוז לנו, שיש בעולם הזה ט"ו מעלות, כמספר השם י"ה. וכל אדם צריך לעלות באלו המעלות מהמדרגה התחתונה עד המדרגה העליונה, חמש עשרה מדרגות.

לכן היו בבית המקדש ט"ו מעלות/מדרגות, כדי לומר לנו שיש לאדם ט"ו התעלויות של קדושה, מלמטה עד למעלה. ולכן, אומר המהר"ל, היו בבית המקדש ט"ו מעלות מעזרת הנשים לעזרת ישראל. וכפי דבריו הקדושים: "לכך היו גם פן חמש עשרה מעלות מעזרת הנשים עד עזרת ישראל, כי יש לדעת, כי מדרגת הנשים היא המדרגה היותר שפלה, נוטה אל החומרית, ועד עזרת ישראל ט"ו מעלות, כי בין המעלה החומרית, ובין המעלה הנבדלת ט"ו מעלות".

דהינו, אומר המהר"ל, הטעם שסדרו בבית המקדש ט"ו מעלות מעזרת הנשים לעזרת ישראל הוא, פיון שהמדרגה היותר נמוכה בעולם הזה היא תאות הנשים. על-כן צריך כל אדם לעשות כל מיני השתדלויות כדי להעלות ב-ט"ו המדרגות מעזרת הנשים למטה (להתקדש בשמירת העינים ובקדושת המחשבה, לקיים מה שכתוב (במדבר טו, לט): "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם"). וכך צריך לעלות ממדרגה למדרגה במעלות/מדרגות הקדושה, עד למדרגת הקדושה העליונה ב-ט"ו המעלות, כדי להיות האדם השלם, צדיק יסוד העולם.

והנה ט"ו המעלות שפתובות בהגדה של פסח: "כמה מעלות טובות למקום עלינו: (1) שהוציאנו ממצרים, (2) ועשה בהם שפטים, ועשה באלהיהם, והרג את בכוריהם, ונתן לנו את ממונם, וקרע לנו את היים, והעבירנו בתוכו בחרבה, ושקע צרינו בתוכו, וספק צרכנו במדבר ארבעים שנה, והאכילנו את המן, ונתן לנו את השפת, וקרבנו לפני הר סיני, ונתן לנו את התורה, והכניסנו לארץ ישראל, (15) ובנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עונותינו".

ויש לומר, שהמדרגה התחתונה בקדושה היא המעלה הראשונה: (1) "שהוציאנו ממצרים", דהינו, עצם היציאה מטומאת מצרים, וכך צריך האדם לעלות ממדרגה למדרגה, עד למדרגה העליונה מכלף "ובנה לנו את בית הבחירה", היא המדרגה ה-ט"ו (=15).

ומה טוב ומה נעים לבאר בזה את הנס הגדול שעשה הקב"ה, כפי שמביא לנו התנא הקדוש יונתן בן עוזיאל, בפרשת "תרו", בפסוק: "אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים, ואשא אתכם על כנפי נשרים, ואבא אתכם אלי". ופרש תרגום יונתן: "וטענית יתכון על ענני ה'... ואובלית יתכון לאתר בית מוקדשא למעבד תמן פסחא, ובהוא ליליא אתיבית יתכון... (=העלתי אתכם על ענני הכבוד, ולקחתי אתכם למקום בית המקדש (בירושלים) לאכל שם קרבן פסח, ובאותו לילה החזרתי אתכם (למצרים)...).

כלומר, עוד לפני יציאת מצרים, הקב"ה הוביל את עם ישראל בענני הכבוד ממצרים לארץ ישראל, כדי לעשות את קרבן הפסח בארץ ישראל במקום המקדש, ועוד באותו לילה החזירם בענני הכבוד בחזרה למצרים. ויש לומר, שהטעם שעשה הקב"ה נס גדול ועצום זה הוא, פיון שבלייל פסח מעלה הקב"ה את ישראל בכל ט"ו המעלות, החל מהמדרגה התחתונה של "יציאת מצרים", ועד המדרגה העליונה שהיא "ובנה לנו את בית הבחירה" (בחנינת קדושת בית המקדש). לכן הקדים הוא יתברך לעשות הכנה לכך בערב פסח, והוציא את ישראל ממצרים, שהיא המדרגה התחתונה, והוביל אותם למקום המקדש, שהוא המדרגה העליונה ("ובנה לנו את בית הבחירה"), ונשארו שם ישראל עד הלילה, וערכו שם את הסדר, כדי לעשות פועל דמיוני לכל הדורות, שהוא יתברך יעלה את בניו, ישראל, בליל הסדר ט"ו מדרגות, עד למעלה העליונה, שהיא בחנינת קדושת בית המקדש.

"הללויה הללו עבדי ה'" (ע"פ מדרשי חז"ל)

פיון שיצאו ישראל מעבדות לחרות, אמרו שירה והלל לה', ואימתי אמרו? בשעה שבאה מפת בכורות. באותו זמן הלך פרעה אל משה ואהרן בלילה, שנאמר: "ויקרא למשה ולאהרן לילה ויאמר קומו צאו מתוך עמי". אמרו לו: שוטה! בלילה אנו יוצאים? וכי נגבים אנו שנצא בלילה?

אין אנו יוצאים, אלא בבקר, שפך אמר לנו הקב"ה: "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר". אמר להם: הרי מתו כל מצרים! אמר לו משה: מפני מה אתה מתירא? אמר לו פרעה: מפני שאני בכור. אמר לו משה: אם ברצונך להינצל - אמר לנו: הרי אתם בני חורין! הרי אתם ברשותכם! הרי אתם עבדים של הקב"ה! התחיל פרעה לצוח: לשעבר הייתם עבדי עכשיו אתם בני חורין! הרי אתם ברשותכם! הרי אתם קרויים עבדי הקב"ה! מיד פתחו ישראל, ואמרו: "הללויה הללו עבדי ה'" - עבדי ה' - ולא עבדי פרעה.

שבת שלום וחג שמח לכל המתפללים! נא לשמור על קדושת הגיליון!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"בְּנִיסַן נִגְאָלוּ (יִשְׂרָאֵל), וּבְנִיסַן עֲתִידִין לְהִיגָאֵל" (על פי "אוֹרַח שֶׁל תּוֹרָה" לְהַרְה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן)

עַל אַרְבַּע הַקּוּשִׁיּוֹת שֶׁשׁוֹאֵל הַבֵּן בְּלִיל הַסֹּדֵר, שׁוֹאֵל הַרְה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן, מְדוּעַ תִּקְנֶה חֲכָמֵינוּ ז"ל בְּלִיל הַסֹּדֵר, שֶׁהֵבֵן שׁוֹאֵל אֶת אָבִיו דּוֹקָא ד' (=4) קוּשִׁיּוֹת, לֹא פָחוֹת וְלֹא יוֹתֵר?

וּמְשִׁיב הַרְה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן וְאוֹמֵר, שֶׁאַרְבַּע הַקּוּשִׁיּוֹת שֶׁל הַבֵּן מְכֻוֹנוֹת כְּנֶגֶד ד' הַקּוּשִׁיּוֹת שֶׁשֶׁאֵל הַקַּב"ה אֶת אָדָם וְחָהּ לְאַחַר שֶׁחָטְאוּ בְּעֵץ הַדַּעַת. (כִּידוּעַ, לְאַחַר חֲטָא עֵץ הַדַּעַת שֶׁאֵל הַקַּב"ה אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן (1) "אֵיכָה?". לְאַחַר מִכֵּן שֶׁאֵל אוֹתוֹ (2) "מִי הִגִּיד לְךָ כִּי עִירַם אֶתְּהָ?", וְהוֹסִיף וְשֶׁאֵל אוֹתוֹ (3) "הֲמֵן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְבַלְתִּי אֲכָל מִמֶּנּוּ אֲכָלְתָּ?", וְקוּשִׁיָּה רְבִיעִית (4) "מָה זֹאת עָשִׂיתָ?".

וּצְרִיכִים אֲנִי בִּיאֹר עַל-כֵּן. שְׁכֹן, מְדוּעַ בְּאֵמַת שֶׁאֵל הַקַּב"ה אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן דּוֹקָא ד' (=4) קוּשִׁיּוֹת? זֹאת וְעוֹד, מְדוּעַ שׁוֹאֵל הַבֵּן ד' (=4) קוּשִׁיּוֹת בְּלִיל פֶּסַח כְּנֶגֶד ד' הַקּוּשִׁיּוֹת שֶׁשֶׁאֵל הַקַּב"ה אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן?

תַּחֲלִיָּה, נִקְדֵּים לֹמֵר מָה שֶׁשֶׁנִּינוּ בְּגִמְרָא (בְּרִכּוֹת מ'): "תְּנִיא: אֵילָן שֶׁאֲכָל מִמֶּנּוּ אָדָם הָרִאשׁוֹן – רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: גִּפֵּן הִיָּה (=הָאֵילָן)... רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חֲטָה הָיָה, שֶׁאֵין הַתִּינּוֹק יוֹדֵעַ לְקַרְא אֲבָא וְאִמָּא, עַד שֶׁיִּטְעֶם טַעַם דְּגָן".

וּמְבוֹאֵר בְּסִפְרֵים הַקְּדוּשִׁים, שֶׁ"אֵלוּ וְאֵלוּ דְּבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים". אִם כֵּן, נִמְצָא שֶׁכָּל אֶחָד שֶׁהָיָה כָּלוּל בְּתוֹךְ אָדָם הָרִאשׁוֹן, צָרִיךְ לְתַקֵּן אֶת חֲטָאוֹ בְּשְׁנֵי דְבָרִים אֵלוּ – חֲטָה וְיִינ. וְלָכֵן, מִצְוָה מְדֹאֹרֵיתָא (=מִן הַתּוֹרָה) לְאֲכָל מִצָּה, שֶׁעָשִׂיָּה מִחֲטָה, בְּלִיל פֶּסַח. וְהוֹסִיפוּ חֲכָמִים וְתַקְּנוּ גַם לְשִׁתּוֹת ד' כּוֹסוֹת יַיִן, כְּדִי לְהַשְׁלִים אֶת תִּיקוֹן חֲטָא עֵץ הַדַּעַת, שֶׁהָיָה גִפֵּן לְפִי שִׁטַּת רַבִּי מֵאִיר.

וּכְפִי דְּבָרֵי הַשֵּׁל"ה הַקְּדוּשׁ: "וְהַמְצָה וְהִינֵן הֵם תִּיקוֹן חֲטָא אָדָם הָרִאשׁוֹן, (שֶׁ)יֵּשׁ אוֹמְרִים חֲטָה הָיָה, וַיֵּשׁ אוֹמְרִים אֲשֶׁכּוּל עֲנָבִים (בְּרִכּוֹת מ', א'). וְדְבָרֵי שְׁנֵיהֶם אֵמֶת, לְ(אָדָם) הַמְּבִינִן רְמִיזוֹתָם, וְהַמְצָה הִיא הַתִּיקוֹן שֶׁל הַחֲטָה, וְהִינֵן הוּא הַתִּיקוֹן שֶׁל אֲשֶׁכּוּל עֲנָבִים".

זֹאת גַּם הַסִּיפָה שֶׁאֲנִי מְקַדְּשִׁים עַל הֵינֵן בְּלִיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ, וּמְבָרְכִים עַל לֶחֶם מִשְׁנֵה. שְׁכֹן, כְּאֹמֵר, חֲטָא עֵץ הַדַּעַת הָיָה עַל-יְדֵי אֲכִילָה בְּלֶחֶם וּבֵינֵן. וְלָכֵן עֵיקַר הַתִּיקוֹן שֶׁצְרִיכִים אֲנַחְנוּ הוּא עַל-יְדֵי אֲכִילָה. וְכִמוֹ שֶׁמְצָאנוּ בְּהַכְּשֵׁר כָּלִים אֶת הַכָּלִל "כְּבוֹלְעוּ, כֵּן פּוֹלְטוּ" – כֵּן, כְּמוֹ שֶׁבָּלְעוּ כָּל הַנְּשֻׁמוֹת הַכָּלוּלוֹת בְּאָדָם הָרִאשׁוֹן אֶת הַחוֹמָה, כְּשֶׁאֲכָל הוּא מְעֵץ הַדַּעַת, כֵּן תְּפַלֵּט זוֹהַמָּה זוֹ עַל-יְדֵי תִיקוֹן הָאֲכִילָה שֶׁלָּנוּ.

וְלָכֵן צָרִיךְ אָדָם לְקַדֵּשׁ אֶת עֲצָמוֹ בְּעֵנֵינִי הָאֲכִילָה – הֵן מִצַּד הַבְּרִכּוֹת (שִׁיְהִיוּ בְּכוּנָה שְׁלֵמָה וְטְהוֹרָה), וְהֵן מִצַּד הַמֵּאֲכָל עֲצָמוֹ שִׁיְהִיָּה בְּתַכְלִית הַכְּשָׁרוֹת, וְכֵן שִׁיְהִיָּה גַם נָקִי (מִחֲשָׁשׁ גֹּזֵל), וַיִּזְהַר מֵאֵד בְּלִימוּד תּוֹרָה עַל הַשְּׁלָחַן, וַיִּתְרַחַק מִכָּל דְּבַר הָאָסוּר עַל הַשְּׁלָחַן, וְכָל מִינֵי כַּעַס וְהַקְּפָדָה, כִּי עֲנִין הָאֲכִילָה הוּא, כְּאֹמֵר, תִּיקוֹן גָּדוֹל לְחֲטָא עֵץ הַדַּעַת.

נִפְלֵא לְצַרְף מָה שֶׁכָּתַב ה"בְּנֵי יִשְׁשֹׁכָר" (נִיסַן מֵאֵמֶר ח', אוֹת ז') בְּלִשׁוֹן קוֹדֶשׁוֹ: "כְּתַבּוּ הַמְּקוֹבְלִים (כִּי) ע"ץ הַדַּעַת בְּגִמְטְרִיא חֲמ"ץ שֶׁא"ר (=639). (עַל-כֵּן) בְּהִישָׁמֵר מִן חֲמִץ שָׂאֵר, הוּא תִיקוֹן לְחֲטָא אָדָם, שֶׁאֲכָל עֵץ הַדַּעַת" מְקוֹר הַדְּבַר בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשׁ "בְּרִית כְּהוֹנֵת עוֹלָם" (מֵאֵמֶר מִצְוֹת מְשׁוּחִים בְּשִׁמּוֹן, פֶּרֶק טו'): "וְזֶה יִהְיֶה אֲזַהֲרַת חֲמ"ץ וְשֶׁא"ר דְּחוֹשְׁבְּנֵיהוּ (=כְּמִנִּין) ע"ץ הַדַּעַת, דְּאִית בֵּיהּ (=שִׁישׁ בּוֹ) אֲחִיוֹת הַנְּחָשׁ".

נִקְדֵּים עוֹד הַקְּדָמָה מְדְבָרֵי הָאֵר"י זצ"ל, שֶׁהִקְשָׁה עַל מָה שֶׁאֲמָרוּ חו"ל: "וְהָאֵרֶץ הִיְתָה תְהוֹ" – זֶה גְלוֹת בְּבָל... "וְבַהוּ" – זֶה גְלוֹת מְדִי... "וְחֲשָׁךְ" – זֶה גְלוֹת יוֹן... "עַל פְּנֵי תְהוֹם" – זֶה גְלוֹת מְמַלְכַת הַרְשָׁעָה (=אָדוּם)... "וְרוּחַ אֱלֹקִים" – זֶה רוּחוֹ שֶׁל מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ". (הַרִי ד' גְלוּיוֹת: בְּבָל אָדוּם יוֹן מְדִי).

שׁוֹאֵל הָאֵר"י הַקְּדוּשׁ, מְדוּעַ לֹא הִזְכִּירוּ חו"ל אֶת גְלוֹת מְצָרִים, שֶׁהִיְתָה הַגְּדוּלָּה וְהַקְּשָׁה מִכָּל (מְכָל הַגְּלוּיוֹת)? וּמְשִׁיב שֶׁם הָאֵר"י, שֶׁגְלוֹת מְצָרִים הִיְתָה גְלוֹת כְּלָלִית וְשׁוֹרְשִׁית שֶׁהִכִּילָה בְּתוֹכָהּ אֶת כָּל אַרְבַּע הַגְּלוּיוֹת – בְּבָל, מְדִי, יוֹן, וְאָדוּם. וְאֵף הַחִיד"א זצ"ל הִבִּיא רְמִז לְכַךּ, מִהַפְּסוּק "וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מְצָרִימָה" –

"באים" ראשי-תבות: **בכל אדם יון מדי**. וזאת, כדי לומר לנו שכל ארבע הגלויות היו כלולות בגלות מצרים. (האר"י הקדוש מוסיף שכל אחת מהגלויות מתנגדת לאות אחת מ-ד' אותיות של שם הוי"ה (=ה-ו-ה), ברוך הוא. בכל כנגד י', מדי כנגד ה' הראשונה, יון כנגד ו', ואדום כנגד ה' השנייה. אבל גלות מצרים היא גלות כללית הכוללת בתוכה את כל ד' הגלויות ביחד, והיא כנגד קוצו של אותה י', הכוללת את כל ד' אותיות שם הוי"ה).

ענין זה פותח לנו פתח להבין את הכתוב בפרשת "וארא" על ארבע לשונות הגאולה – **והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי** – לפיכך תקנו לנו חז"ל לשתות ארבע כוסות יין בליל פסח. ולכאורה תמוה הדבר: שכן, מה ענין ארבע לשונות של גאולה? הרי במציאות היתה רק גאולה אחת...

אולם לפי האמור לעיל מובן הדבר, שהרי גלות מצרים כללה בתוכה את כל ארבע הגלויות. אם כך, גם גאולת מצרים היתה כללית, וכללה בתוכה את ארבע הגאולות.

וראוי להביא כאן מה כתב הרה"ק מוה"ר חיים ויטאל זצ"ל, בספרו "שער המצות", דבר נפלא (פרשת ואתחנן): "...ראיתי למורי (האר"י הקדוש) זלה"ה, (שהיה) מתגבר כארי בכח, בעת שהיה עוסק ב(לימוד) הלכה, עד שהיה נלאה ומזיע ויעה גדולה, ושאלתי את פיו, מדוע (הוא) טורח כל-כך? והשיב לי (האר"י): "...ראוי (לאדם) לטרוח ולהתיש כוחו בהיותו עוסק בהלכה... כי תכלית העיון היא לשבר את **הקליפות** (=כוחות הטומאה), שהם הקושיות..."

מבואר מכאן, שעיקר הקושיות בהלכות הוא רק מחמת **הקליפות** (=כוחות הטומאה), שמונעות מהאדם להשיג השגות בתורה, ולכן צריך האדם להתנגע ולהתיש כוחו בעיון גדול, כדי לשבר את **הקליפות**.

וראוי לצין שרבי צדוק הכהן (מחשבות הרוי"ק, אות י') כתב, שהגיעה בתורה כדי לישב את הקושיות, מסוגלת מאוד לשבר ולבטל את **הקליפות**. ומוסיף הוא עוד, שעל-ידי כך, מתגלים השגות חדשות בתורה.

על-פי האמור יאיר לנו דבר פלא שמצינו בשליחות ששלח הקב"ה את משה רבנו להוציא את ישראל ממצרים. הנה, כאשר הקב"ה מצוה את משה ללכת אל פרעה, משה רבנו מתוכח עם הקב"ה, כביכול, ושואל את ה' יתברך ד' שאלות, הנראות כאילו חס ושלום הוא קורא תגר על שליחותו.

וכפי שכתוב בתורה: (השאלה הראשונה של משה) "ויאמר משה אל האלהים מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים?". ועל-כך משיב לו הקב"ה: "ויאמר (ה') כי אהיה עמך וזה לך האות כי אנכי שלחתיך". (השאלה השנייה של משה): "הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרתי להם אלהי אבותיכם שלחני אליכם ואמרו לי מה שמו מה אמר אלהים?". ועל-כך משיב לו הקב"ה: "אהיה אשר אהיה ויאמר כה תאמר לבני ישראל אהיה שלחני אליכם".

(השאלה השלישית): "והן(=ואם) לא יאמינו לי ולא ישמעו בקלי?". ועל-כך משיב לו הקב"ה: "ויאמר אליו ה' מזה מה זה בידך? ויאמר משה. ויאמר השליכהו ארצה וישלכהו ארצה ויהי לנחש... למען יאמינו פי נראה אלי ה'". (והשאלה הרביעית): "ויאמר משה אל ה' בי אדני (והרי) לא איש דברים אנכי?".

ועל-כך משיב לו הקב"ה: "מי שם פה לאדם או מי ישום אלים או חרש או פקח או עור? הלא אנכי ה'". ולכאורה יפלא הדבר מאד. שכן, והלא אחד מיסודות האמונה הוא, שראוי לכל אדם לקיים את מצות בוראו באמונה תמימה, בלי שום שאלות, כמו שכתוב (דברים יח, יג): "תמים תהיה עם ה' אלהיך". אם כך, איך יתכן שמשה רבנו, עבד ה', שהקב"ה העיד עליו (במדבר יב, ז): "לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא", מתוכח עם הקב"ה, ושואל אותו ד' שאלות בזמן שהקב"ה שולח אותו להוציא את ישראל ממצרים.

אך לפי האמור יש לומר, כי כאשר בקש הקב"ה ממשלה ללכת בשליחותו להוציא את ישראל ממצרים, השכיל משה רבנו להבין שהוא צריך לשבור קודם את שרש הקליפות של ד' הגלויות שהיו כלולות במצרים. על-כן התחכם ללכת בדרך של הקב"ה, אשר שאל את אדם ותוה ד' קושיות לאחר שחטאו. לכן שאל גם הוא את הקב"ה ד' קושיות, כנגד ד' הקליפות של הגלויות, כדי ששיב לו הקב"ה ד' תשובות, ועל-ידי כך ישבר כח הקליפות של ד' הגלויות הכלולות במצרים.

וזה שאמר לו הקב"ה לאחר שתריך לו את ד' קושיותיו של משה: "ועתה לך ואנכי אהיה עם פיך והוריתיך אשר תדבר". כלומר, "ועתה" לאחר שכבר שאלת את ד' הקושיות, והשבת לך ד' תרוצים עליהן, הנה, כבר נשבר כח הקליפות של ד' הגלויות שהיו כלולות במצרים, ועל-כן "לך ואנכי אהיה עם פיך".

על הכתוב בהגדה, "כַּנְגֵד אַרְבַּעָה... וְאַחַד שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ לְשְׂאוֹל", מְצִינוּ חִידוּשׁ גָּדוֹל בְּפִירוּשׁ הַרְשָׁב"ץ עַל הַהֲגָדָה, שְׁכָל אַרְבַּעַת הַבָּנִים - הַחֶכֶם, הַרְשָׁע, הַתָּם, וְזֶה שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ לְשְׂאוֹל - מְכֻנָּים כַּנְגֵד אַרְבַּעָה שְׁנֵכְנָסוּ לְ"פֶרְדָּס", כַּמְבֹאָר בַּגְּמָרָא: "תֵּנוּ רַבָּנוּ: אַרְבַּעָה נִכְנְסוּ לְפֶרְדָּס, אֱלוֹ הוּן: בֶּן עֲזָאִי, בֶּן זֹמְאָה, וְאַחֵר, וְרַבִּי עֲקִיבָא..."

בֶּן עֲזָאִי - הַצִּיץ וְמַת, וְעָלָיו הַפְּתוּב אֹמֵר (תְּהִילִים קט"ז): "יִקָּר בְּעֵינַי ה' הַמּוֹתָה לַחֲסִידָיו". בֶּן זֹמְאָה - הַצִּיץ וְנִפְגָּע, עָלָיו הַפְּתוּב אֹמֵר (מִשְׁלֵי כה'): "דָּבַשׁ מְצָאָת - אָכֹל דְּיֵיד, פֶּן תִּשְׁבַּעְנוּ וְהִקְאֵתוּ". אַחֵר(=אֱלִישָׁע בֶּן אֲבוּיָה) - קֶצֶץ בְּנִטְיֵעוֹת. רַבִּי עֲקִיבָא - נִכְנָס בְּשָׁלוֹם וְיָצָא בְּשָׁלוֹם."

לְפִי זֶה, אֹמֵר הַרְשָׁב"ץ, שֶׁהֵבֵן הַחֶכֶם" הוּא כַּנְגֵד רַבִּי עֲקִיבָא, שְׁנֵכְנָס בְּשָׁלוֹם וְיָצָא בְּשָׁלוֹם. הֵבֵן הַרְשָׁע" הוּא כַּנְגֵד אֱלִישָׁע בֶּן אֲבוּיָה, שְׁנֵכְנָרָא "אַחֵר", לְאַחַר שְׁקֶצֶץ הַנִּטְיֵעוֹת, וְיָצָא לַתְּרַבּוּת רַעָה. הֵבֵן הַתָּם" הוּא כַּנְגֵד בֶּן עֲזָאִי, שְׁמַת בְּתַמִּימוֹתוֹ הַרְבָּה. וְהֵבֵן "שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ לְשְׂאוֹל" הוּא כַּנְגֵד בֶּן זֹמְאָה, שֶׁהַצִּיץ וְנִפְגָּע, וּמִמִּילָא לֹא יָכוֹל לְשְׂאוֹל יוֹתֵר... "יֵין הַמְּכֻוֹת"

מִנְהַג הָיָה לְצַדִּיק רַבִּי אֲרִיָּה לִיב מְשׁוּלִי (הַיְדוּעַ בְּכִינוּיו "הַסַּבָּא מְשׁוּלִי") בְּלִיל הַסֵּדֶר, שְׁלֹאחַר הַטַּפַּת הַיֵּין בַּעַת אֲמִירַת "עֶשֶׂר הַמְּכֻוֹת", הָיָה אוֹסֵף אֶת הַיֵּין וְשׁוֹפְכוֹ, בְּהַזְהִירוֹ אֶת הַנוֹכְחִים, לְבַל יִשְׁתּוּ מֵיֵין זֶה, מִחַמַּת הַסַּכְנָה. בְּאַחַת הַשָּׁנִים, שָׁנָה הַצַּדִּיק מִמְנַהֲגוֹ, וְכִשְׁהִגִּיעוּ לְאַמִּירַת "עֶשֶׂר הַמְּכֻוֹת" וְלַהֲטַפַּת הַיֵּין, אָסַף אֶת הַיֵּין שֶׁהִטִּיף, אֶל תּוֹךְ צְלוּחִית קֶטְנָה, וְהַחֲבִיאָהּ בְּמָקוֹם מְסֻתָּר לְמִשְׁמֶרֶת.

בְּנֵי הַבַּיִת תָּמְהוּ עַל הַשִּׁנּוּי מִהַמְנַהֵג, אֲדָהּ הַבִּינוּ, כִּי בּוֹדָאֵי יֵשׁ דְּבָרִים בְּגוֹ. בַּחוּל הַמוֹעֵד שֶׁל אוֹתוֹ חָג פֶּסַח הִגִּיעַ לְבִיקוּר רַבִּי זְאֵב הַפוּנְדָקָאִי, אֶחָד מִחֲשׁוּבֵי הַחֲסִידִים. הַצַּדִּיק קָבְלוּ בְּמָאוּר פָּנִים, וְכַבְּדוּ כְּרָאוּי וְכִיאָה לְבֵן תּוֹרָה חָשׁוּב וְבַעַל צְדָקָה נִפְלָא כְּרַבִּי זְאֵב.

לְפָנָי שְׁנִפְרָד אֹמֵר הַצַּדִּיק: "הָא לָךְ תְּשׁוּרָה נְאֻה, אֵין סַפֵּק כִּי תִפִּיק מִמֶּנָּה טוֹבָה גְּדוּלָּה", וּבְדַבְּרוֹ הוֹשִׁיט "הַסַּבָּא מְשׁוּלִי" לְרַבִּי זְאֵב אֶת צְלוּחִית הַיֵּין, וְאָמַר: "בְּצְלוּחִית זוֹ אֶסְפְּתִי אֶת 'יֵין הַמְּכֻוֹת', שְׁמֹר אוֹתוֹ הֵיטֵב בְּבִיתְךָ". פָּנָיו שֶׁל רַבִּי זְאֵב הִבִּיעוּ דְאָגָה, אֲדָהּ הַרַבִּי הַרְגִיעוֹ: "לֹא בַעֲבוּרְךָ שְׁמֹר יֵין זֶה, עוֹד תִּנְכַּח בְּתוֹעֲלַתוֹ הַמְּרוּבָּה".

טָמוּן רַבִּי זְאֵב אֶת הַצְּלוּחִית בְּתַרְמִילוֹ וְיָצָא לְדַרְכּוֹ. בְּהִגִּיעוֹ לְבֵיתוֹ, הַזְהִיר אֶת בְּנֵי בֵיתוֹ, לְבַל יִגְעוּ בְּצְלוּחִית, וְהַצְּפִינוּ בְּאֵרוֹן נְעוּל.

רַבִּי זְאֵב הַתְּפָרִינְס מְאוֹתוֹ פּוּנְדָק, שְׂאוֹתוֹ הוּא נֶהַל. אֵיכָרִי הַסְּבִיבָה הָיוּ בָּאִים לְפוּנְדָק לְהִינָפֵשׁ מִעַמְלָם מְדֵי עָרֵב, וְלַהֲרַטִּיב אֶת גְּרוֹנְס בְּכּוֹסִית וּוּדְקָה וְיֵי"ש, שֶׁהָיָה רַבִּי זְאֵב מְגִישׁ לָהֶם. פְּרָקְסָתוֹ הִיטָה מְצוּיָה לוֹ, בְּרוּךְ הַשֵּׁם, בְּרוּחַ, וּבְנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ לֹא יָדְעוּ מַחְסוֹר.

בְּאַחַד מְלִילוֹת הַחֶרֶף הַקָּרִים, הַגָּשֶׁם יָרַד בַּחוּזְקָה, וְלֹא חָדַל אֶפְּלוֹ לְרַגֵּעַ קֹט. בַּחוּץ הַשְּׁתוּלָּה סָעְרָה עֲזָה, וְהָרוּחַ שָׂרָקָה בַּחוּזְקָה, רַעֲמִים נִשְׁמְעוּ מְדֵי פַעַם בְּפַעַם, וְהַחֲסִירוּ פְּעִימָה בְּלַב. "בְּלִילָהּ שְׁפָזָה אוֹרְחִים אֵינְם צְפוּיִים לְהִגִּיעַ לְפוּנְדָק", חָשַׁב רַבִּי זְאֵב. לְפִתְעַ נִשְׁמְעָה חֲרִיקַת עֲגָלָה, שֶׁעֲצָרָה סְמוּךְ לְשַׁעַר הַפוּנְדָק, וּמִתּוֹכָהּ יָצְאוּ שְׁלֹשָׁה אֵיכָרִים, שֶׁהִכְרִיזוּ מִיַּד בְּהִיכָנְסָם: "הִבָּא לָנוּ לְגִימַת יֵין שְׂרָף. רְטוּבִים אָנוּ עַד לְשָׂד עֲצֻמוֹתֵינוּ". רַבִּי זְאֵב מְזַג לָהֶם מִן הַמִּשְׁקָה הַחֲרִיף. לְאַחַר שֶׁלְגָמוּ מְעַט מִן הַמִּשְׁקָה, הַחֲלוּ צוֹעֲקִים לְעֵבְרוֹ: "הַסְּבוּר אֲתָה, כִּי בְּלִיל חוֹרְפִי וְסוּעָר זֶה בָּאוּ אֵלֶיךָ לְשֵׁם שְׁתִּית כּוֹסִית יֵין שְׂרָף? טַעוֹת בְּיָדְךָ! מִגְּמַתְנוּ אֵינָה הַלְגִּימָה, אֲלֵא לְקִיחַת כָּל כְּסָפְךָ וְזַהֲבָךָ!"

אִם חֲזִיךְ וְחַיִּי מִשְׁפַּחְתְּךָ יִקְרִים לָךְ - אֵל תִּשְׁתָּה אֶפְּלוֹ רַגַּע אֶחָד, וְתֵן לָנוּ מְהֵרָה אֶת כָּל רְכוּשְׁךָ!" עוֹדוֹ מִנְסָה לְעַבְלֵל אֶת הַ"בְּשׂוּרָה", וּמִיַּד שֶׁלְפּוֹ הַשׁוּדְדִים אֶת חֲרָבוֹתֵיהֶם. עוֹד בְּטָרֵם הַסְּפִיק לְהַגִּיב, וְכִבֵּר כָּבְלוּ אוֹתוֹ וְאֶת יְלָדָיו בְּאֲזִיקִים, וְהִשְׁלִיכוּ אוֹתָם אַרְצָה, כְּשֶׁאֶחָד הַשׁוּדְדִים מִשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם בַּחֲרָבוֹ, שְׁלֹא יִנְסוּ לְהִמָּלֵט... הַשָּׂנִים הַנוֹתָרִים הַחֲלוּ לְחַפֵּשׁ וְלַבְּדוֹק בְּכָל פִּינָה דְבָרֵי עֲרָף, הֵם בְּעֵטוֹ וְשָׁבְרוּ אֶת הָאֲרוֹנוֹת. כָּל דְּבַר יִקָּר עֲרָף בְּעֵינֵיהֶם, עֲרָמוּ בְּתוֹךְ אַרְגָּז. כְּשֶׁעָמְדוּ לְצֵאת, לְפִתְעַ אֶחָד מִן הַשׁוּדְדִים הַבְּחִין בְּאֵרוֹן הַנְּעוּל, תּוֹהָה הָיָה מְדוּעַ הָאֲרוֹן נְעוּל, לְבָטַח יֵשׁ שֵׁם דְּבַר יִקָּר עֲרָף.

בְּנִקְל פָּרְצוּ אוֹתוֹ, וּמְצָאוּ בְּתוֹכוֹ אֶת צְלוּחִית הַיֵּין "עֶשֶׂר הַמְּכֻוֹת", שֶׁקָּבַל מִרְבוֹ "הַסַּבָּא מְשׁוּלִי". "סְבוּר אָנִי", פָּנָה אֶחָד הַשׁוּדְדִים אֶל חֲבֵרָיו, "כִּי בְּצְלוּחִית זוֹ מְצוּי יֵין מְיוֹחַד וּמוֹפְלָא, וּמְשׁוּם כֶּף הוּא מְבוּדָד מִכָּל הַיְתֵר, וְאֵף נְעוּל בְּאֵרוֹן...". הוּא לָגַם לְגִימָה קָלָה מִתּוֹךְ הַצְּלוּחִית, וְהִכְרִיז בְּתַדְהֵמָה: "מְעוּלָם לֹא טַעַמְתִּי מִשְׁקָה בְּטַעַם נִפְלָא שְׁפָזָה! נָסוּ גַם אַתֶּם וְהִינְכְחוּ!". הַשָּׂנִים לֹא סָרְבוּ, וְטַעְמוּ אֵף הֵם מִהֵינֵן הַנִּפְלָא. לֹא אָרְכוּ הַרְגָעִים, וְשִׁלְשַׁת הָאֵיכָרִים הַשׁוּדְדִים נִפְלוּ עַל רַצְפַּת הַבַּיִת, כְּשֶׁהֵם שְׁקוּעִים בְּתַרְדַּמְתָּם הָאַחֲרוֹנָה. כָּל אוֹתָהּ הַעַת עָקַב רַבִּי זְאֵב אַחֵר מְעַשִּׂיהֶם, וּבְרָאוֹתוֹ אוֹתָם טוֹעֲמִים מֵיֵין "עֶשֶׂר הַמְּכֻוֹת", נִזְכָּר בְּדַבְּרֵי הַצַּדִּיק, כִּי "יֵין זֶה עוֹד יָבִיא לָךְ תּוֹעֲלַת"...

לֹא הַחְמִיץ מִיּוֹדְעָנוּ אֶת הַשְּׁעָה, וְגָרַר אֶת עֲצָמוֹ לְעֵבֶר הַמְּטָבַח. בְּשִׂאֲרִית כּוֹחוֹתָיו נִטַּל סַפִּין בְּיָדוֹ, וְשִׁחַרְר אֶת עֲצָמוֹ וְאֶת יְלָדָיו מִהָאֲזִיקִים, כְּשֶׁהוּא נוֹתֵן שְׁבַח וְהוֹדְיָה לַה' יִתְבָּרַךְ, עַל שֶׁהֲצִילוּ בַּעַת צָרָה, בְּזָכוֹת הַצַּדִּיק "הַסַּבָּא מְשׁוּלִי", שֶׁעֵינָיו חִזּוּ לְמַרְחוֹק, וְהִזְמִין רְפוּאָה לְמַכְתּוֹ שֶׁל רַבִּי זְאֵב...

חַג שְׁמַח וְשִׁבְתָּ שְׁלוֹם לְכָל הַמִּתְפַּלְלִים! נֹא לְשִׁמּוֹר עַל קְדוּשַׁת הַגִּילְיוֹן!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"הַיּוֹם אַתֶּם יֹצְאִים בְּחֹדֶשׁ הָאֲבִיב" (שמות י' ב')

מִנְהַג יִשְׂרָאֵל הוּא, שְׁלֹאחַר חֵג הַסּוּפּוֹת, מְטַמְּיִנִים וְשׁוֹמְרִים אֶת הַלּוּלָב וְהַהוֹשְׁעָנוֹת (=הַעֲרָבוֹת) עַד חֵג הַפֶּסַח. וְאֵז, בְּעֶרְבַּ פֶּסַח, כְּאֲשֶׁר שׁוֹרְפִים אֶת הַחֶמֶץ, שׁוֹרְפִים גַּם אֶת הַלּוּלָב וְאֶת הַהוֹשְׁעָנוֹת. וְיֵשׁ גַּם הַנוֹהֲגִים לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם (=בְּלוּלָב וּבַהוֹשְׁעָנוֹת) לְאֶפֶיֶת הַמְּצוֹת. וּמְקוֹר הַדָּבָר הוּא מְדַבְּרֵי הַרְמִיָּא בִּשְׁלַחַן עֲרוּךְ, "הַמְּבִיא שֵׁם אֶת דְּבָרֵי מַהֲרִי"ל (או"ח סי' תרסד ס"ט): "אָמַר מַהֲרִי"ל: יֵשׁ... בְּנֵי אֲדָם, שֶׁשׁוֹרְפִין הַחֶמֶץ עִם עֲצֵי לּוּלָב וְהַהוֹשְׁעָנוֹת...". וְכֵן כָּתַב הַמַּהֲרִי"י: "וְנִהְיֶה אֲנֹשִׁי מַעֲשֶׂה לְהַצְנִיעַ אֶת הַלּוּלָב לְצוּרָךְ אֶפֶיֶת הַמְּצוֹת...".

וְצָרִיכִים אָנוּ לְהַבִּין אֶת עֵמֶק הַטַּעַם לְמִנְהַג זֶה. וְכִי מָה עֲנִין הַלּוּלָב לְאֶפֶיֶת הַמְּצוֹת וְלִשְׂרִיפַת הַחֶמֶץ?

נִקְדִּים עֲנִין פְּלֵא הַמְּבּוֹאֵר בְּזִהָר הַקְּדוֹשׁ (פְּרֻשַׁת תְּצוּה קפג'), שְׁכָל הַנְּזָהָר מִחֶמֶץ בְּפֶסַח, וְאוֹכֵל מְצוֹת בְּלִיל הַסֵּדֶר, אֵין הַדִּין שׁוֹלֵט בּוֹ כְּלָל בְּרֹאשׁ הַשְּׁנָה. שְׁכֵן, אוֹמֵר הַזִּהָר הַקְּדוֹשׁ, שְׁבִיּוֹם הַדִּין הוּא רֹאשׁ הַשְּׁנָה, הַשְּׁטוֹן עוֹלָה וּמְקַטְרֵג עַל יִשְׂרָאֵל. אֲבָל כָּל מִי שֶׁנִּזְהָר מִחֶמֶץ בְּפֶסַח, אֵין הַשְּׁטוֹן יָכוֹל לְקַטְרֵג עָלָיו. שְׁהָרִי, יְדוּעַ שֶׁהַחֶמֶץ רוֹמֵז עַל יֹצֵר הָרַע, שֶׁהוּא הַשְּׁטוֹן, וְכָל מִי שֶׁחָלִילָה אוֹכֵל חֶמֶץ בְּפֶסַח, אוֹתוֹ הַחֶמֶץ/יֹצֵר הָרַע עוֹלָה וּבָא לְבֵית הַדִּין בְּרֹאשׁ הַשְּׁנָה וּמְקַטְרֵג עָלָיו.

וּכְדַבְּרֵי הַזִּהָר הַקְּדוֹשׁ: "דֵּהָא בְּיוֹמָא דָּא דְרֹאשׁ הַשְּׁנָה, הַהוּא חֶמֶץ סִלְקָא וּמְקַטְרָגָא עֲלֵיהּ דְּבַר נֶשׁ וְאֲלִשִּׁין עֲלֵיהּ" (=בְּיּוֹם רֹאשׁ הַשְּׁנָה אוֹתוֹ הַחֶמֶץ עוֹלָה, מְקַטְרֵג וּמְלַשִּׁין עַל הָאֲדָם (שְׁאֲכַל חֶמֶץ)). אוֹלָם, כְּאֲמוֹר, מִי שֶׁנִּזְהָר מִחֶמֶץ בְּפֶסַח, אֵין הַחֶמֶץ, שֶׁהוּא הַיֹּצֵר הָרַע יָכוֹל לְקַטְרֵג עָלָיו בְּרֹאשׁ הַשְּׁנָה.

בְּסִפּוֹר "דְּבָרֵי יַחְזָקָאֵל" לַהֲרַה"ק מְשִׁינְאוּוֹעַ זִי"ע, מוּבָאֵת רְאָיָה לְדָבָר, עַל-פִּי הַכְּתוּב בַּתּוֹרָה (שְׁמוֹת יג', ד'): "הַיּוֹם אַתֶּם יֹצְאִים, בְּחֹדֶשׁ הָאֲבִיב". שֶׁהִנֵּה, יְדוּעַ, כִּי "הַיּוֹם" רוֹמֵז עַל רֹאשׁ הַשְּׁנָה, כְּפִי שְׁמִבּוֹאֵר בְּזִהָר הַקְּדוֹשׁ (אֵיּוֹב א', ו'): "וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֵאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים לְהַתִּיצֵב עַל ה' וַיָּבֹאוּ גַם הַשְּׁטוֹן בַּתּוֹכֶם". אוֹתוֹ הַיּוֹם, אוֹמֵר הַזִּהָר הַקְּדוֹשׁ, הִיָּה רֹאשׁ הַשְּׁנָה, וְלְבֵית דִּינּוֹ שֶׁל הַקַּב"ה הַתִּנְצְבוּ "בְּנֵי הָאֱלֹהִים" - הַמְּלֹאכִים הַמְּמוּנִים, וְגַם הַשְּׁטוֹן בָּא בַּתּוֹכֶם לְקַטְרֵג עַל בְּנֵי הָאֲדָם.

וְלָכֵן, אוֹמֵר הַרַה"ק מְשִׁינְאוּוֹעַ זִי"ע: "הַיּוֹם אַתֶּם יֹצְאִים", "הַיּוֹם" הוּא רֹאשׁ הַשְּׁנָה, "אַתֶּם יֹצְאִים" וְצָאִים בְּדִין, בְּזִכּוֹת "בְּחֹדֶשׁ הָאֲבִיב" - בְּזִכּוֹת שְׁאֵתֶם אוֹכְלִים מְצוֹת וְנִזְהָרִים מִחֶמֶץ בְּפֶסַח - בְּחֹדֶשׁ הָאֲבִיב.

וְזֵהוּ גַם מָה שְׁכְּתוּב בַּתּוֹרָה: "שֶׁבַעַת יָמִים מְצוֹת תֹּאכְלוּ אֵךְ בְּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תִּשְׁבִּיתוּ שְׂאֵר מִבְּתֵיכֶם". אִם "שֶׁבַעַת יָמִים (תִּזְהָרוּ מִהַחֶמֶץ), (וְ)מְצוֹת תֹּאכְלוּ" - כִּי אֵז תִּזְכּוּ שֶׁ"בְּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תִּשְׁבִּיתוּ שְׂאֵר מִבְּתֵיכֶם" - דֵּהִינּוּ שְׁבִיּוֹם הָרִאשׁוֹן לְשְׁנָה, הֵלֵא הוּא רֹאשׁ הַשְּׁנָה, יוֹם הַדִּין, "תִּשְׁבִּיתוּ שְׂאֵר" תִּבְטְלוּ אֶת הַשְּׁטוֹן, שְׁנִקְרָא 'שְׂאֵר', מִבְּתֵיכֶם. וְזֵאת, כְּדִי שֶׁהוּא לֹא יוֹכֵל לְקַטְרֵג עֲלֵיכֶם.

עַל-פִּי הָאֲמוֹר, נוֹתֵן הַ"צְּמַח צְדִיק" טַעַם לְשִׁבְחָ לְמִנְהַג יִשְׂרָאֵל, שְׁמִגְבִּיָּהִים בְּלִיל הַסֵּדֶר אֶת הַקְּעָרָה, שְׁעֲלִיָּהּ מוֹנְחִים הַמְּצוֹת. שְׁכֵן, אוֹמֵר הַ"צְּמַח צְדִיק", הָרִי עַל-יְדֵי אֲכִילַת הַמְּצָה מְבַטְלִים אָנוּ אֶת הַדִּין בְּרֹאשׁ הַשְּׁנָה, בְּדִיוֹק כְּפִי שְׁעַל-יְדֵי תְקִיעַת הַשּׁוֹפָר מְבַטְלִים אָנוּ אֶת הַדִּין בְּרֹאשׁ הַשְּׁנָה. וְלָכֵן אָנוּ מְגַבִּיָּהִים אֶת הַקְּעָרָה, כְּדִי לְרְמוֹז עַל הַשּׁוֹפָר, כִּי כִּשְׁ"מְגַבִּיָּהִים" אֶת אוֹתִיּוֹת הַמְּלָה "קְעָרָה" לְאוֹתִיּוֹת שְׁלִמְעָלָה מֵהוּ, מְקַבְּלִים אֶת אוֹתִיּוֹת "שׁוֹפָר".

הִנֵּה, לְמַעֲלָה מִהָאוֹת ק' נִקְבַּל אֶת הָאוֹת ר', לְמַעֲלָה מִהָאוֹת ע' נִקְבַּל אֶת הָאוֹת פ', לְמַעֲלָה מִהָאוֹת ר' נִקְבַּל אֶת הָאוֹת ש', וְלְמַעֲלָה מִהָאוֹת ה' נִקְבַּל אֶת הָאוֹת ו', וְהָרִי קִבְּלָנוּ אֶת הַמְּלָה "שׁוֹפָר", לְרְמוֹז לָנוּ שְׁעַל-יְדֵי אֲכִילַת מְצָה בְּפֶסַח מְמַתִּיקִים אֶת הַדִּינִים, בְּדִיוֹק כְּמוֹ שְׁבְּרֹאשׁ הַשְּׁנָה מְמַתִּיקִים אֶת הַדִּין עַל-יְדֵי תְקִיעַת הַשּׁוֹפָר.

וְהוֹסִיף הַ"צְּמַח צְדִיק", וְאָמַר בְּלִשׁוֹנוֹ הַקְּדוֹשָׁה: "אִם מְטִים אֵזוֹן לְקַעֲרַת הַסֵּדֶר, אֲפֶשֶׁר לְשִׁמּוֹעַ אֶת תְּקִיעַת הַשּׁוֹפָר". (וְעַל זֶה אָמַר נִכְדוֹ שֶׁל הַ"צְּמַח צְדִיק", ר' חַיִּים מְאִיר, הָאֲדַמוּ"ר מְקוֹיזְנִיץ: "לֹא כָּל הַקְּעָרוֹת שׁוֹת, וְלֹא כָּל הָאֲזָנִים שׁוֹת...הַקְּעָרָה שֶׁהִיָּתָה עַל שְׁלַחַן הַ"צְּמַח צְדִיק", וְהָאֲזָנִים הַקְּדוֹשׁוֹת שְׁלוֹ יָכְלוּ לְשִׁמּוֹעַ... (אֶת) תְּקִיעוֹת שׁוֹפָר, אֵךְ לֹא אֲנָשִׁים כְּעָרְכָנוּ").

וְהִנֵּה מְבּוֹאֵר בְּמִדְרַשׁ (וִיקְרָא רַבָּה ל', ב'), שֶׁהַטַּעַם לְכַךְ שְׁצוּנּוֹ הַקַּב"ה לְקַחַת אֶת אֲרְבַּעַת הַמִּינִים בְּסוּפּוֹת הוּא,

13
כְּדִי לְהוֹכִיחַ לְכָל, שְׁנֵצְחָנוּ אֶת אוֹמוֹת הָעוֹלָם בְּדִין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. מִשָּׁל לְמָה הַדְּבָר דּוֹמֵה? מִשָּׁל לְשָׁנִים,
שְׁנֵכְנֵסוּ אֶצֶל הַדִּין, וְאִין אָנוּ יוֹדְעִים מִי מֵהֶם נֵצַח בְּדִין. אוֹלָם, זֶה שְׂיֹצֵא וְ"כִידוֹנוּ"(=לוֹלָבוּ) בְּיָדוֹ אָנוּ
יוֹדְעִים לְבִטָּח שֶׁהוּא הַמְּנַצֵּחַ. כִּךְ יִשְׂרָאֵל וְאוֹמוֹת הָעוֹלָם, הַבָּאִים לִפְנֵי הַקַּב"ה לְדִין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְאִין אָנוּ
יוֹדְעִים מִי הַמְּנַצֵּחַ...?

אוֹלָם, כַּאֲשֶׁר יוֹצֵאִים יִשְׂרָאֵל מִלִּפְנֵי הַקַּב"ה וְלוֹלְבֵיהֶם וְאֶתְרוּגֵיהֶם בִּיְדֵיהֶם, אָנוּ יוֹדְעִים שְׂיִשְׂרָאֵל נֵצַחוּ.
וְעוֹד כְּתוּב בְּמִדְרַשׁ רַבָּה: כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ הוֹשַׁעְנָא רַבָּה, וְיִשְׂרָאֵל נוֹטְלִים עֲרֵבֵי נַחַל וּמְקִיפִים שְׁבַע הַקְּפוֹת, וְחִזָּן
בֵּית הַכְּנֶסֶת עוֹמֵד כְּמִלְאָד אֱלֻקִּים, וְסִפֵּר תוֹרָה בְּזִרְעוֹ, וְהָעַם מְקִיפִים אוֹתוֹ כְּדוֹגְמַת הַמְּזַבַּח, מִיַּד מְלָאכִי
הַשָּׁרֵת שְׂמַחִים וְאוֹמְרִים: נֵצַחוּ יִשְׂרָאֵל, נֵצַחוּ יִשְׂרָאֵל.
וּמִעֵתָה יִתְבָּאֵר מִנְהַג יִשְׂרָאֵל לְטַמּוֹן אֶת הַלוֹלֵב וְהַהוֹשַׁעְנוֹת עַד עֲרֵב פֶּסַח וְלִשְׂרוּפוֹ יַחַד עִם הַחֲמֵץ. שְׁכּוֹן,
הַדְּבָר בָּא לְרְמוֹז לְכָל, שְׁעַל-יָדֵי "כְּלֵי הַנֶּשֶׁק" הַלְלוּ(=הַלוֹלֵב וְהַהוֹשַׁעְנוֹת), אָנוּ "שׁוֹרְפִים אֶת הַחֲמֵץ", דְּהֵינּוּ
אָנוּ מְנַצְחִים אֶת הַשָּׁטָן בְּיוֹם הַדִּין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. (עַל כֵּי "אוֹרָה שֶׁל תוֹרָה" לְהַרְהַר "ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן)
"וְשֵׁאִינוּ יוֹדְעִים לְשֵׂאל אֶת פֶּתַח לוֹ"

בְּשַׁעַת אֲמִירַת סֹדֵר אַרְבַּעַת הַבָּנִים, רִגִּיל הָיָה הָרַב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִבְּעַלְזָא לְחַזֵּר עַל דְּבָרֵי הָרַב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי צְבִי
הִירֵשׁ מְרִימֵנוּב ז"ל ע': "טוֹב מְכַלֵּם הוּא הַבֵּן "שֵׁאִינוּ יוֹדְעִים לְשֵׂאל!" וּבְאֵר עֲנִין זֶה וְאָמַר: הִנֵּה, כַּאֲשֶׁר נִצְרַף יְהוּדֵי
לִישׁוּעָה, רִגִּיל הוּא לְעַמֵּד בְּתַפְלָה וּלְבַקֵּשׁ מִהַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ עַל מָה שֶׁלִּפְנֵי דַעְתוֹ חָסַר לוֹ. אוֹלָם בְּאֲמַת הַתַּפְלָה הַנַּעֲלִית
בְּיוֹתֵר הִיא דוֹקָא כְּשֵׁאִין הָאָדָם מִפְּרֵשׁ כָּלֵל אֶת הַחָסֵר לוֹ, אֶלָּא מִתַּפְלָל לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂיִמְלֵא אֶת כָּל
חֲסוֹרוֹ, מִתוֹךְ אֲמוּנָה תְּמִימָה שְׂבוּדָאֵי יוֹדְעֵי הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ בְּעֵצְמוֹ מָה שֶׁחָסַר לוֹ.
וְעַל כֵּךְ רְמַז כָּאֵן בְּעַל הַהַגְדָּה: "וְשֵׁאִינוּ יוֹדְעִים לְשֵׂאל", מִי שֵׁאִינוּ יוֹדְעִים לְשֵׂאל(=לְבַקֵּשׁ), רַק שֵׁם בְּטַחוּנוֹ בְּבוֹרָאוֹ
שְׂיִמְלֵא לוֹ אֶת חֲסוֹרוֹ: "אֶת פֶּתַח לוֹ" הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעֵצְמוֹ יִפְתַּח לוֹ שְׁעָרֵי רַחֲמִים וְיִמְלֵא אֶת חֲסוֹרוֹ. (הַגִּישׁ פ'
"לִיֵּית חוֹ")

הַמְצוּדָה(=הַרְשֵׁת) הַפְּרוּסָה שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא מְנַצֵּיבִין

בֵּין הָעוֹלָם לִירוּשָׁלַיִם לְהַקְרִיב אֶת קֶרְבָּן הַפֶּסַח בְּזִמְנָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הָיָה עוֹלָה אִישׁ בְּעַל חֲזוֹת פְּנִים
מְשׁוּנָה בְּמִקְצַת. אֲמָנָם לְבוּשׁ הָיָה כְּכָל הָעוֹלָם, מְעִילוֹ וְעֵטִיפַת רֵאשׁוֹ כְּשָׁל כָּל הַיְהוּדִים - אֵד הַמְתַּבּוֹנֵן בּוֹ
מְקֻרֹב רוּאָה, כִּי אֵשׁ זָרָה בְּעֵינָיו.

אֵד לְמִי יֵשׁ זִמְנָן לְהַתְּבוֹנֵן בְּעֵינָיו שֶׁל הַלְזָה? וְכֵךְ עוֹלָה הוּא מִיָּדֵי שָׁנָה בְּשָׁנָה לִירוּשָׁלַיִם, וְאוֹכַל מְקֻרָב
הַפֶּסַח עִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

בְּאַחַד הַיָּמִים, בָּא אִישׁ תְּמַהוּנִי זֶה אֶל רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא, מִהַעִיר נְצִיבִין, שֶׁהִיְתָה בְּחוּץ-לְאֶרֶץ,
וְהַתְּפָאֵר לִפְנָיו: "הִלֵּא בְּתוֹרַתְכֶם כְּתוּב: 'כָּל בֶּן נֶכֶר לֹא יֹאכַל בּוֹ' - שְׂאָסוּר לְתַת לְנֹכְרֵי לְאָכּוֹל מְקֻרָב
הַפֶּסַח - וְאֲנִי, פִּקַּח אֲנִי! שְׁכּוֹן, הַעֲרַמְתִּי עַל הַכְּהֻנִּים וְעַל הַמְּשָׁרְתִים בְּבֵית אֱלֻקִּים, וְהַעֲרַמְתִּי עַל כָּל
הַיְהוּדִים שֶׁתְּמִיד חוֹשְׁבִים שְׂפַקְחִים הֵם."

"דַּע לָךְ" - אָמַר אוֹתוֹ נֹכְרֵי לְרַבִּי יְהוּדָה - "נֹכְרֵי אֲנִי, וּמִתְחַפֵּשׂ אֲנִי לַיהוּדִי, וּמִשְׁתַּתַּף זֶה כְּמָה שְׁנִים
בְּאֲכִילָה מְקֻרָבֵן הַפֶּסַח, וְאוֹכַל מִן הַחֲלָקִים הַמְּשׁוּבָחִים בְּיוֹתֵר שֶׁל קֶרְבָּן הַפֶּסַח..."

שָׁמַע רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא אֶת דְּבָרֵי הַתְּבַרְבּוּתוֹ שֶׁל נֹכְרֵי זֶה, וּפְנִיו הַקּוֹרְנוֹת נִחְרְשׁוּ קִמְטִים. "שְׁמַע נָא!"
- פָּנָה ר' יְהוּדָה לְבִסוּף אֶל הַנֹּכְרֵי - "אֲמָנָם הַעֲרַמְתָּ עַל הַכְּהֻנִּים, וְאֶכְלַת מִן הָאָסוּר לָךְ, אֲבָל הָאֵם זְכִיתָ
לְטַעוֹם גַּם מִן הָאֱלִיָּה!" (הָאֱלִיָּה הוּא חֶלֶק שְׂאָסוּר בְּאֲכִילָה).

הַשְּׁחִירוּ פְּנֵיו שֶׁל הַנֹּכְרֵי. "אֵהָה!" - הִרְהַר בְּלָבוֹ - "חֲשַׁב חֲשַׁבְתִּי כִּי פִקַּח עָצוּם אֲנִי! וְהִנֵּה, מְגַלָּה לִי זָקוּן
זֶה, כִּי יֵשׁ לוֹ חֶלֶק נִכְבָּד אֲשֶׁר נִתַּח מִמֶּנּוּ נוֹתְנִים כְּנֶרְאָה רַק לְחֲשׁוּבִים וְלְפַקְחִים..."

"אֵל דְּאָגָה!" - עָנָה הַנֹּכְרֵי לְרַבִּי יְהוּדָה - "בְּפִעַם הַבָּאָה אֲזַכֶּה לְאָכַל אִף מִן הָאֱלִיָּה". דְּבָרָיו שֶׁל ר' יְהוּדָה
עָדִין הִזְדַּהְדּוּ בְּאִזְנוֹ שֶׁל הַנֹּכְרֵי: "כְּלוּם נִתְּנוּ לָךְ לְאָכּוֹל מִן הָאֱלִיָּה?!..."

"אֵל דְּאָגָה!" - הַצִּטְחָק הַנֹּכְרֵי בֵּינוּ לְבִין עֲצָמוֹ - "אוֹכַל וְאוֹכַל מִן הָאֱלִיָּה הַחֲשׁוּבָה!"
בְּקוֹצֵר-רוּחַ חִפָּה הַנֹּכְרֵי לְחַג הַפֶּסַח. וּכְשֶׁהִגִּיעוּ יָמֵי הַעֲלִיָּה לִירוּשָׁלַיִם, הוֹצִיא הַנֹּכְרֵי אֶת בְּגָדֵי הַיְהוּדִים
מִמְּקוֹם מוֹצָנֵעַ בְּאֶרְזוֹ, לְבֹשׁ אוֹתָם וְשָׂם פְּעַמְיוֹ לִירוּשָׁלַיִם, עִם הָעוֹלָם לְרַגְלָם...

הִגִּיעַ הַנֹּכְרֵי לִירוּשָׁלַיִם, הַצִּטְרָף לְחַבּוּרָה בְּלִיל הַפֶּסַח, וּבִקֵּשׁ שְׂיִתְּנוּ לוֹ לְטַעוֹם מִן הָאֱלִיָּה. בְּקִשְׁתוֹ הַמוֹזָרָה
עוֹרָרָה אֶת תְּמַהוּן הַשׁוֹמְעִים: וְכִי אִיזָה יְהוּדֵי אֵינּוּ יוֹדְעֵי כִּי הָאֱלִיָּה אֲסוּרָה בְּאֲכִילָה, וְעוֹלָה כָּלִיל עַל
הַמְּזַבֵּחַ!... "מָה עָלָה בְּדַעְתְּךָ לְבַקֵּשׁ מִן הָאֱלִיָּה?" - חִקְרוּ אוֹתוֹ. בָּא הַנֹּכְרֵי בְּמַבּוּכָה, וְגִלָּה כִּי רַבִּי יְהוּדָה

בֶּן בְּתִירָא מְנַצֵּיבִין אָמַר לוֹ לְבַקֵּשׁ זֹאת. בְּדַקּוֹ אַחֲרָיו, חִקְרוּ וְגִלוּ כִּי אֵינּוּ מְזַרְעֵי יִשְׂרָאֵל וְהִרְגוּ אוֹתוֹ.
לְאַחַר מִכּוֹן שְׁלַחוּ הַחֲכָמִים לוֹמַר לְר' יְהוּדָה: "שְׁלוּם לָךְ רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא! אֲשַׁרְיָךְ שְׂאֵתָה בְּנַצִּיבִין,
וּמְצוֹדְתְךָ פְּרוּשָׁה בִירוּשָׁלַיִם!" חַג שְׂמַח וְשַׁבַּת שְׁלוּם לְכָל הַמְתַּפְּלָלִים! נָא לְשִׁמּוֹר עַל קְדוּשַׁת הַגִּילְיוֹן!

בס"ד "עֲנִיּוֹת, עֲנִיּוֹת, הַגִּיעַ זְמַן גְּאוּלְתְּכֶם... רְאוּ בְּאוֹרֵי שְׁזֵרָה עֲלֵיכֶם" (פסיקתא רבתי לו')

כְּנִיסַת הַחֶג: 18:42

bnei-zion.com

פְּרֻשַׁת הַשְּׁבוּעַ: פֶּסַח

יְצִיאַת הַחֶג: 19:52 ר"ת 20:33

עֲרַשׁ ק' יד' נִיסַן תשע"ט (19.4.19)

הַפְּטָרָה: "בְּעֵת הַהִיא" (לקבלת העלון בדוא"ל שלח הודעה ל moshe45@bezeqint.net) (הזמנים לפי העיר חיפה)

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"כּוֹס יִשׁוּעוֹת אֲשֶׁר וּבִשְׁם ה' אֶקְרָא" (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן)

אֶחָד מִמְּנַהֲגֵי יִשְׂרָאֵל הוּא, שְׁבִלִיל הַסֵּדֶר, לְפָנָי שְׂאוּמְרִים "וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ...". צְרִיכִים לְכַסּוֹת אֶת הַמְּצוֹת, וְלִהְגִּבִּיהַ אֶת הַכּוֹס שֶׁל הַיַּיִן. וְהַסִּיבָה לְכַךְ מִבּוֹאֶרֶת בְּמִפְרָשִׁים, הַאֲוֹמְרִים, שְׁלֵמֻצוֹת יֵשׁ דִּין קְדִימָה עַל הַיַּיִן, וְלָכֵן מְכַסִּים אוֹתָן, כְּפִי שְׂמוּבָא (משנה ברורה סימן רע"א): "שְׁלֵא יִרְאֶה הַפֶּת (=הַמְּצוֹת)... שְׂאִין מְקַדְשֵׁין עָלָיו, אֶלֶּא עַל הַיַּיִן, וְהוּא (הָרִי) יֵשׁ לוֹ דִּין קְדִימָה...". וְכֵן כְּתוּב (קצור שו"ע סימן קי"ט): "שְׁלֵא יִרְאֶה הַפֶּת (=הַמְּצוֹת)... שְׂמִנִּיחִין אוֹתוֹ וְנוֹטְלִין אֶת הַכּוֹס". אִךְ עֲדִין צְרִיכִים אָנוּ לְהִבִּין, מְדוּעַ דּוֹקָא כָּאֵן, לְפָנָי "וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ...". צְרִיךְ לְהִגְבִּיהַ אֶת הַכּוֹס שֶׁל הַיַּיִן?

בְּאוֹר נִפְלֵא עַל-כֵּךְ מְצִינוּ בְּפִירוּשׁ שֶׁל "בְּעַל הַרוֹקַח" לְהַגְדָּה שֶׁל פֶּסַח, שֶׁשׁ הוּא כּוֹתֵב בְּלִשׁוֹנוֹ הַקְּדוּשָׁה: "וְרִאִיתִי אֲנִי, אֶלִיעֶזֶר הַקָּטָן, אֶת אָבִא, מוֹרֵי רַבִּי יְהוּדָה... שְׁהִיהַ מְגִבִּיהַ אֶת הַכּוֹס... בְּוְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ...". עַד 'וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילָנוּ מִיָּדָם', וְשְׂאֵלְתִי אֶת פִּיו (מְדוּעַ צְרִיךְ לְהִגְבִּיהַ אֶת הַכּוֹס?) וְאָמַר לִי: מְנַהֵג אֲבוֹתֵינוּ כֵּן הוּא, לְפִי שֶׁהוּא מְדַבֵּר בְּהַצְלָה, וְכֹתִיב "כּוֹס יִשׁוּעוֹת אֲשֶׁר".

נִמְצְאוּ לְמִדֵּים מְדַבְּרֵי הַקְּדוּשִׁים שֶׁל "בְּעַל הַרוֹקַח", שְׂכַאֲשֶׁר יֵשׁ יִשׁוּעוֹת (=הַצְלוֹת) לְעַם יִשְׂרָאֵל, צְרִיךְ לְהִגְבִּיהַ אֶת כּוֹס הַיַּיִן, כְּמוֹ שְׂכַתוּב בְּתַהֲלִים (קט', יג'): "כּוֹס יִשׁוּעוֹת אֲשֶׁר (=אָרִים)". וְזֹאת, כְּדִי לְהוֹדוֹת לַה' יִתְבָּרַךְ עַל שְׁהוֹשִׁיעַ וְהַצִּיל אוֹתָנוּ מִיַּד הַרְשָׁעִים. וְכִפִּי שְׂמִבִּיא גַם ה' כְּלִי יִקָּר" (בראשית מ', יא'): "הַכּוֹס מוֹרָה עַל הַתְּשׁוּעָה מֵאִיזוֹ צָרָה, כְּמוֹ שְׂכַתוּב: 'כּוֹס יִשׁוּעוֹת אֲשֶׁר'".

אִךְ, עֲדִין נִשְׂאָר לָנוּ לְהִבִּין, מְדוּעַ דּוֹקָא לְפָנָי "וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ" צְרִיךְ לְהִגְבִּיהַ אֶת כּוֹס הַיַּיִן? אוֹמֵר עַל-כֵּךְ הַרְה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן, בְּחִיבוּרוֹ "אוֹרֵה שֶׁל תוֹרָה": נִרְאֶה לְבָאָר עֲנִין זֶה, עַל-פִּי הַכְּתוּב (איכה ג', לח'): "מִפִּי עֲלִיּוֹן לֹא תִצֵּא הַרְעוֹת וְהַטּוֹב...". וְלִכְאוּרָה, דְּבַר זֶה אֵינוֹ מוּבָן כְּלָל: שָׁכֵן, אִיךְ אֶפְשָׁר לוֹמַר שְׂמֵאֲתוֹ, יִתְבָּרַךְ שְׂמוֹ, "לֹא תִצֵּא הַרְעוֹת וְהַטּוֹב..."? הֲלֹא אָנוּ מְאֻמְנִים בְּאֻמוּנָה שְׁלֵמָה בְּמֵאֲמָרָם שֶׁל חו"ל (בְּרִכוֹת לג'): "הַכֹּל בְּיַדֵּי שָׁמַיִם, חוּץ מִיִּרְאֵת שָׁמַיִם". עַל-כֵּן, בְּרוּר הוּא שְׂכָל מָה שְׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם - הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים, וְגַם חֲלִילָה הַצְּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים - בְּאִים מְשָׁמִים. אִם כֵּךְ, אִיךְ אוֹמֵר הַכְּתוּב: "מִפִּי עֲלִיּוֹן לֹא תִצֵּא הַרְעוֹת וְהַטּוֹב..."? אִךְ מְצִינוּ בִּיאור עַל-כֵּךְ בְּמִדְרַשׁ רַבָּה ("רֵא"ה" ד' סימן ג'): "רֵא"ה אֲנִי נִתֵּן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרַכָּה וְקָלָה", אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: "...מִפִּי עֲלִיּוֹן לֹא תִצֵּא הַרְעוֹת וְהַטּוֹב", אֶלֶּא מֵאֵלֶיהָ הַרְעָה בְּאֵה עַל עוֹשֵׂי הַרְעָה, וְהַטּוֹבָה (בְּאֵה) עַל עוֹשֵׂי הַטּוֹבָה".

וּבִיאור עֲנִין זֶה ("שְׁהַרְעָה בְּאֵה עַל עוֹשֵׂי הַרְעָה") הוּא עַל-פִּי הַמְּבֹאָר בְּסִפְרֵים הַקְּדוּשִׁים: הַנָּה, מְקַרָּא מְלֵא דְּבַר הַכְּתוּב (תַּהֲלִים קמ"ה): "טוֹב ה' לְכָל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו". אֶלֶּא, שְׁהָאָדָם, עַל-יַדֵּי עוֹנוֹתָיו, גּוֹרֵם שְׂאוֹתוֹ "טוֹב" שֶׁהַקֵּב"ה מְשַׁפֵּיעַ מְלַמְעֵלָה, כְּשֶׁהוּא יוֹרֵד וּמְשַׁתְּלֵשֵׁל דְּרָךְ הַעוֹלָמוֹת, הוּא נִהַפֵּךְ לְדִין גָּמוּר.

וְזֹאת, כְּפִי שְׂמִבִּיא ה' דְּגַל מְחַנְה אֶפְרַיִם", שְׁהַקֵּב"ה מְנַהֵג אֶת הַעוֹלָם הַזֶּה עַל-יַדֵּי צְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וְכִשְׂאוֹתִיּוֹת אֵלֶּה יוֹרְדוֹת לְמִטָּה, לְעוֹלָם הַזֶּה, הֵן מְצַטְרָפוֹת לְפִי מְדַרְגַת הַמְּקַבְּלִים. וּמֵאַחַר שְׂמֵאֲתוֹ יִתְבָּרַךְ לֹא תִצֵּא אֲנָה הַרְעוֹת, לָכֵן כָּל הַהַשְׁפָּעוֹת שְׂמִשְׁפִּיעַ ה' יִתְבָּרַךְ מְשָׁמִים הֵן חֶסֶד וְרַחֲמִים - אֶלֶּא שְׂבִירִידָתָן לְמִטָּה, הֵן מְתַהַפְּכוֹת לְפִי מְדַרְגַת הַמְּקַבְּלִים: אִם הַמְּקַבְּלִים הֵם עוֹבְדֵי ה' יִתְבָּרַךְ, אִם הַצְּרוּפִים נִשְׂאָרִים כְּפִי שְׁהָיוּ לְמַעְלָה - חֶסֶד וְרַחֲמִים. אֲבָל אִם, חֶסֶד וְחֲלִילָה, אֵין הַמְּקַבְּלִים רְאוּיִים לְקַבֵּל אֶת הַשְּׁפַע הַיּוֹרֵד, מְחַמַת רוּעַ מְעַשִּׂיהֶם, כִּי אִם מְקַבְּלוֹת הַאֲוִתִּיּוֹת צְרוּפָה אַחַר, וְהַחֶסֶד הוֹפֵךְ לְדִין, הָעֲנַג נִהַפֵּךְ חֶסֶד וְחֲלִילָה לְנִגְעַ (אוֹתָן הַאֲוִתִּיּוֹת), הַשְּׁפַע נִהַפֵּךְ לְפִשְׁעַ, רָצָה נִהַפֵּךְ לְצָרָה וְכו'. אוֹלָם, כְּאֲשֶׁר הָאָדָם חוֹזֵר בְּתַשׁוּבָה עַל עוֹנוֹתָיו, הוּא הוֹפֵךְ אֶת הַדִּין בְּחֻזְרָה לְחֶסֶד, כְּפִי שְׁהוֹשִׁיעַ עָלָיו מְלַמְעֵלָה, בְּשׁוֹרְשׁוֹ, לְפָנָי שִׁירֵד לְמִטָּה.

וְהוּו פִּירוּשׁ הַכְּתוּב, "מִפִּי עֲלִיּוֹן לֹא תִצֵּא הַרְעוֹת וְהַטּוֹב...". דְּהֵינּוּ, אֵל תַּחֲשׁוּב שְׂמֵהַקֵּב"ה יוֹצֵא רַע וְטוֹב. אֶלֶּא,

צריך לדעת שמאתו יתברך יוצא רק טוב. אלא, שהחוטא, בגלל מעשיו הרעים, מהפך את הטוב לרע, כפי שאומר המדרש: "מאליה הרעה באה על עושי הרעה..."

נמצאנו למדים מזה יסוד חשוב, והוא, שאם הצדיקים רוצים להמתיק את הדין למטה, בעולם הזה, צריכים הם לעלות את הדין למעלה לשורשו בשמים, שהרי שם למעלה הכל חסד גמור, ועל-ידי כך נמתק הדין, ונהפך לחסד גמור.

וכפי דבריו הקדושים של בעל ה"דגל מחנה אפרים" (פרשת אמר): "כי הנה ידוע מאדוני, אבי זקני (הבעש"ט) זלה"ה, והיה מרגלא בפומיה (=היה רגיל לומר) תמיד על פסוק (משלי טו, יד) 'חמת מלך מלאכי מות, ואיש חכם יכפרנה', ואמר פירוש הפסוק הנ"ל... כי מפי הקב"ה יוצאות (האותיות להנהגת העולם, וכשפא לעולמות) (למטה), מצטרפים לפי המקבלים – הן לטוב ולהיפוך (=או לרע), חס וחלילה. וכשיש צדיק שהוא חכם בעולם, ויודע האותיות שיצאו מפי הקב"ה, אף-על-פי שהם מצטרפים חלילה שלא לטובה, יוכל (הוא) להפוך הצרופים (לטובה) על-ידי חכמתו ותפילתו. (ויוכל להפוך) מת לתם... נגע לענג – הכל לפי האותיות של גזר הדין. וספר (הבעש"ט), שכן עשה בנסלב (=שם של עיר), שראה שיצאו צרופים לא טובים, ועשה מהם צרופים אחרים (=טובים)...".

ועתה, בא וראה כי זהו פירוש נעים ומירות ישראל, דוד המלך: "כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא". "כוס", בגמטריה "אלהים" (=86), שהוא כידוע מידת הדין. והיות שהדין, כפי שאמרנו, מתגלה רק ברדתו למטה לעולם הזה, שהרי בשמים הוא היה חסד גמור, לכן אומר דוד המלך "כוס ישועות אשא" – אם אני רוצה להמתיק את הדין מהשם "אלקים", שמספרו "כוס", כי אז "כוס ישועות אשא (=ארים)" – אני נושא את הדין למעלה, לשורשו, ועל-ידי כך "ובשם ה' אקרא" – נהפך הדין לרחמים (שם ה' הוא רחמים גמורים).

מעתה, יתבאר היטב מנהג ישראל, שלפני שאומרים "והיא שעמדה לאבותינו ולנו...", מגביהים את הכוס והכונה היא, שאנו מגביהים את הכוס, שמספרה אלקים, שהוא מידת הדין, לשורשו. וזאת, כדי להופכו לחסד ולרחמים, כפי שהיה למעלה, לפני שירד למטה. שהרי, "בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו..."

ויש לומר ש"..." היא שעמדה לאבותינו ולנו" – כלומר, הגבהת הדין למעלה בשורשו, היא שעמדה לאבותינו ולנו כדי להינצל מגזרות קשות. שכן, בכל דור ודור נותן לנו הקב"ה צדיק, שידע, ויש בכוחו להעלות את הדין לשורשו, ובכך להמתיק את הדינים והגזרות מעל עם ישראל.

(וראוי להוסיף כאן, שדוד המלך אמר "כוס ישועות אשא" על הישועה שעשה לו הקב"ה, כאשר הותר לו לבוא בקהל ישראל, כפי שמספרת הגמרא (יבמות עו), על הויכוח בין דואג האדומי לבין אבנר בן נר, האם לדרוך מותר לבוא בקהל ה'. שהרי, דוד יצא מרות המואביה, וידוע שהתורה הכריזה (דברים כג, ד): "לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'..." על דבר אשר לא קדמו אתכם (מואב) בלחם ובמים".

אמר לו אבנר לדואג האדומי: כתוב עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואביה. לכן רות המואביה מותרת לבוא בקהל ה'. אמר לו דואג האדומי: אם כך, אז אפשר להגיד שממזר אסור ולא ממזרת, וכן מצרי ולא מצרית. שהרי ידועה דרך התורה לדבר בלשון זכר, אבל גם נקבה נכללת בה. לכן רות המואביה אינה מותרת לבוא בקהל ה', וכן דוד שיצא ממנה! ענה לו אבנר: הרי הסיבה ש-"לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'" היא – "על דבר אשר לא קדמו אתכם (מואב) בלחם ובמים". ואם כך הדבר, ידוע שדרך הגברים היא לקדם איש את רעהו, וזו לא דרך הנשים הצנועות. השיב לו דואג האדומי: אם כך, האנשים היו צריכים לקדם אנשים, ונשים היו צריכות לקדם נשים. על כך לא ידע אבנר להשיב, ושתק!

ומבואר שם, שבקשו לפסול את דוד המלך מלבוא בקהל ה', בגלל פסוק מפורש בתורה: "לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'". ואולם מתרצת הגמרא ואומרת הנה כאשר שאלו המלאכים שבאו לבקר את אברהם "איה שרה אשתך?", ענה להם אברהם: "ויאמר הנה באהל".

אם כך מבואר מכאן, שאין דרכן של נשים לצאת מחוץ לאהל מחמת צניעות, ולכן לא היו הנשים צריכות לקדם את הנשים – ולכן עמונית ומואביה מותרות לבוא בקהל ה', וממילא ראוי גם דוד המלך לבוא בקהל ה'.

וזהו שמודה דוד המלך לפני ה' על שהושיע אותו, ואומר: "כוס ישועות אשא" – אשא – ראשי תיבות: "איה שרה אשתך?" – שהרי מזה נתגלה שאין דרכן של נשים לצאת מחוץ לאהל, וראוי אני לבוא בקהל ישראל).

אחד ממנהגי ישראל, שנוצר בחק ליעקב (או"ח סימן תעב"י) הוא, שלאחר ה"יח"ץ", באשר טומנים את החלק הגדול לאפיקומן, באים התינוקות ו"גונבים" את האפיקומן. וצריכים אנו להבין ענין זה. שכן, מה ענין זה בא ללמדנו?

יתכן לומר בזה טעם נחמד בדרך חינוך הילדים, על-פי מה שכתב הספר "אמרי נעם" להרה"ק רבי מאיר מדז'יקוב זיע"א (הגדה של פסח, "יח"ץ"), שצריך ב"יח"ץ" לחלק את המצה האמצעית לשני חלקים לא שוים - חלק קטן וחלק גדול. וצריך את החלק הקטן להשאיר במקומו בין שתי המצות, ואילו את החלק הגדול מטמינים ומחביאים עד זמן אכילת האפיקומן.

וצריך להבין ענין זה, מדוע צריך דוקא את החלק הגדול להטמין לאפיקומן, ואילו החלק הקטן נשאר במקומו?

ביאור ענין זה, אומר ה"אמרי נעם", הוא על-פי מה שאנו אומרים בתפילת שחרית: "לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר ובגלוי". והפונה היא שצריך האדם לעבוד את ה' בשתי בחינות: "בסתר" וגם "בגלוי". וצריך לדעת, שהחלק הגדול והעיקרי של עבודת ה' יתברך, צריך להיות דוקא "בסתר", בהצנע לכת. שכן, אז יותר קל לעבוד את ה' בלי שום גאווה ופגנה. ואילו את החלק הקטן בעבודת ה' צריך לעשות דוקא "בגלוי" - לפני בני אדם - כדי שהבריות, ובפרט בניו ובנותיו של האדם, ילמדו ממנו איך לעבוד את ה'.

וזהו הענין שחולקים את המצה לשנים: החלק הגדול, שטומנים, רומז על עבודת ה' "בסתר", בהצנע לכת. ואילו החלק הקטן, הנשאר בגלוי בקערה, רומז על הפעולות והמעשים הטובים של האדם "בגלוי", למען ילמדו ממנו בניו ובני ביתו.

וזהו שאומר דוד המלך (תהילים לא', כא'): "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, פעלת לחסים בך נגד בני אדם". דהינו, "מה רב טובך אשר צפנת" רומז על עבודת ה' בצפון ובהסתרה, ו"פעלת לחסים בך נגד בני אדם" רומז על עבודת ה' בגלוי - שהיא כנגד בני האדם, כדי שילמדו איך לעבוד את ה' (אלו תכן דבריו המתוקים של ה"אמרי נעם").

אמנם, לפי זה, יש לאדם מקום לשאול, איך אעבוד את ה' בהצנע לכת? הלא אז עלולים צאצאי להפסיד, ולא לדעת על החלק הגדול בעבודת ה', שהרי הוא כאמור בהסתרה ובהצנע לכת? אולם, התשובה על-כך היא, שלילדים יש חושים מופלאים כדי לגלות כל מיני ענינים מסוימים, שהוסתרו מהם, ובסופו של דבר הם עולים על הכל.

ויש לומר, שזהו באור מאמר חז"ל (ערובין ע'): "בריה כרעיה דאבוהו" (=הבן הוא רגלו של אביו). ורמזו בכך חז"ל, כי כמו שאין האדם יכול להסתיר שום דבר מרגלו - שכן, לכל מקום שהוא הולך, הרי רגליו מובילות אותו לשם - כך בנו של אדם מכיר את דרכיו הנסתרות של אביו.

נמצא, שאפילו אם יסתיר אביו חלק גדול ממעשיו הטובים, הבן כבר "יריח" את כל מעשיו, וכשיגדל - בודאי שינהג כאביו.

מעשה, יומתק להבין את מנהג ישראל, שהתינוקות "גונבים" את האפיקומן (שרומז, כאמור, על החלק הגדול בעבודת ה', שצריך להיות מתוך הצנע לכת). שכן, באשר באים התינוקות, מגלים וגונבים חלק זה שהסתירו, בא הדבר לרמוז לנו, לבל נחשוש שמא לא יגלו וילמדו הילדים מאתנו את החלק הגדול של עבודת ה' שאנו מסתירים - שהרי דרך הילדים לגלות את סיתרי ההורים, ובסופו של דבר הם יגלו את הכל, וילמדו גם כן איך לעבוד את ה' בהסתרה ובהצנע לכת. (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן) "רשעים מלאים מצות כרימון"

רבי מצליח מזוז מתוניס היה נוהג בכל שנה להכניס גרעיני רימון לתוך החרוסת (כדי ללמד סגוריה על עם ישראל, שגם הרשעים שבהם מלאים מצות כרימון).

שנה אחת, התברר בערב פסח, כי שכחו לקנות רימונים לחג. רבי מצליח היה שרוי בצער רב על-כך שהשנה החרוסת תהיה ללא גרעיני הרימון.

לפתע נזכרה אשתו, כי לקראת ראש השנה קנו מספר רימונים, וברימון אחד לא השתמשו. נזכר אחד הילדים, שהטמין את הרימון במקום סתר ומחבוא. מיד בקש ממנו אביו להביא את הרימון.

התפלאו בני הבית על-כך. והלא חלפה מעל חצי שנה מאז נרכש הרימון, וכיצד יהיה ראוי לאכילה? אמר להם רבי מצליח: הרי אמרו חז"ל (תענית כה'): "מי שאמר לשמן וידלק יאמר לחומץ וידלק".

והנה, כשהובא הרימון אליו, נמצא למרבה הפלא, שהיה טרי ורענן כאילו נקטף היום מן העץ. ומיד השתמשו ברימון לחרוסת, כדי לא לבטל את מנהגו של הצדיק רבי מצליח מזוז, זכותו תגן עלינו, אמן.

שבת שלום וחסד לכל המתפללים! נא לשמור על קדושת הגיליון!

בס"ד "עָנֻיִם, עָנֻיִם, הַגִּיעַ זְמַן גְּאוּלְתְּכֶם... רְאוּ בְּאוֹרֵי שְׁזֹרַח עֲלֵיכֶם" (פסיקתא רבתי לו')

פְּרֻשַׁת הַשְּׁבוּעַ: פֶּסַח

bnei-zion.com

פְּרֻשַׁת הַשְּׁבוּעַ: פֶּסַח

יְצִיאַת הַחֹג: 19:52 ר"ת 20:33

עֲרַשׁ"ק יד' נִיסַן תשע"ט (19.4.19)

הַפְּטָרָה: "בְּעֵת הַהִיא" (לקבלת העלון בדוא"ל שלח הודעה ל moshe45@bezeqint.net) (הזמנים לפי העיר חיפה)

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"בְּטַחוּ בַּה' עַדִּי עַד" (על פי "אוֹרֵה שֶׁל תּוֹרָה" לַהֲרַה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן)

הֲרַה"ק מֵאֲפֶטָא זצ"ל, בְּעַל "אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל", מְסַבֵּיר, שְׂכַדִּי לְהַמְתִּיק אֶת שֵׁם "אֱלֹהִים", שְׂכִידוּעַ רוֹמֵז עַל מִידַת הַדִּין, צְרִיכִים אָנוּ לְהַחֲלִיף אֶת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל "אֱלֹהִים" בְּאוֹתִיּוֹת שְׁלֹפְנִיָּה, וְעַל-יְדֵי כֵךְ נִקְבַּל אֶת הַשֵּׁם "אֲכַדְטִים". כִּי־צַד? לְפָנַי אוֹת א' שֶׁל "אֱלֹהִים" אֵין שׁוֹם אוֹת, לְכֵן הָאוֹת א' נִשְׁאַרְתָּ בְּמִקוּמָהּ. לְפָנַי הָאוֹת ל', מִשֵּׁם "אֱלֹהִים", יֵשׁ לָנוּ אֶת הָאוֹת כ'. לְפָנַי הָאוֹת ה' יֵשׁ לָנוּ אֶת הָאוֹת ד'. לְפָנַי הָאוֹת ו' יֵשׁ לָנוּ אֶת הָאוֹת ט', וְלִבְסוּף לְפָנַי הָאוֹת ס' הַסְתוּמָה, יֵשׁ לָנוּ אֶת הָאוֹת מ' הַפְּשׁוּטָה, וּמֵאַחַר וְהִיא בְּסוּף הַתִּיבָה, הִיא חוֹזֶרֶת לְהִיּוֹת ס' סְתוּמָה, וְכֵךְ קִבְּלָנוּ אֶת הַשֵּׁם "אֲכַדְטִים".

וְזֶהוּ שְׂרוּמֵז הַפְּסוּק "וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים", דְּהִינּוּ הַעֲצָה לְהַמְתִּיק אֶת הַמִּשְׁפָּטִים, הַדִּינִים, הִיא עַל-יְדֵי "אֲשֶׁר תִּשְׁמִיעַ לְפָנֵיהֶם" – תַּחֲלִיף אֶת דִּינֵי "אֱלֹהִים" בְּאוֹתִיּוֹת שְׁלֹפְנִיָּה. וְעַל-כֵּךְ רָמַז אוֹנְקֵלוֹס: "וְאֵילֵן דִּינֵינָא דִּי תִסְדֵּר קַדְמִיהוֹן" (=וְאֵלֶּה הַדִּינִים אֲשֶׁר תִּסְדֵּר לְפָנֵיהֶם) – תִּסְדֵּר אֶת הַדִּינִים עַל-יְדֵי הָאוֹתִיּוֹת שְׂקֵדְמוּ לָהֶם. וְעַל שֵׁם זֶה אוֹמֵר הָאֲרִיז"ל: "וְהִנֵּה, ה' (=חֶמֶשׁ) אוֹתִיּוֹת אֲכַדְטִים... עַל-כֵּךְ אָמַר הַכָּתוּב (יִשְׁעִיָּה כ', ד') 'בְּטַחוּ בַּה' עַדִּי עַד'... וְהוּא (=הַשֵּׁם "אֲכַדְטִים") רַחֲמִים, וְלִכֵּן בּוֹ תִלּוּי הַבְּטַחוּן".

דְּהִינּוּ, "בְּטַחוּן" הוּא בְּגַמְטְרִיָּה אֲכַדְטִים (עַם הַכּוֹלֵל), וְהוּא עוֹלָה לְגַמְטְרִיָּה ע"ד(=74), וְעַל-כֵּךְ אָמַר הַנְּבִיא "בְּטַחוּ בַּה' עַדִּי עַד".

עַל-פִּי הָאֲמוּר, מוּבָא בְּסִפֵּר "לֵב שְׂמַח" עַל הַתּוֹרָה לַהֲרַה"ק רַבִּי חֲנוּךְ הָעֲנִיף מֵאֲלֶעֶסֶק ("בֵּא"), (בְּשֵׁם חוֹתְנּוֹ כ"ק מֶרֶן הַשָּׁר שְׁלוֹם מִבְּעֶלְזָא זִיע"א), שְׁבַכְתוּב (שְׁמוֹת יב', כ'א): "מִשְׁכּוֹ וְקַחוּ לָכֶם צֶאֱן לְמִשְׁפַּחְתֵּיכֶם וְשַׁחְטוּ הַפֶּסַח", יֵשׁ רָמֵז לְשֵׁם הַבְּטַחוּן אֲכַדְטִים.

הִנֵּה, בְּכַתוּב "וְשַׁחְטוּ הַפֶּסַח", אִם "נִשְׁחַט" / נִחְלַק אֶת הַתִּיבָה "פֶּסַח" (=148) לְשָׁנִים, נִקְבַּל אֶת הַמְסָפֵר 74, גַּמְטְרִיָּה אֲכַדְטִים (=74). וְמָה הַקָּשֶׁר בֵּין שֵׁם אֲכַדְטִים, שְׂמַתְגָּלָה עַל-יְדֵי "שְׁחִיטַת הַפֶּסַח" לְבֵין קֶרְבֵּן הַפֶּסַח? יֵשׁ לוֹמֵר, שֶׁהַטְּלָה שְׂאוֹתוֹ לְקַחוּ יִשְׂרָאֵל לְקֶרְבֵּן פֶּסַח הִיָּה הָעֲבוּדָה זָרָה שֶׁל מִצְרַיִם. וְהִנֵּה, אָמְרוּ חוֹז"ל, שְׁגַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ שְׂטוּפִים בְּעֲבוּדָה הַזָּרָה הַזֹּאת, כְּמוֹ שְׂכַתוּב: "וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִשְׁכּוֹ וְקַחוּ לָכֶם צֶאֱן לְמִשְׁפַּחְתֵּיכֶם וְשַׁחְטוּ הַפֶּסַח". וּפְרַשׁ רַש"י, בְּשֵׁם הַמְכִילֵתָא: "וּלְפִי שֶׁהָיוּ (יִשְׂרָאֵל) שְׂטוּפִים בְּעֲבוּדַת כּוֹכָבִים, אָמַר לָהֶם 'מִשְׁכּוֹ וְקַחוּ לָכֶם'. מִשְׁכּוֹ יְדִיכֶם מְעַבְדַת כּוֹכָבִים, וְקַחוּ לָכֶם צֶאֱן שֶׁל מִצְוָה".

וְהִנֵּה, כְּאֲשֶׁר שַׁחְטוּ יִשְׂרָאֵל אֶת קֶרְבֵּן הַפֶּסַח – הַטְּלָה וְהָעֲבוּדָה הַזָּרָה שֶׁל מִצְרַיִם – בְּלִי פַחַד, הָרִי גִלּוֹ בְּכַף אֶת בְּטַחוּנָם בַּה' יִתְבָּרֵךְ, וְשֵׁהֶם אֵינָם מִפְּחָדִים, לֹא מִהַמְצָרִים, וְלֹא מִהַטְּלָה הָעֲבוּדָה הַזָּרָה שְׁלָהֶם. וְעַל-יְדֵי כֵךְ (=בְּטַחוּן מְלֹא בַּה' יִתְבָּרֵךְ), נִתְגָּלָה שֵׁם הַבְּטַחוּן "אֲכַדְטִים", שְׂרָמוֹז כְּאֲמוּר בְּ"שְׁחִיטַת הַפֶּסַח", וְעַל-יְדֵי כֵךְ נִמְתְּקוּ הַדִּינִים מִכָּל יִשְׂרָאֵל, וְנִמְשְׁכוּ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים גְּדוֹלִים.

"כָּל דְּצָרִיךְ יִיתִי וַיִּפְסַח"

עַל מָה שְׂאָנוּ אוֹמְרִים "כָּל דְּצָרִיךְ יִיתִי וַיִּפְסַח" (=כָּל מִי שְׂצָרִיךְ יְבוֹא וַיִּפְסַח), צָרִיךְ לְכַאוֹרָה לְהַבִּין, מִיָּהוּ כָּל מִי שְׂצָרִיךְ יְבוֹא וַיִּפְסַח? וְכִי לֹאן יִפְסַח?

נִקְדִּים מָה שְׂאָמַר הַנְּבִיא (וְכַרְיָה ג', ז'): "וְנִתְתִי לָךְ מֵהִלְכִים בֵּין הָעַמִּדִים הָאֵלֶּה". וּמִפּוֹרֵשׁ בְּסִפְרֵים הַקְּדוּשִׁים (עֲבוּדַת יִשְׂרָאֵל, יִשְׁמַח מֹשֶׁה וְעוֹד), שֶׁהַמְלָאכִים נִקְרָאִים "עוֹמְדִים", בֵּינָם שֶׁהֵם עוֹמְדִים בְּמַדְרָגָה אַחַת, וְאֵין הֵם יְכוֹלִים לְהַתְקַדֵּם וְלַעֲלוֹת מִמַּדְרָגָה לְמַדְרָגָה בְּעֲבוּדַתָּם.

לְעוֹמְתָם, הַצְּדִיקִים נִקְרָאִים "הוֹלְכִים". שְׂכּוֹן, תְּמִיד הֵם הוֹלְכִים וּמִתְעַלִּים מִמַּדְרָגָה לְמַדְרָגָה בְּעֲבוּדַת ה'. בְּעִנְיָן זֶה מְצִינּוּ חִידוּשׁ עֲצוּם שֶׁהֵבִיא ה' אֲמֵרִי יוֹסֵף" בְּשֵׁם רַבּוֹ הֲרַה"ק מְזִידִיטְשׁוּב זִיע"א, עַל הַכָּתוּב בְּגַמְרָא (סוֹכָה

(כח): "אמרו עלי על יונתן בן עזיאל, שבשעה שהיה יושב ועוסק בתורה, כל עוף שפורח עליו באויר, (היה) מיד נשרף". וצריך להבין ענין זה של העוף, שהיה פורח מעליו **שנשרף**... וכי איזה "עוף" מדובר?

נקדים להביא מה שכתוב (קהלת י', כ): "כי עוף השמים יוליד את הקול ובעל הכנפים כנפים יגיד דבר" ובאר הזר הקדוש (פקודי), ש"עוף" הכונה היא על המלאכים.

ולמדנו מדברי רבנו האריז"ל (ע"ה, שער מ' פי"ג), שיש בשמים מלאכים ושרפים, אלא שהמלאכים הנקראים "שרפים" הם במעלה גדולה יותר מן המלאכים הרגילים.

ולכן, מה שאמרו חז"ל על יונתן בן עזיאל, שבשעה שהיה יושב ועוסק בתורה, כל עוף שפורח עליו באויר, מיד נשרף. והכונה בזה היא, שיונתן בן עזיאל, מחמת גדל קדושתו, כשעסק בתורה, "כל עוף שפורח עליו באויר" – כל "עוף" (=מלאך) שהיה מעליו, זכה לעלות למדרגת של מלאך-**שרף**.

עוד נקדים מה שלמדנו ממשנתו של הר"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זיע"א, הפותב בספרו "דברי מנחם", שעל-ידי אכילת **המן** נזדכפו ישראל ועלו ממדרגה למדרגה בעבודת ה', עד שלא הכירו איש את רעהו. וכפי לשונו הקדושה של ה"דברי מנחם" (סוף פרשת "בשלח"): "כי **המן** היה לחם אבירים, והוא מאכל רוחני מאד, שהיה מזכך להם (=ל'ישראל) את השכל והמחשבה לעבודת הבורא יתברך בכל יום יותר ויותר. ואם היה אחד מישראל מדבר עם חברו היום... ואחר-כך מדבר עמו ביום מחר, לא היה מכיר אותו אם הוא אותו האיש אשר דבר עמו ביום אתמול, מחמת רוב קדושתו הנוסף עליו בלקיטת **המן** וגדל הזדכפות השכל בהתלהבות הלב לבורא יתברך ביתר שאת.

ובכל יום ויום עלו במדרגה יותר גבוהה על-ידי לקיטת **המן**, עד שלא אפשר לשום אחד מהם להכיר את חברו שהיה רגיל עמו, והוצרך לשאול עליו 'מן (=מי) הוא זה האיש'... וזהו שאמר הכתוב: 'ויקראו בית ישראל את שמו **מן**'. רצונו לומר, לא ידעו איש את רעהו, עד שהיה צריך לשאול עליו 'מן הוא'. לכן קראו את שם המאכל הזה 'מן הוא', כי על-ידי המאכל באו לשאלה הזאת."

מעשה יש לומר, שהן אמת שהמלאכים הם "עומדים" ואין להם עליה מצד עצמם, אבל בליל הסדר, כאשר המלאכים מתחברים עם ישראל לשמוע את סיפור יציאת מצרים, והם גם מצטרפים להנות מטעם המן שיש במצות, כמו שהזמנו אותם, באומרנו "כל דכפין ייתי ויכול". לכן, על-ידי שהמלאכים אוכלים מן המצות אתנו (שיש בהן טעם מן), הנה, על-ידי כך אנו מתעלים ממדרגה למדרגה, וגם הם המלאכים זוכים להצטרף אלינו, ועולים הם ממדרגה של מלאך למדרגת **שרף**.

וזהו שאנו אומרים למלאכי הרוחמים, שבאו אלינו בשליחותו של הקב"ה לשמוע את ליל הסדר: "כל דכפין ייתי ויכול". דהינו, שיאכלו עמנו את טעם המן שבתוך המצות, ועל-ידי כך אנו מוסיפים לבאר איזו תועלת תהיה להם בכך, (הלא בשמים יש להם מספיק מן). אלא אנו מוסיפים "כל דצריך ייתי ויפסח" (=כל מי שצריך יבוא ויפסח) – שעל-ידי אכילת המצה/המן אתנו בלילה הקדוש הזה, יוכלו לפסוח ולדלג ממדרגה למדרגה למדרגה, עד למדרגה של מלאך-**שרף**. (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן)

"אמר כבר "קדש"..."

פעם אחת בליל הסדר, בקש המהרי"ד מבעלזא לפני הקידוש מאחד מנכדיו, שישב בשלחן, לומר כנהוג את הסימנים של ליל הסדר ("קדש, ורחץ, כרפס, יחץ, מגיד, רחצה, מוציא, מצה...). אולם היגד התבייש וסרב הפציר בו הרבי שוב ושוב, ואמר לו: נו, אמר כבר "קדש"...

אך ללא הועיל. הנכד סרב לומר את הסימנים.

בינתיים, קם איש פשוט ותמים שבא לראות את הסדר של הרבי, וחשב שהרבי מבקש שיגידו "קדיש", עלה על הספסל, והחל לומר "קדיש" בקול רם: "יתגדל ויתקדש שמה רבא".

מיד פרצו כלם בצחוק רם, למראה התמימות של האיש, שהחליף בין "קדש" ל"קדיש". כשהבחין האיש בכך, ירד מהספסל וברח החוצה. הרבי, שנהנה מאד מתמימותו של היהודי הפשוט, צוה את מקורביו לחפשו, ולהזמין שוב לסדר, ואמר למסובין: "דעו לכם שבתמימותו ובלבו הטהור, פעל הוא רבות בעולמות העליונים,

שבת שלום וחג שמח לכל המתפללים! נא לשמור על קדושת הגיליון!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"הָא לַחְמָא עֲנִיא... כָּל דְּכָפִין יִיתִי וַיִּיכּוֹל... (=זֶה לַחֵם עוֹנֵי=הַמְצָה)... כָּל רַעֲב יִכְנֵס וַיֹּאכֹל..."

עַל הַפְּתוּב בְּאַגְדָּה, "הָא לַחְמָא עֲנִיא דִּי אַכְלוּ אַבְהֶתְנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם. כָּל דְּכָפִין יִיתִי וַיִּיכּוֹל... (=זֶה לַחֵם הָעוֹנֵי שְׂאֲכְלוּ אַבּוּתֵינוּ בְּאַרְץ מִצְרַיִם, כָּל רַעֲב יִכְנֵס וַיֹּאכֹל...), שׁוֹאֲלִים חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל: וְהֲלֹא כָּל אֶחָד בְּלִיל הַסֹּדֵר יוֹשֵׁב עַל מְקוֹמוֹ בְּשִׁלְחָן. אִם כֵּן, לָמִי אָנוּ אוֹמְרִים "כָּל דְּכָפִין יִיתִי וַיִּיכּוֹל" (=כָּל רַעֲב יִכְנֵס וַיֹּאכֹל)? אִם תֹּאמְרוּ שֶׁהַפְּטוּבָה הִיא לְאוֹרְחִים שְׂמֻסּוּבִים עַל שִׁלְחָנָנוּ... וְהֲלֹא הֵם כְּבָר כָּאֵן, נִמְצְאִים וּמְסוּבִין...

וְאִם תֹּאמְרוּ שֶׁהַפְּטוּבָה הִיא לְאַנְשֵׁים הַזֹּרִים מִחוּץ לְבֵיתָנוּ, שְׂעֵדִין אֵין לָהֶם מְקוֹם לְקַדֵּשׁ וּלְאָכּוֹל, אֵיךְ יִתְכַּן שֶׁהֵם יִשְׁמְעוּ אֶת אֲמִירַתְנוּ בְּתוֹךְ הַבַּיִת "כָּל דְּכָפִין יִיתִי וַיִּיכּוֹל?"

פְּתַח דְּבָרֵינוּ יֵאִיר לְיֹשֵׁב עֲנִין זֶה עַל-פִּי מָה שֶׁהֵבִיא הַ"אֲמָרִי פִּינְחָס", בְּשֵׁם הַרְה"ק רַבִּי פִּינְחָס מְקוֹרֵיץ זִיע"א, שְׁבִלִיל פֶּסַח, בְּשַׁעַת עֲרִיכַת הַסֹּדֵר, נוֹהֲגִים לְלַבּוֹשׁ "קִיטָל" (=בְּגַד לְבָן) (הט"ו או"ח סימן תעב').

וְצָרִיךְ לְהִבִּין עֲנִין זֶה. שְׂכָן, מְדוּעַ צָרִיךְ בְּגַד לְבָן בְּשַׁעַת עֲרִיכַת הַסֹּדֵר?

וַיֵּשׁ לוֹמַר, שֶׁהֵנָּה, מְבוֹאֵר בְּזוֹהַר הַקְּדוֹשׁ בְּ"רַעֲיָא מֵהֵימְנָא" (בא מ'), שְׁבִלִיל פֶּסַח שׁוֹלַח הַקַּב"ה אֶת כָּל הַפְּמִלְיָא שֶׁל מַעְלָה, כְּדִי שִׁיבּוּאוּ וַיִּרְאוּ אֵיךְ יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים עוֹרְכִים אֶת הַסֹּדֵר בְּקְדוּשָׁה וּבְטָהֳרָה.

וְהֵנָּה, יְדוּעַ שֶׁהַמְּלָאכִים לּוֹבְשִׁים לְבָן, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַרמ"א (או"ח סימן תרי', סעיף ד'): "יֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ שְׁנֵהֲגוּ לְלַבּוֹשׁ בְּגָדִים לְבָנִים נְקִיִּים בַּיּוֹם הַכִּיפּוּרִים, דּוּגְמַת מְלָאכֵי הַשְּׂרָת, וְכֵן נוֹהֲגִין לְלַבּוֹשׁ הַקִּיטָל, שֶׁהוּא לְבָן וְנְקִי".

מַעֲתָה יֵשׁ לוֹמַר, שֶׁמִּפְּיֵן שֶׁהַפְּמִלְיָה שֶׁל מַעְלָה, הַמְּלָאכִים הַקְּדוֹשִׁים, בָּאִים לְבֵיתָנוּ, לְרֹאוֹת פִּיּוֹד אָנוּ עוֹרְכִים אֶת הַסֹּדֵר, הֵנָּה לְכַבּוֹדֵם אָנוּ לּוֹבְשִׁים בְּגַד לְבָן, בְּגַדֵי מְלָאכִים, כְּדִי לְהַשְׁתַּוּת אֶל הַמְּלָאכִים הַקְּדוֹשִׁים הַבָּאִים לְבַקְרָנוּ.

מִכָּאֵן יֵשׁ לוֹמַר, כִּי מָה שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים "כָּל דְּכָפִין יִיתִי וַיִּיכּוֹל" (=כָּל רַעֲב יִכְנֵס וַיֹּאכֹל), הִיא הַזְּמַנָּה בְּרוּרָה לְאוֹרְחֵינוּ הַמְּלָאכִים וְהַשְּׂרָפִים, וְכָל פְּמִלְיָא שֶׁל מַעְלָה, הַבָּאִים לְבַקֵּר אוֹתָנוּ בְּלִיל הַסֹּדֵר, שִׁיכְנְסוּ וַיִּבּוּאוּ לְאָכּוֹל.

אִם כֵּן, וְהַזְּמַנָּה "כָּל דְּכָפִין יִיתִי וַיִּיכּוֹל" (=כָּל רַעֲב יִכְנֵס וַיֹּאכֹל) הִיא לְמַלְאכֵי הַשְּׂרָת, יֵשׁ לָנוּ לְשֹׂאוֹל מָה לְמַלְאכֵי הַקְּדֹשׁ וְלֹאכֹל הַגְּשָׁמִי שֶׁעַל שִׁלְחָנָנוּ?

וְגַם צָרִיךְ לְהִבִּין, מִנֵּין לָנוּ הַבְּטָחוֹן שִׁישׁ לָנוּ מִסְפִּיק אֲכָל לְכָל מִי שִׁירְצָה לְאָכּוֹל?

וּבְאַר הָאֲדָמוֹר מֵרֵן מֵהַר"ד מְבַעֲלֹזָא (עַל-פִּי מָה שֶׁשָּׁמַע מֵאַבּוּיו), וְאָמַר, שֶׁאִם הָאָדָם מְכִין אֶת עַצְמוֹ בְּקְדוּשָׁה וּבְטָהֳרָה לְקִים מִצּוֹת עֲשֵׂה דְאוֹרִיתָא (=מֵהַתּוֹרָה) לְאָכּוֹל מְצָה, הוּא זוֹכֵה לְהַרְגִישׁ בְּמְצָה אֶת טַעַם הַמֶּן שְׂאֲכְלוּ אַבּוּתֵינוּ בְּמִצְרַיִם (כְּפִי שֶׁמְבוֹאֵר בְּגִמְרָא (קִידוּשֵׁין לַח'): "עֲגוּת (=מִצּוֹת) שֶׁהוּצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, טַעְמוֹ בָּהֶם טַעַם מֶן").

וְהֵנָּה, אֲצִל הַמֶּן שְׂאֲכְלוּ אַבּוּתֵינוּ בְּמִדְבָּר, מְצִינוּ שֶׁהִיתָה בּוֹ בְּרָכָה גְּדוּלָּה, וְלֹא הָיָה בּוֹ שׁוּם מַחְסוֹר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּפֶרֶשׁת הַמֶּן: "וַיִּמְדּוּ בְעֵמֶר וְלֹא הָעֲדִיף הַמֶּרְבֵּה וְהַמְּמַעֵיט לֹא הִחְסִיר, אִישׁ לְפִי אֲכָלוּ לְקִטּוֹ". כְּלוֹמַר, הִיתָה בְּרָכָה בְּמֶן, שֶׁ"וְהַמְּמַעֵיט לֹא הִחְסִיר" – דְּהֵינּוּ, אִף מְעַט מִמֶּנּוּ הִסְפִּיק לְהַשְׂבִּיעַ אֶת הָאָדָם, בְּבַחֲנֵת "אוֹכֵל קִמְעָה וּמִתְבַּרֵךְ בְּמַעֲיוֹ". (יְלֻקוֹט שְׂמַעוֹנִי, "וַיִּקְרָא כו').

וְלָכֵן, אוֹמַר מֵרֵן מֵהַר"ד מְבַעֲלֹזָא, אָנוּ אוֹמְרִים בְּהַגְדָּה: "הָא לַחְמָא עֲנִיא דִּי אַכְלוּ אַבְהֶתְנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם. כָּל דְּכָפִין יִיתִי וַיִּיכּוֹל". כְּלוֹמַר, אִם נִזְכָּה, כִּי אֵין "הָא לַחְמָא עֲנִיא" (=זֶה לַחֵם הָעוֹנֵי) – הַמְצָה שֶׁלָּנוּ – הִיא כְּמוֹ הַמֶּן שְׂאֲכְלוּ אַבּוּתֵינוּ בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, וְעַל-כֵּן "כָּל דְּכָפִין יִיתִי וַיִּיכּוֹל" (=כָּל רַעֲב יִכְנֵס וַיֹּאכֹל). שְׂכָן, הַמְצָה הִיא בְּבַחֲנֵת "מֶן" – שֶׁעָלָיו חָלָה הַבְּרָכָה, שֶׁ"הַמְּמַעֵיט לֹא הִחְסִיר" – וּמִמִּילָא לֹא יִחְסֵר לְאַף אוֹרַח מְאוּמָה.

וְהֵנָּה, מֵאַחַר וְהַמְזוֹן שֶׁל מְלָאכֵי הַשְּׂרָת הוּא מֶן, כְּפִי שֶׁמְבַאֲרַת הַגִּמְרָא (יוֹמָא ע"ה): "הַמֶּן (לַחֵם אֲבִירִים... לַחֵם שְׂמִלְאכֵי הַשְּׂרָת אוֹכְלִין אוֹתוֹ". עַל-כֵּן אָנוּ בְּלִיל הַסֹּדֵר אוֹמְרִים לְמַלְאכֵי הַשְּׂרָת, אוֹרְחֵינוּ (שֶׁהִתְלַבְּשְׁנוּ לְכַבּוֹדֵם בְּבְגַד לְבָן): "כָּל דְּכָפִין יִיתִי וַיִּיכּוֹל" (=כָּל רַעֲב יִכְנֵס וַיֹּאכֹל), שִׁיּוֹטְרָפוּ לְאָכּוֹל אֶתְנוּ אֶת הַמְצָה, הַמְזוֹן הַרוּחָנִי, שִׁישׁ בּוֹ טַעַם הַמֶּן. וּבְרוּר שִׁישׁ בּוֹ דִּי וְהוֹתֵר לְכָל הַמְּלָאכִים, שֶׁהָרִי הִיתָה בְּרָכָה בְּמֶן, שֶׁ"וְהַמְּמַעֵיט לֹא הִחְסִיר".

מובא ב'דעת זקנים מבעלי התוספות' (בראשית יח, יד), שכאשר באו שלשת המלאכים לבקר את אברהם אבינו, היה זה בחג הפסח. ולכן רואים אנו שכל הדברים שעשה אברהם אבינו עשה במהירות ובזריזות, כדי לרמוז לנו על הזהירות **מחמץ בפסח**.

הנה, כאשר אמר לשרה (בראשית יח, ו) "מהרי שלש סאים קמח סלת לוישי ועשי עגות", אמר לה "מהרי" – בשביל שלא יחמיץ הבצק.

ועל-כך רמז הכתוב (שם ב, ז): "וירץ לקראתם מפתח האהל" סופי תיבות "חמץ", וכן הפתוב "ואל הבקר רץ אברהם ויקח" סופי תיבות "חמץ", לרמז שהמהירות היתה כדי להזהר מהחמץ בפסח, ובשביל זה עשה אברהם את כל מעשיו בזריזות.

והוסיף הרה"ג ר' אברהם פלדמן שליט"א שמוזה השתלשל בליל פסח שעושים הכל במהירות: אוכלים את המצה במהירות כדי להספיק בתוך שעור "אכילת פרס" (=תוך ארבע דקות לכתחילה), ועורכים את הסדר במהירות כדי לאכל את האפיקומן לפני הצות, כי סוד הלילה הזה הוא מידת **החסד** שפועלת במהירות.

והנה, האותיות האמצעיות ב"מצות" הן "צו", שזה לשון זריזות, כפי שמבאר רש"י (ויקרא ו, ב): "צו את אהרן – אין צו, אלא לשון זרוז". ואילו האותיות הנותרות בתיבת "מצות" הן "מת", לומר לך שהזריזות מרחיקה מאיתנו את אותיות "מת".

(ראוי לצין בשם המדרש שהשם של אמה של שרה אמנו היה "טסה", ושם זה מסמל מהירות וזריזות). בענין הזריזות ראוי להוסיף, שעיקר זמן הזריזות בעבודת ה' הוא בבקר בזמן **החסד** בעולם (וזהו: "להגיד בבקר חסדך"), שאז צריך לקום בזריזות לעבודת ה' ("שחרית" תלמוד תורה). ולכן "המחזיר נשמות לפגרים מתים" ראשי תיבות "נמלה", כי כשקמים בבקר זה זמן הזריזות הנלמדת מנמלה. (הובא ב"סוד החשמל" בשם הרה"ג ר' יוסף סופר שליט"א).

על-ידי הסדר והנקיון ניתן לזכות למעלות גדולות ונשגבות

הרב הגאון ר' שמשון פינקוס זצ"ל, ספר פעם על עצמו, איך נפתחו לו שערי שמים בהבנת כל תלמודו. "כש'למדתי בישיבת בריסק בירושלים התגוררתי בדירה משותפת עם עוד בחורים. פעם נותרתי לבדי בליל בדיקת חמץ בחדר מגורי. בשעה המיועדת בדיקתי את החמץ בכל הדירה, והבדיקה ארכה כמה שעות...המלאכה היתה קשה, והתעייפתי מאד. בסיום הבדיקה התישבתי על מקומי, ענף ונגע. לפתע נרתעתי - עלית הגג!! מי בדק שם!! השכנים תמתגוררים בבנין הרי לא בדקו שם...והרי כתוב בהלכה, ש"חדרי הבית והעליות צריכים בדיקה".

עליתי בגרם המדרגות ופתחתי את הדלת. נכנסתי עם עששית ועיני חשכו. מסתבר, ששנים רבות לא ניקו את המקום, והגג היה עטוף בשכבות אבק, לא היתה כל אפשרות להתחיל לבדוק שם חמץ! ומה גם, שאין לבדוק חמץ לפני ניקוי המקומות, כמו שכתוב "וכל אדם צריך לכבד (=לנקות) חדריו קודם הבדיקה".

עמדתי על פתח הגג, והעיונות התפשטה בכל איברי. כמעט לא היה לי כח הכרעה מה מוטל עלי לעשות בשעה זו. חשבתי לעצמי, וכי דוקא עלי מוטלת המצוה לבדוק? הרי עלית הגג שיכת לכלם, ולמה שאני דוקא אבדוק לעבודה זו? אך בסופו של דבר אזרתי חיל ועז, וגמרתי בדעתי לקים את החיוב בכל לב עד מסירות-נפש, ולהשקיף את כל פוחותי, ויהי מה! ירדתי לבית, מלאתי דלי מים והתחלתי במלאכתי. השעה היתה כבר קרובה לחצות הלילה - ליל בדיקת חמץ.

התחלתי בניקוי הגג מהלכלוך של שנים רבות. מפעם לפעם כמעט והתיאשתי ממש, פוחותי הלכו ואזלו, והעיונות התחילה לגבור עלי, אבל התאמצתי בכל כוחי והמשכתי לנקות. לקראת סוף הלילה הדלקתי את הנר לבדיקת חמץ, וערכתי את הבדיקה. חטפתי תנומה קלה, וקמתי להתפלל שחרית, ואז התחלתי להרגיש משהו חדש, משהו שבחיים לא הרגשתי! מן הרגשה עילאית, רוחנית, מתיקות כזו שקשה לתאר במלים. נהיה לי טעם נעים בתפילה. לאתר מכן בער בי דחף לשבת ללמוד במקום ללכת לישון, וכך מה שלמדתי הבנתי והתענגתי...

אותו היום הרגשתי קרבת אלקים עצומה, שלא זכור לי שהרגשתי כל ימי חיי. ואף ליל הסדר עצמו היה מרומם ביותר...".

(בענין הניקיון, אל יאמר אדם "אין זה מכבדי לנקות ולסדר", כי זו מעלה וזכות. שכן, רבי רפאל לוין, בנו של הרב הצדיק רבי אריה לוין זצ"ל, היה מנקה את השירותים של הישיבה בעצמו! כשהעירו לו התלמידים שאין זה לפי כבודו, אמר להם: הרי זו מידה של הקב"ה. שכן, כתוב (ישעיה ד, ד): "רחץ ה' את צאת בנות ציון ואת דמי ירושלים דית מקרבה...". ולכן אמר להם הצדיק רבי רפאל לוין זצ"ל: "אם ה' מנקה - אף אני מנקה".

ראוי להוסיף, שרבי אליהו דושניצר זצ"ל היה נכנס לשירותים כמה וכמה פעמים ביום כיפור, כדי לנגב את הרצפה, ואמר, כי ביום כיפור יש מספיק עינויים - אכילה, שתיה, סיכה, תשמיש ונגעילת הסנדל - ולכן הציבור לא צריך להתענות גם על תלכלוך וחרטיבות שיש בשירותים ביום קדוש זה. (על-פי הרב יאיר נוסבךר).

שבת שלום לכל המתפללים! נא לשמור על קדושת הגיליון!

בְּנֵי צִיּוֹן

"לָחֶם עֲנִי-הַמָּצָה) – שְׁעוּנֵינִי עָלָיו דְּבָרִים הַרְבֵּה"

אַחַת מִן הַמְצוֹת הַמוֹבְחָרוֹת שְׁאֵנוּ מְקִימִים בְּלֵיל פֶּסַח הִיא מְצוֹת סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרָיִם, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב (שְׁמוֹת יג', ח'): "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם".

אוֹלָם, מְצוּהָ זוֹ צָרִיךְ לָקִים דוֹקָא בְּלֵיל הַסֵּדֶר, "בְּשַׁעַת שְׁמִצָּה וּמְרוֹר מוֹנַחִים לְפָנֶיךָ".

וּכְפִי שְׁשֻׁנֵינוּ גַם בַּגְּמָרָא (פְּסָחִים קט"ו): "לָחֶם עֲנִי-הַמָּצָה) – שְׁעוּנֵינִי עָלָיו דְּבָרִים הַרְבֵּה. כְּדִי לָקִים עָלָיו אֶת מְצוֹת סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרָיִם. מְלִשׁוֹן "שְׁעוּנֵינִי"/שְׁמִסְפָּרִים עָלָיו דְּבָרִים הַרְבֵּה, כְּדִי לָקִים עָלָיו אֶת מְצוֹת סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרָיִם.

עַל-פִּי הָאֱמוּרָה, הִבֵּה נִתְבוּנָן בְּרַעֲיוֹן נִשְׁגָּב שֶׁל ה"שְׁפַת אֱמֶת" (תֵּרַס"ג, "לָחֶם עֲנִי"), הַמְבָאֵר אֶת הַטַּעַם שֶׁצְּוָה הַקַּב"ה לָקִים אֶת מְצוֹת סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרָיִם דוֹקָא עַל הַמְצוֹת, שְׁכֵן, לְכַאוּרָה יֵשׁ לָנוּ לְשִׁאוֹל אֵיךְ אָנוּ מְעִיזִים, עִם אוֹתוֹ

פֶּה אֲשֶׁר, בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים, טְמָאנוּ עִם דִּיבוּרִים שֶׁל לְשׁוֹן הָרַע וְדְבָרִים בְּטָלִים (חַס וְשְׁלוֹם), לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לְאֶכּוֹל אֶת הַמָּצָה, שֵׁישׁ בְּהַ קְדוּשָׁה עֲלִיוֹנָה, וּרְמוּזִים בְּהַ שְׁמוֹת קֹדֶשׁ, כְּמִבּוֹאֵר בְּכַתְבֵי הָאֲרִיזוֹ"ל.

אֵךְ הַבִּיאוֹר הוּא, שְׁמִטְעֵם זֶה נִתֵּן לָנוּ הַקַּב"ה אֶת מְצוֹת סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרָיִם עִם הַפֶּה, לְפָנֵינוּ אֶכִּילַת הַמָּצָה. שְׁכֵן, עַל-יְדֵי סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרָיִם אָנוּ מְקַדְּשִׁים וְמוֹכְכִים אֶת הַפֶּה, שֶׁיִּהְיֶה נָקִי מִכָּל סִיג וּפְגָם, וְעַל-יְדֵי כֶּךָ אָנוּ יוֹכֵלִים לְאֶכּוֹל אֶת הַמָּצָה הַקְּדוּשָׁה.

וְזֶהוּ שְׁדַרְשׁוּ חו"ל: "לָחֶם עֲנִי-הַמָּצָה), שְׁעוּנֵינִי עָלָיו דְּבָרִים הַרְבֵּה". דְּהֵינּוּ, שְׁאוּמְרִים עָלָיו "הַלֵּל" וְהִגַּדְתָּ שֶׁל פֶּסַח כְּדִי לְקַדֵּשׁ אֶת הַפֶּה, לְהִיּוֹת מוֹכֵן וּמוֹמֵן לָקִים אֶת מְצוֹת אֶכִּילַת הַמָּצָה.

נִפְלֵא לְצַרֵּף כָּאֵן מָה שְׁכַתּוֹב ה"תְּפָאֶרֶת שְׁלֵמָה" (שְׁבַת הַגְּדוֹל), שְׁצָרִיךְ לְקַדֵּשׁ אֶת הַפֶּה וְכָל הָאֵיבָרִים הַפְּנִימִיִּים, כְּדִי לְאֶכּוֹל אֶת הַמָּצָה. וּכְפִי דְבָרָיו הַקְּדוּשִׁים: "מְצוֹת תֹּאכַל בְּמִקּוֹם קֹדֶשׁ" (ויקרא ו', ט'), נִרְאֶה לְרָמוֹז בְּזֶה גְדוֹל

מְעַלְתָּ אֶכִּילַת מָצָה, שֶׁהוּא דוֹמָה לְאֶכִּילַת קוֹדְשִׁים, כִּי הִנֵּה כָּל הַמְצוֹת הֵם נַעֲשִׂים בְּגוּפוֹ שֶׁל הָאָדָם מִבְּחוּץ, אֵךְ מְצוֹת אֶכִּילַת מָצָה וְאֶכִּילַת קוֹדְשִׁים הֵן נִכְנָסוֹת בְּגוּפוֹ שֶׁל הָאָדָם בְּפָנִים, לְכֵן נִקְרָאוּ 'קוֹרְבָנוֹת', שְׁמִקְרִבּוֹת אֶת הָאָדָם בְּרְפוּאֵת הַנֶּפֶשׁ בְּפְנִימִיּוֹת, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב (ויקרא א', יג'): 'וְהִקְרַב וְהִכְרַעִים יִרְחֹץ בַּמַּיִם... כִּי נִכְנַס בְּכָל הָאֵיבָרִים

הַפְּנִימִיִּים לְקֹדֶשׁ וְלִטְהָר אוֹתָם. וְ(כֶּךָ) גַם עֲנִין אֶכִּילַת הַמָּצָה, הוּא נִקְרָא בְּזִהָר הַקְּדוּשׁ (פְּרֻשַׁת תְּצוּהָ קִפְג') "מִיכָלָא דְאַסוּתָא" (=מֵאֶכֶל הַרְפוּאָה). כִּי הוּא רְפוּאֵת הַנֶּפֶשׁ בְּפָנִים, וְהוּא גַם כֵּן תוֹעֵלַת לְאָדָם, עַל-יְדֵי שְׁמִיכִין אֶת עֲצָמוֹ

בְּהַכְנֵה רַבָּה, בְּתִשׁוּבָה וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים, כְּדִי שִׁיְהִיָּה הַגּוּף טְהוֹר, וּמוֹכֵן לְהַכְנִים הַקְּדוּשָׁה בְּתוֹכוֹ עַל-יְדֵי אֶכִּילַת מָצָה. וְזֶהוּ שְׁכַתּוֹב: 'מְצוֹת תֹּאכַל בְּמִקּוֹם קֹדֶשׁ' – בְּהַכְנֵה הָרְאוּיָה – אֲנִי בְּחֻצַּר אֶהֱל מוֹעֵד יֵאֲכַלְוָה' – כְּמוֹ אֶכִּילַת קוֹדְשִׁים בְּחֻצַּר אֶהֱל מוֹעֵד". (עַל פִּי "אוֹרָה שֶׁל תוֹרָה" לְהַרְהוֹ"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן)

כָּל מִי שֶׁנִּזְהָר מִמְּשֵׁהוּ חֲמֵץ זוֹכֵה לְהַדְבִּיק בְּה' וְלֹא יִחְטָא. שְׁכֵן, "מְשֵׁהוּ" רֵאשִׁי תִיבוֹת מִי שְׁאֵמֵר וְהִיָּה הָעוֹלָם.

מִי שֶׁנִּזְהָר מִמְּשֵׁהוּ חֲמֵץ זוֹכֵה לְהַדְבִּיק בְּה' וְלֹא יִחְטָא. שְׁכֵן, "מְשֵׁהוּ" רֵאשִׁי תִיבוֹת מִי שְׁאֵמֵר וְהִיָּה הָעוֹלָם.

מִי שֶׁנִּזְהָר מִמְּשֵׁהוּ חֲמֵץ זוֹכֵה לְהַדְבִּיק בְּה' וְלֹא יִחְטָא. שְׁכֵן, "מְשֵׁהוּ" רֵאשִׁי תִיבוֹת מִי שְׁאֵמֵר וְהִיָּה הָעוֹלָם.

מִי שֶׁנִּזְהָר מִמְּשֵׁהוּ חֲמֵץ זוֹכֵה לְהַדְבִּיק בְּה' וְלֹא יִחְטָא. שְׁכֵן, "מְשֵׁהוּ" רֵאשִׁי תִיבוֹת מִי שְׁאֵמֵר וְהִיָּה הָעוֹלָם.

מִי שֶׁנִּזְהָר מִמְּשֵׁהוּ חֲמֵץ זוֹכֵה לְהַדְבִּיק בְּה' וְלֹא יִחְטָא. שְׁכֵן, "מְשֵׁהוּ" רֵאשִׁי תִיבוֹת מִי שְׁאֵמֵר וְהִיָּה הָעוֹלָם.

מִי שֶׁנִּזְהָר מִמְּשֵׁהוּ חֲמֵץ זוֹכֵה לְהַדְבִּיק בְּה' וְלֹא יִחְטָא. שְׁכֵן, "מְשֵׁהוּ" רֵאשִׁי תִיבוֹת מִי שְׁאֵמֵר וְהִיָּה הָעוֹלָם.

מִי שֶׁנִּזְהָר מִמְּשֵׁהוּ חֲמֵץ זוֹכֵה לְהַדְבִּיק בְּה' וְלֹא יִחְטָא. שְׁכֵן, "מְשֵׁהוּ" רֵאשִׁי תִיבוֹת מִי שְׁאֵמֵר וְהִיָּה הָעוֹלָם.

מִי שֶׁנִּזְהָר מִמְּשֵׁהוּ חֲמֵץ זוֹכֵה לְהַדְבִּיק בְּה' וְלֹא יִחְטָא. שְׁכֵן, "מְשֵׁהוּ" רֵאשִׁי תִיבוֹת מִי שְׁאֵמֵר וְהִיָּה הָעוֹלָם.

ויום רצופים – או שלא יטעם כלום שבִּעָה ימים רצופים... עובר ב'לא תעשה', שנאמר: 'לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא' (שכן, אין הוא יכול לעמוד בשביעתו). ואם היה מזיד – לוקה. ואם היה שוגג – פטור מכלום". (מכאן נמצינו למדים כי אי-אפשר לאדם לחיות שבִּעָה ימים בלי מזון).

והנה, ידוע שהמזון של **היצר הרע** (=הסטרא אחרא) הוא **החמץ**, ולכן הנזהרים ממשוהו **חמץ** בשבִּעַת ימי הפסח מבטלים את **היצר הרע**. שכן, אין ל**יצר הרע** ולסטרא אחרא מזון שבִּעַת ימים וממילא הם מתים ומתבטלים מהאדם לכל השנה.

אולם, צריך לדעת, שמה שאמר האריז"ל, ש"הנזהר ממשוהו חמץ בפסח, מובטח לו שלא יחטא כל השנה", הוא רק בתנאי שאין האדם נותן דריסת רגל בביתו ל**יצר הרע** בעצמו. שהרי הדברים קל וחמר, אם צריך להיזהר בפסח במשוהו **חמץ** (=שהוא רומז ל**יצר הרע**), על אחת כמה וכמה שצריך להיזהר שלא להכניס את **היצר הרע** בעצמו.

דהיננו, אם אין האדם נזהר בלשונו ומדבר **רכילות לשון הרע** או שאר איסורים אחרים הלילה, איך שיד לומר עליו שהוא נזהר במשוהו חמץ? והלא הוא הכניס את היצר הרע בעצמו... (אף שבודאי יש תועלת גדולה במה שנזהר ממשוהו חמץ, כיון שעל-ידי כך החליש את כוחו של היצר). אבל, מאחר והכניס בביתו את **היצר הרע** בעצמו אבד את הסגולה להיות בטוח "שלא יחטא כל השנה". (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פניחס פרידמן) "ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו" (שמות יא ז)

ב"מכתב סופר" להרה"ק רבי שמעון סופר (בנו של ה"חתם סופר" זיע"א), מבואר שהטעם והסיבה למנהג ישראל לכך שהילדים "גונבים" את האפיקומן בליל הסדר, הוא כדי שנזכור את הנס של "ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו". ולכאורה תמוה מאד הדבר. כי מה הקשר בין "גניבת" האפיקומן, לגנס שקלבי מצרים לא נבחו, באשר יצאו בני ישראל ממצרים? ועוד צריכים אנו להבין גם, מה הטעם למנהג זה שהילדים "גונבים" את האפיקומן בליל הסדר?

נקדים להביא את הפתוב בספרים הקדושים, שעיקר חיות הקליפות (=פוחות **הטומאה**) הוא מניצוצות הקדושה הטמונים בתוכן (=בתוך הקליפות). שכן, כל מה שברא ה' יתברך בעולם הזה, מתקיים מכוחו של הקב"ה, ואף **הטומאה** עצמה יונקת ומקבלת את חיותה **מניצוצי הקדושה** הטמונים בתוכה. ולכן, באשר מוציאים מהו (=מאותן קליפות) את חיותן, את אותם ניצוצי הקדושה, הן מקימות קול צעקה גדולה.

ומוסיף ואומר גם ה"אגרא דכלה" פי, "החיות של כל אומות הגויים היא מחמת **ניצוצות קדושה** השקועים בתוכם. וכשישראל מבררים (=מוציאים את) הניצוצות, אזי נשארים האומות (כפגרים, ותתבטל אותה אומה".

ועוד אומר ה"אגרא דכלה", שאומה **טמאה** כזאת, אשר יש בתוכה ניצוץ קדוש, המתיח אותה, פוחדת מאד פן ילקח ממנה ניצוץ זה. שכן, ברגע שנילקח ממנה ניצוץ זה, שהוא, כאמור, כל חיותה, תתבטל אותה אומה, ותעבור מן העולם. ולכן אותה אומה מטמינה את אותו הניצוץ בתוכה עמוק עמוק בעמקי הטומאה, כמו אדם המטמין אוצר יקר במחבוא, לבל ישלטו בו זרים.

והנה, ידוע ומפורסם מה שמבואר בכתבי האריז"ל (שער המצות פר' עקב), שתכלית גלות מצרים היתה להוציא "יקר מזולל" (=להוציא את החלק הטוב מתוך הרע), דהינו לברר משם (=ממצרים) את ניצוצי הקדושה אשר נפלו לשם בחטא אדם הראשון. והביא שם האריז"ל את מאמר חז"ל (ברכות טו): "ויניצלו (ישראל) את מצרים" - אמר ר' אמי: מלמד שעשוהו (ישראל) כמצודה... וריש לקיש אמר, שעשוהו כמצולה (=מים עמוקים) שאין בה דגים", והפונה היא שישראל הוציאו משם את כל **ניצוצי הקדושה** שנפלו בחטא אדם הראשון, עד שעשוהו כמצולה שאין בה "דגים" (= שאין בה ניצוצי הקדושה).

ולפי זה יאיר לנו להבין את הנס שביציאת מצרים: "...ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו...". שכן, למרות שישראל יצאו ממצרים, והוציאו משם את כל **ניצוצות הקדושה**, שהם למעשה החיות של מצרים - אם כן, היה ראוי שהכלבים במצרים, שהם רמז לפוחות **הטומאה** של המצרים, יקימו קול צעקה גדולה בגביחות עזות, על שכביכול גונבים מהם את חיותם, אך למרות זאת: "ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו...". - אף כלב לא נבח, ולא חרץ את לשונו, וכך זאת - "למען תדעו אשר יפלה ה' בין מצרים ובין ישראל" - כדי שידעו כלם, שהקב"ה הוא זה שגזר להוציא את **ניצוצות הקדושה** ממצרים, ומי הוא אשר יעז לנבוח על רצונו של הקב"ה?

מעתה, יומתק לנו להבין את מנהג ישראל, לכך שהילדים "גונבים" את האפיקומן. שכן, הדבר בא לרמוז, שבמצרים, כביכול, "גנבו" ישראל את כל **ניצוצות הקדושה**, ללא כל הפרעה של פוחות **הטומאה**, שהרי הכלבים לא נבחו ולא חרצו את לשונם.

אולם, למעשה אין הילדים גונבים באמת את האפיקומן, אלא הכל הוא רק משחק למראית-עין, באמת גם ישראל לא "גנבו" את **ניצוצות הקדושה** של מצרים, אלא פשוט לקחו את רכושם הרוחני, שהיה שני להם מצד הקדושה. (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן) **רבי נסים המצרי**

החזיט העני התהלך אובד עצות אנה ואנה. ימי הפסח קרבים ובאים, צורכי החג מרובים, ואילו פרנסתו הדלה בקושי מספיקה ללחם צר ומים לתץ. מנין יקח עתה כסף בעבור מצות ויין? וכיצד ילביש את ילדיו בלבוש חגיגות תורה כדי הרהוריו הדואגים, נזכר לפתע בסיפור, העובר בין בני תוניסיה מדור לדור: פעם אחת היה יהודי עני, שלא היה בידו לקים את הסדר. לפתע נגש אליו זקן הדור פנים, והציג עצמו בשם 'רבי נסים המצרי'. הוא הוציא מכיסו סכום כסף נכבד, תחבו לידי העני, ואמר: "קח לך להוצאות החג, ובהגיע ליל הסדר אתכבד ואבוא לביתך". שמח אותו עני, קנה מפל טוב, ואף נשאר בידו סכום נאה.

ליל הסדר הגיע. העני המתין כל העת לבוא אורחו, הלא הוא רבי נסים המצרי, אך האיש לא בא. פנה העני לערוך את הסדר, ופתאום הבין כי 'רבי נסים המצרי' אינו אלא אליהו הנביא, שנשלח אליו מן השמים, כדי להושיעו ממצוקתו.

מאז היה הדבר למנהג בתוניסיה, כי אדם שמצבו דחוק לפני הפסח, עומד בתפילה, ומבקש שהקב"ה ישלח לו את רבי נסים המצרי, ויזכה לישועה.

אף החזיט העני החליט לנהוג כן. יצא לשוק, ובפיו תפילה כי יזכה להיושע על-ידי רבי נסים המצרי. לפתע צדה את עינו מעין קופסה קטנה, המונחת בצד הדרך. התכופף החזיט, הרימה, ולא האמין למראה עיניו: הקופסה הייתה מלאה זהובים!

פניו של החזיט קרנו מרוב שמחה, ובלבו הודה לה' על ישועתו הפלאית. "אין זאת, אלא ש'רבי נסים המצרי' זמן זאת עבורי", חשב לעצמו.

בדרך לביתו הצטננה התלהבותו. אולי אין זו מציאה מן השמים, אלא אבדה שאבדה למישהו. הלא הוא חזיט להכריז על המציאה שמצא, ואולי יבוא בעל הקופסה ויקחנה. בכל זאת התנחם, שפשימצא את בעל האבדה, ודאי יתן לו הלה שכר 'בשורה', על שמצא אותה עבורו. סכום זה, יש לקוות, יספיק לו ככל הדרוש לחג. חזר החזיט לשוק והחל להכריז: "מצאתי קופסה מלאה מטבעות. מי שאבד אותה, יבוא ויתן את סימניה". למשמע הכרזתו התמימה של החזיט, נגש אליו ערבי, שהבין כי במאמץ קל יוכל להעביר לרשותו את תכולת הקופסה שבידי היהודי.

פנה הערבי לחזיט, ואמר: "אני אבדתי קופסה מלאה זהובים!". לא פקפק היהודי אף לרגע בדבריו של הערבי, ומסר לו את התיבה. "עתה" - פנה החזיט לערבי - "מגיע לי שכר ה'בשורה' בעד מציאת האבדה. כמה תתן לי?". הערבי הממולח ראה ביהודי 'קרוב' טוב להתל בו, ולנצלו כהוגן, והחליט להערים עליו עוד יותר. מבט חשדני עלה בעיניו, והוא אמר: "המתן לי עד שאספור את המטבעות, כי שמא לקחת לעצמך מן המטבעות". הוא רוקן את הקופסה לעיני היהודי, וכשגמר לספור, החזיר את הזהובים בעודו קורא: "גנב! חסרים לי כאן עשרה זהובים! בוא איתי עכשיו למושל יחמודה באשה!".

(השליט בתוניסיה באותם ימים היה "חמודה באשה", איש חכם ונח, שלא נטה אחר ההשמצות שטפלו המוסלמים על היהודים. להיפך, הוא הכיר בפשרונותיהם ובמעלותיהם, ונטה כלפיהם חסד).

באין-ברירה הלך היהודי עם הערבי, עד שעמדו לפני המושל. בעוד השנים מציגים את טענותיהם, בחן המלך את פניהם היטב, וראה כי היהודי הוא איש תם וישר, שאינו מסוגל להוציא מלת שקר מפיו. מיד הבין שאם היה היהודי גנב, היה לוקח את הקופסה פלה לעצמו, ולא היה מכריז על המציאה ומחפש את בעליה.

המתין המושל לסיום טענותיהם של השנים, ואז פנה לעבר היהודי, ובקשיחות מעושה פסק: "עליך להחזיר בתוך שבע ימים את עשרת הזהובים שגנבת! אם לא תעשה כן, תפלא בבית הסוהר".

החל החזיט לבכות ולהתחנן על נפשו, באומרו, כי גם אם ימפור את כל חפצי ביתו לא יקבל בעבורם עשרה זהובים. השליט נראה כחופך בדעתו, ואז אמר בגימט רחמים: "אם כן, אלנה לך את עשרת הזהובים החסרים, אבל עליך להחזירם לאוצר המלוכה בתוך חדש ימים".

מיד הביאו למושל עשרה זהובים, והוא צנה להכניסם לקופסה שבידי הערבי. כאן ארע דבר מפתיע: לעיני כל הנוכחים החל הערבי לנסות 'לדחוס' את המטבעות לקופסה ולסוגרה, אך היא מסרבת להיסגר...

"רמאי, גנב ושקרן! קופסה זו אינה שלך", הרעים "חמודה באשה" בקולו על הערבי, שנדהם לגלות כי התגלתה תרמיתו. התברר לכל, כי הקופסה אינה יכולה להכיל יותר ממה שהיה בה, וסיפור עשרת הזהובים החסרים בה, אינו אלא פרי המצאתו של הערבי...

שמח המושל על הצלחתו להוציא את הצדק לאור, פנה אל משרתיו, וצום להכניס מיד את הערבי לכלא. "ואתה, המוצא הישר" - פנה אל החזיט היהודי - "הנה לך מציאה כשרה, שלא באו בעליה, ועל-כן שלך היא. לך לחגוג את חגך בשמחה וללא דאגה".

יצא היהודי מאת המושל, ולבו מלא שבח והודיה לה'. הלך וקנה את כל צורכי הפסח, ובכסף שנותר פתח עסק, שפרנסו בכבוד, ומעתה לא ידע עוד עני ומחסור...

נא לשמור על קדושת הגיליון!

שבת שלום לכל המתפללים!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"בְּנִיסַן נִגְאָלוּ (יִשְׂרָאֵל), וּבְנִיסַן עֲתִידִין לְהִגְאָל"

עַל אַרְבַּעַת הַקּוֹשִׁיּוֹת שְׁשׂוּאֵל הַבֵּן בְּלִיל הַסֹּדֵר, שׂוּאֵל הַרְה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן, מְדוּעַ תִּקְנֵנוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל בְּלִיל הַסֹּדֵר, שֶׁהַבֵּן שׂוּאֵל אֶת אָבִיו דּוֹקָא ד' (=4) קוֹשִׁיּוֹת, לֹא פָחוֹת וְלֹא יוֹתֵר?

וּמְשִׁיב הַרְה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן וְאוֹמֵר, שְׂאֲרַבַּע הַקּוֹשִׁיּוֹת שֶׁל הַבֵּן מְכֻוֹנוֹת כְּנֶגֶד ד' הַקּוֹשִׁיּוֹת שְׁשׂוּאֵל הַקַּב"ה אֶת אָדָם וְחָהָה לְאַחַר שְׁחָטָאוּ בְּעֵץ הַדַּעַת. (כִּידוּעַ, לְאַחַר חֲטָא עֵץ הַדַּעַת שְׂאֵל הַקַּב"ה אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן (1) "אֵיכָה?". לְאַחַר מִכֵּן שְׂאֵל אוֹתוֹ (2) "מִי הִגִּיד לָךְ כִּי עִירַם אֶתְהָ?" , וְהוֹסִיף וְשְׂאֵל אוֹתוֹ (3) "הֲמֵן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְבַלְתִּי אֶכֶל מִמֶּנּוּ אֶכְלֶתָ?" , וְקוֹשִׁיָה רְבִיעִית (4) "מָה זֹאת עָשִׂיתָ?".

וּצְרִיכִים אֲנִי בִּיאוֹר עַל-כֵּן. שְׁכֵן, מְדוּעַ בְּאַמַּת שְׂאֵל הַקַּב"ה אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן דּוֹקָא ד' (=4) קוֹשִׁיּוֹת. זֹאת וְעוֹד מְדוּעַ שׂוּאֵל הַבֵּן ד' (=4) קוֹשִׁיּוֹת בְּלִיל פֶּסַח כְּנֶגֶד ד' הַקּוֹשִׁיּוֹת שְׁשׂוּאֵל הַקַּב"ה אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן? תַּחֲלִיָה, נִקְדִּים לֹמֵר כִּי הַבִּיאוֹר הוּא עַל-פִּי מָה שְׁשֵׁנִינוּ בְּגִמְרָא (בְּרֻכּוֹת מ'): "תְּנִיָּא: אֵילָן שְׂאֶכֶל מִמֶּנּוּ אָדָם הָרִאשׁוֹן – רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: גִּפְן הִיָּה (=הָאֵילָן)... רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, חֲטָה הָיָה, שְׂאִין הַתֵּינֹק יוֹדֵעַ לְקַרְא אָבָא וְאִמָּא, עַד שְׂיֻטְעַם טַעַם דְּגָן".

וּמְבוֹאֵר בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים, שְׂ"אֵלוּ וְאֵלוּ דְּבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים". אִם כֵּן, נִמְצָא שְׂכָל אֶחָד שֶׁהָיָה כְּלוּל בְּתוֹךְ אָדָם הָרִאשׁוֹן, צָרִיךְ לְתַקֵּן אֶת חֲטָאוֹ בְּשְׁנֵי דְבָרִים אֵלוּ – חֲטָה וַיֵּין, וְלִכֵּן מִצְוָה מְדֹאֲרֵיתָא (=מִן הַתּוֹרָה) לְאַכֵּל מִצְוָה, שְׁעֲשׂוּיָה מִחֲטָה, בְּלִיל פֶּסַח. וְהוֹסִיפוּ חֲכָמִים וְתַקְּנוּ גַם לְשִׁתוֹת ד' כּוֹסוֹת וַיֵּין, כְּדִי לְהַשְׁלִים אֶת תִּיקוּן חֲטָא עֵץ הַדַּעַת, שֶׁהָיָה גִפְן לְפִי שִׁיטַת רַבִּי מֵאִיר.

וּכְפִי דְּבָרֵי הַשֵּׁל"ה הַקְּדוּשׁ: "וְהַמִּצְוָה וְהַיֵּין הֵם תִּיקוּן חֲטָא אָדָם הָרִאשׁוֹן, יֵשׁ אוֹמְרִים חֲטָה הָיָה, וַיֵּשׁ אוֹמְרִים אֲשֶׁכּוּל עֲנָבִים (בְּרֻכּוֹת מ', א'). וְדְבָרֵי שְׁנֵיהֶם אֲמַת, לְ(אָדָם) הַמְּבִין רְמִיזוֹתָם, וְהַמִּצְוָה הִיא הַתִּיקוּן שֶׁל הַחֲטָה, וְהַיֵּין הוּא הַתִּיקוּן שֶׁל אֲשֶׁכּוּל עֲנָבִים".

זֹאת גַּם הַסִּיפָה שְׂאֲנִי מְקַדְּשִׁים עַל הַיֵּין בְּלִיל שֶׁבֶת קֹדֶשׁ, וּמְבָרְכִים עַל לֶחֶם מִשְׁנָה. שְׁכֵן, כְּאִמּוֹר, חֲטָא עֵץ הַדַּעַת הָיָה עַל-יְדֵי אֶכִּילָה בְּלֶחֶם וּבַיֵּין. וְלִכֵּן עֵינֵינוּ הַתִּיקוּן שְׂצָרִיכִים אֲנַחְנוּ הוּא עַל-יְדֵי אֶכִּילָה. וְכִמוֹ שְׂמִצְאָנוּ בְּהַכְּשֵׁר כְּלָיִם אֶת הַכֶּלֶל "כְּבוֹלְעוּ, כֵּן פּוֹלְטוּ" – כֵּן, כְּמוֹ הוּא עַל-יְדֵי אֶכִּילָה. וְכִמוֹ שְׂמִצְאָנוּ בְּהַכְּשֵׁר כְּלָיִם אֶת הַכֶּלֶל "כְּבוֹלְעוּ, כֵּן פּוֹלְטוּ" – כֵּן, כְּמוֹ שְׂבָלְעוּ כָּל הַנְּשָׂמוֹת הַכְּלוּלוֹת בְּאָדָם הָרִאשׁוֹן אֶת הַזּוֹהֶמָה כְּשֶׂאֶכֶל הוּא מֵעֵץ הַדַּעַת, כֵּן תְּפֹלֵט זּוֹהֶמָה זֹו עַל-יְדֵי תִיקוּן הָאֶכִּילָה שְׂלָנוּ.

וְלִכֵּן צָרִיךְ אָדָם לְקַדֵּשׁ אֶת עֲצָמוֹ בְּעֵנֵי הָאֶכִּילָה – הֵן מִצְד הַבְּרֻכּוֹת (שִׁיְהִיוּ בְּכוּנָה שְׂלָמָה וְטְהוּרָה), וְהֵן מִצְד הַמֵּאֶכֶל עֲצָמוֹ שִׁיְהִיָה בְּתַכְלִית הַכְּשָׁרוֹת, וְכֵן שִׁיְהִיָה גַם נָקִי (מִחֲשָׁשׁ גּוֹל), וַיִּזְהַר מֵאֵד בְּלִימוּד תּוֹרָה עַל הַשְּׁלַחן, וַיִּתְרַחַק מִכָּל דְּבַר הָאָסוּר עַל הַשְּׁלַחן, וְכָל מִינֵי פֶעַס וְהַקְּפָדָה, כִּי עֲנִין הָאֶכִּילָה הוּא, כְּאִמּוֹר, תִּיקוּן גְּדוֹל לְחֲטָא עֵץ הַדַּעַת.

נִפְלָא לְצַרְף מָה שְׂכַתֵּב ה' בְּנֵי יִשְׂשָׁכָר" (נִיסַן מֵאֵמֶר ח', אוֹת ז') בְּלִשׁוֹן קוֹדֶשׁוֹ: "כְּתָבוּ הַמְּקוֹבְלִים (כִּי) ע"ץ הַדַּעַת בְּגִמְטְרִיא חֲמ"ץ שְׂאִיר". (עַל-כֵּן) בְּהִישָׁמֵר מִן חֲמִץ שְׂאִיר, הוּא תִיקוּן לְחֲטָא אָדָם, שְׂאֶכֶל עֵץ הַדַּעַת מְקוֹר הַדְּבַר בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשׁ "בְּרִית כְּהוֹנֵת עוֹלָם" (מֵאֵמֶר מִצְוֹת מְשׁוּחִים בְּשִׁמּוֹן, פֶּרֶק טו'): "וְזֶה יִהְיֶה אֲוֹהֶרֶת חֲמ"ץ וְשְׂאִיר דְּחוּשְׁבָּנֵיהוּ (=כְּמִנִּין) ע"ץ הַדַּעַת, דְּאִית בֵּיה (=שִׁישׁ בּו) אֲחִיוֹת הַנְּחָשׁ".

נִקְדִּים עוֹד הַקְּדָמָה מְדְבָרֵי הָאֵר"י זצ"ל, שֶׁהַקְּשָׁה עַל מָה שְׂאִמְרוּ חו"ל: "וְהָאֵרֶץ הִיְתָה תְהוֹ" – זֶה גְלוּת בְּבָל... "וְבְהוֹ" – זֶה גְלוּת מְדִי... "וְחֲשָׁךְ" – זֶה גְלוּת יוֹן... "עַל פְּנֵי תְהוֹם" – זֶה גְלוּת מְמַלְכַת הַרְשָׁעָה (=אָדוּם)... "וְרוּחַ אֱלֹקִים" – זֶה רוּחוֹ שֶׁל מְלַךְ הַמְּשִׁיחַ" (הַרִי ד' גְלוּיוֹת בְּבָל אָדוּם יוֹן מְדִי).

שׂוּאֵל הָאֵר"י הַקְּדוּשׁ, מְדוּעַ לֹא הִזְכִּירוּ חו"ל אֶת גְלוּת מְצָרִים, שֶׁהִיְתָה הַגְּדוּלָה וְהַקְּשָׁה מְכֻלָּן (=מְכָל הַגְּלוּיוֹת)?

וּמְשִׁיב שֵׁם הָאֵרֶץ, שְׁגֵלוֹת מְצָרִים הֵיטָה גְלוֹת כְּלִלִית וְשׁוֹרְשִׁית שֶׁהִכִּילָה בְּתוֹכָהּ אֶת כָּל אַרְבַּע הַגְּלוּיּוֹת – בְּבִלְיָ מְדִי, יוֹן, וְאָדוֹם. וְאֵף הַחִיד"א זצ"ל הֵבִיא רְמֵז לְכַךְ, מִהַפְּסוּק "וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מְצָרֵימָה" – "בָּאִים" רָאשֵׁי-תִבּוֹת: **בְּבִלְיָ אָדוֹם יוֹן מְדִי**. וְזוֹאת, כְּדִי לֹמַר לָנוּ שֶׁכָּל אַרְבַּע הַגְּלוּיּוֹת הָיוּ כְּלוּלוֹת בְּגֵלוֹת מְצָרִים. (הָאֵרֶץ הַקְּדוּשָׁה מוֹסִיף שֶׁכָּל אַחַת מִהַגְּלוּיּוֹת מִתְנַגְּדֶת לְאוֹת אַחַת מִ-ד' אוֹתוֹת שֶׁל שֵׁם הוֹי"ה(=ה-ו-ה), בְּרוּךְ הוּא. בְּבִלְ כִּנְגֵד י', מְדִי כִּנְגֵד ה' הִרְאִישׁוֹנָה, יוֹן כִּנְגֵד ו', וְאָדוֹם כִּנְגֵד ה' הַשְּׁנִיָּה. אֲבָל גְלוֹת מְצָרִים הֵיא גְלוֹת כְּלִלִית הַכּוֹלֶלֶת בְּתוֹכָהּ אֶת כָּל ד' הַגְּלוּיּוֹת בְּיַחַד, וְהֵיא כִּנְגֵד קוּצוֹ שֶׁל אוֹתָהּ י', הַכּוֹלֶלֶת אֶת כָּל ד' אוֹתוֹת שֵׁם הוֹי"ה).

עַנִּין זֶה פּוֹתַח לָנוּ פֶּתַח לְהִבִּין אֶת הַפְּתוּב בְּפִרְשַׁת "וְאֵרֶא" עַל אַרְבַּע לְשׁוֹנוֹת גְּאוּלָּה: **וְהוֹצֵאתִי, וְהִצַּלְתִּי, וְגֵאלְתִּי, וְלִקַּחְתִּי**. לָכֵן תִּקְנוּ לָנוּ חו"ל לְשֵׁנוֹת אַרְבַּע כּוֹסוֹת יוֹן בְּלִיל פֶּסַח. וְלִכְאוּרָה תְּמוּהַ הַדְּבָר: מֶה עַנִּין אַרְבַּע לְשׁוֹנוֹת שֶׁל גְּאוּלָּה? הֲרֵי בְּמִצִּיאוֹת הֵיטָה רַק גְּאוּלָּה אַחַת...

אוּלָּם לְפִי הָאֵמוּר לְעֵיל מוֹבֵן הַדְּבָר, שֶׁהֲרֵי גְלוֹת מְצָרִים כְּלָלָה בְּתוֹכָהּ אֶת כָּל אַרְבַּע הַגְּלוּיּוֹת. אִם כֵּן, גַּם גְּאוּלָּת מְצָרִים הֵיטָה כְּלִלִית וְכְלָלָה בְּתוֹכָהּ אֶת אַרְבַּע הַגְּאוּלוֹת.

וְרֵאוּי לְהִבִּיא כַּאֲן מֶה כָּתַב הַרַה"ק מוֹה"ר חַיִּים וִיטָאֵל זצ"ל, בְּסִפְרוֹ "שַׁעַר הַמִּצְוֹת", דְּבַר נִפְלָא (פִּרְשַׁת וְאֵתְחַנֵּן): "...רֵאִיתִי לְמוֹרֵי (הָאֵרֶץ הַקְּדוּשָׁה) זֹלָה"ה, (שֶׁהִיָּה) מִתְגַּבֵּר כְּאֵרִי בְּכַח, בַּעַת שֶׁהִיָּה עוֹסֵק בְּ(לִימוּד) הַלְכָה, עַד שֶׁהִיָּה נִלְאָה וּמִזִּיעַ זִיעָה גְּדוּלָּה, וְשֶׁאֲלַתִּי אֶת פִּי, מְדוּעַ (הוּא) טוֹרַח כָּל-כֵּךְ? וְהַשִּׁיב לִי (הָאֵרֶץ): "...רֵאוּי (לְאָדָם) לְטְרוּחַ וְלִהְיֵשׁ כּוֹחוֹ בְּהִיּוֹתוֹ עוֹסֵק בְּהַלְכָה... כִּי תְכַלִּית הָעֵינַן הֵיא לְשִׁבֵר אֶת הַקְּלִיפּוֹת(=כּוֹחוֹת הַטּוֹמְאָה), שֶׁהֵם הַקּוֹשִׁיּוֹת..."

מְבוֹאֵר מְכַאֵן, שֶׁעֵיִקֵּר הַקּוֹשִׁיּוֹת בְּהַלְכוֹת הוּא רַק מַחְמַת הַקְּלִיפּוֹת(=כּוֹחוֹת הַטּוֹמְאָה), שֶׁמוֹנְעוֹת מִהָאָדָם לְהַשִּׁיג הַשְּׂגוּת בְּתוֹרָה, וְלָכֵן צְרִיךְ הָאָדָם לְהַתִּיגֵעַ וְלִהְיֵשׁ כּוֹחוֹ בְּעֵינַן גְּדוּל, כְּדִי לְשִׁבֵר אֶת הַקְּלִיפּוֹת.

וְרֵאוּי לְצִיֵּן שְׂרָפֵי צְדוּקַת הַכֹּהֵן ("מַחֲשׁוֹת חֶרֶץ" אוֹת י') כְּתַב שֶׁהִיָּגִיעָה בְּתוֹרָה כְּדִי לְיִשֵּׁב אֶת הַקּוֹשִׁיּוֹת, מְסוּגֶלֶת מְאוּד לְשִׁבֵר וְלְבַטֵּל אֶת הַקְּלִיפּוֹת. וּמוֹסִיף הוּא עוֹד, שֶׁעַל-יְדֵי כֵּךְ, מִתְגַּלִּים הַשְּׂגוּת חֲדָשׁוֹת בְּתוֹרָה.

לָכֵן הַקְּדָיִם הַקַּב"ה, בְּרֹב רַחֲמָיו וְחַסְדָּיו, רְפוּאָה לְמַכָּה, לְשֶׁאוֹל אֶת אָדָם וְחוּה ד' (=4) קוֹשִׁיּוֹת, הַמְכַוְנוֹת כִּנְגֵד ד' (=4) הַגְּלוּיּוֹת, שֶׁהֵן בְּכַחֲנֵת ד' (=4) קְלִיפּוֹת קְשׁוֹת. שָׁכֵן, עַל-יְדֵי יִישׁוּב הַקּוֹשִׁיּוֹת זוֹכִים לְשִׁבֵר אֶת הַקְּלִיפּוֹת(=כּוֹחוֹת הַטּוֹמְאָה), וּמִמִּילָא לְשִׁבֹּר אֶת עַל הַגְּלוּיּוֹת מְעַל צְוֹאֲרָנוּ. (עַל פִּי "אוּרְהָ שֶׁל תוֹרָה" לְהַרַה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן)

"כִּי נִפְּשׁ כָּל בָּשָׂר דָּמוֹ בְּנִפְשׁוֹ הוּא" (ויקרא יח' יד')

סוֹפֵר עַל הַרְבַּ מְפֻנְיָבוֹ, הַגְּאוּן רַבִּי יוֹסֵף שְׁלֵמָה כְּהֵנְמָן זְצוּק"ל, שֶׁפַּעַם בַּעַת שֶׁבִקֵּר בְּאֵמְרִיקָה, אוֹשְׁפּוֹ בְּבֵית הַחוֹלִים "הַר סִינַי" בְּמִנְהַטֵּן לְאַחַר שְׁלֵא חֵשׁ בְּטוֹב. וְהֵנָּה, כְּאִשֶּׁר נֶאֱלָצוּ הַרּוֹפְאִים לְבַצֵּעַ בּוֹ עִירוּי דָם, סֵרַב הַרְבַּ לְקַבֵּל אֶת הָעִירוּי בְּטַעֲנָה שְׁגוּפּוֹ אֵינּוּ סוֹבֵל דָם אַחַר, בְּפִרְט דָם שֶׁל גוֹי. הַרּוֹפְאִים נִיסּוּ לְהַתְחַכֵּם, וְלִקְחוּ מְנוֹת דָם מִ"בְּנֵק הַדָּם" שֶׁבְּבֵית הַחוֹלִים, כְּשֶׁהֵם מְעִרִימִים עַל הַרְבַּ שְׁמִדוּבָר בְּדָם שֶׁל יְהוּדִי. אֵךְ בְּאוֹתוֹ רִגַע שֶׁהוֹכְנֶסָה הַמַּחַט לְגוּפוֹ שֶׁל הַרְבַּ, הוּא נִתְקַף בְּעִוִּית קָשָׁה, וְכָל גּוּפוֹ פָּרַס בְּפִרְפוּרִים מְבַהִילִים, כְּשֶׁהוּא זוֹעֵק "לְדָם טָמֵא לֹא תִהְיֶה שְׁלִיטָה עַל גּוּפִי!", וְזוֹאת עוֹד בְּטָרֵם חֲדָרָה וְלוֹ טִיפַת דָם לְגוּפוֹ שֶׁל הַרְבַּ. מִיָּד נֶאֱלָצוּ הַרּוֹפְאִים לְוֹתֵר עַל עִירוּי הַדָּם, וְשִׁלְפוּ אֶת הַמַּחַט בְּחֻזְרָה. מְבוֹהָלִים וְנִדְהָמִים הִבִּיטוּ הַרּוֹפְאִים אֶחָד בְּשֵׁנִי! מִימֵיהֶם לֹא נִתְקַלוּ בְּמַחְזָה שְׁכּוּהַ. בְּבַהִילוֹת הַשִּׁיגוֹ תוֹרַם יְהוּדִי מוֹלִיאֵמְסֻבוּרָג, וּבְצַעוּ בְּגֵאוּן רַבִּי יוֹסֵף שְׁלֵמָה כְּהֵנְמָן עִירוּי דָם יְהוּדִי, כְּדִי שְׁלֵא יִתְעַרְבוּ דְמַיִם בְּדְמַיִם.

לֹא לְבִישׁ

סְמוּךְ לְבֵית מְדַרְשׁוֹ שֶׁל הַרַה"ק הַ"אֵמְרֵי חַיִּים" מוֹיִזְנִיץ' זִיע"א בְּבִנְיַ בְּרַק, הַתְּגוּרֵר יְהוּדִי, שֶׁהַפְּשָׁרוֹת בְּבֵיתוֹ לֹא הֵיטָה מִן הַמַּהוּדְרוֹת. פַּעַם הָיָה לוֹ יוֹרְצִיט(=אֲזַכְרָה), וְהוּא הֵבִיא לְבֵית מְדַרְשׁוֹ שֶׁל הַרְבִּי שֶׁתִּיָּה וּמִיָּנִי מֵאֶפֶה לְ"תִיקוּן". בְּסִיּוֹם הַתְּפִילָה הַזְּמִין אֶת הַרְבִּי וְאֶת הַמַּתְפַּלְלִים לְטַעוֹם מִן הַכִּיבוּד, וְלֹמַר "לְחַיִּים". בְּקִשׁוֹ כָּלֵם לְהַשְׁתַּמֵּט מִמֶּנּוּ בַּגְּלָל הַפְּשָׁרוֹת הַמְּפוּקֶפֶקֶת שְׁלוֹ, אֵךְ תָּלוּ עֵינֵיהֶם בְּרַבָּם, לְרֵאוֹת מֶה יַעֲשֶׂה.

"וְדָאִי, וְדָאִי" – הָאִיר הַ"אֵמְרֵי חַיִּים" אֶת פְּנֵיו – "אֵךְ טָרַם הַנְּחֵתִי תְּפִילִין "דְּרַבְּנּוֹ תָם", וְאֵינִי טוֹעֵם לְפָנֵי הַנְּחֵתָן. הָאֵם תְּרַשָּׁה לִי לִיטוּל עֲמִי פְרוּסַת עוֹגָה?". "וְדָאִי רַבִּי" – הַשִּׁיב הַיְהוּדִי נִפְעָם.

מִיָּד הִצְטַרְפוּ שְׂאֵר הַמַּתְפַּלְלִים וְאָמְרוּ, כִּי גַם הֵם "לֹא הִנִּיחוּ" תְּפִילִין "דְּרַבְּנּוֹ תָם", וְכָל אֶחָד נָטַל פְּרוּסָה בְּיָדוֹ. מִיָּד אוּרוֹ עֵינָיו שֶׁל אוֹתוֹ יְהוּדִי, וְהוּא נָטַל לְבֵיתוֹ אֶת הַמַּגֵּשׁ הַרִיק...

שְׁבַת שְׁלוֹם וְחַג שְׂמַח לְכָל הַמַּתְפַּלְלִים! נָא לְשִׁמּוֹר עַל קְדוּשַׁת הַגִּילּוּן!

בְּנֵי צִיּוֹן

"וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ... שְׂבָכָל דּוֹר וְדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתָנוּ, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילָנוּ מִיָּדָם"

יְדוּעַ מְנַהֵג יִשְׂרָאֵל, שְׁצָרִיךְ לְהַגְבִּיחַ אֶת כּוֹס הַיַּיִן כַּאֲשֶׁר מְגִיעִים לְכַתוֹב "וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ". וּמְקוֹר הַדְּבָר הוּא מִבְּעַל הַ"רוֹקַח" (שְׁהִיָּה אֶחָד מִבְּעַלֵּי הַתּוֹסֵפוֹת), בְּפִירוּשׁוֹ עַל הַהֶגְדָּה שֶׁל פֶּסַח: "וְרֵאִיתִי אֲנִי, אֶלְעֵזֶר הַקָּטָן, אֶת אָבִא מוֹרִי... שְׁהִיָּה מְגַבִּיחַ אֶת הַכּוֹס... (מִהַפְּסָקָה) וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ' עַד וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילָנוּ מִיָּדָם'. וְשָׂאֲלַתִּי אֶת פִּי, וְאָמַר לִי: מְנַהֵג אֲבוֹתֵינוּ כֵּן הוּא, לְפִי שֶׁהוּא מְדַבֵּר בְּהַצְלָה, וְכַתִּיב (תְּהִלִּים קט', יג): 'כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֲשָׂא'."

וְכֵן מוֹבָא בְּסֵפֶר "לְקַט יִשְׂרָ" (מְנַהֵגִים וּפְסָקֵי הַלְכוּת שְׂרָאָה אֶצֶל רַבּוֹ, בְּעַל "תְּרוּמַת הַדְּשׁוֹן", עֲמוּד פד'): "...וְאָמַר לִי (רַבִּי): כָּל אָדָם צָרִיךְ לְהַגְבִּיחַ הַכּוֹס בְּאוֹמְרוֹ 'וְהִיא שְׁעֵמֶדָה...'. אַף-עַל-פִּי שְׂאִינוּ יוֹדְעֵי הַסּוּד, וַיְכַוֵּן לָמָּה שְׂפוֹן הַרוֹקַח". וְכֵן מְנַהֵג זֶה מוֹבָא גַם בְּשֵׁם הַשֵּׁל"ה הַקְדוּשׁ (פְּסָקִים "נֵר מְצוּחַ", אוֹת לא'): "...כַּשְּׂאוֹמֵר הַפְּסָקָה 'וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ...'. יֵאָחֵז הַכּוֹס בְּיָדוֹ, עַד שְׂמָסִים הַפְּסָקָה 'וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילָנוּ מִיָּדָם'. זֶה הוּא עַל דְּרָךְ הַקְּבָלָה...". וְצָרִיכִים אָנוּ לְהַבִּין עֲנִיָּן זֶה. שְׂפוֹן, מְדוּעַ כַּאֲשֶׁר אוֹמְרִים "וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ", צָרִיךְ לְהַגְבִּיחַ אֶת הַכּוֹס? כְּדֵי לְהַבִּין אֶת עֲמֻק גְּלוּת הַשְּׂכִינָה, רְאוּי לְדַעַת שְׁהַשְּׂכִינָה הִיא אוֹר ה', וְהִיא שְׂרַשׁ שֶׁל כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְשֵׁם, בְּתוֹךְ הַשְּׂרַשׁ, מְאוּחָדִים כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּאַחֲדוּת גְּדוּלָּה. וְעַל-כֵּן נִקְרָאת הַשְּׂכִינָה גַם בְּתוֹאֵר "כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל", כִּינּוּן שֶׁהִיא כְּנִסַּת וְכוּלְלַת בְּתוֹכָהּ אֶת כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וּמְבוֹאֵר בְּסֵפֶרִים הַקְדוּשִׁים, שְׁהַשְּׂכִינָה הַקְדוּשָׁה נִקְרָאת "שְׂכִינָה", עַל שֵׁם שֶׁהִיא שׁוֹכְנַת בְּתַחְתּוֹנִים (=בְּעוֹלָם הַזֶּה), וְעָלֶיהָ אָמַר דּוֹד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם (תְּהִלִּים קיד', ט'): "מוֹשִׁיבֵי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אִם הַבָּנִים שְׂמַחָה". שְׂפוֹן, בְּהִיוֹת הַשְּׂכִינָה כּוּלְלַת בְּתוֹכָהּ אֶת כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, הָרִי הִיא בְּבַחֲיַת "אִם הַבָּנִים", הַשְּׂמַחָה בְּגְדוּלַת וְהַצְלַחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

וְצָרִיךְ לְדַעַת, שְׂכָל זְמַן שְׂבִיַת הַמְּקַדָּשׁ הָיָה קָיָם, וְכַבּוּד הַתּוֹרָה וְכַבּוּד יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְרוּם הַמְעַלָּה, גַם הַשְּׂכִינָה הַקְדוּשָׁה שְׂרַשׁ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הִיָּתָה בְרוּם הַמְעַלָּה, בְּבַחֲיַת "אִם הַבָּנִים שְׂמַחָה" – שְׂשְׂמַחָה בְּקִידוּשׁ שֵׁם שְׂמִים וְגַם בְּשִׁפְעַ רַב טוֹב שְׂקַבְלָה מִהַקְב"ה כְּדֵי לְהַשְׁפִּיעַ לְבְנֵיהָ – עִם יִשְׂרָאֵל בְּעוֹלָם הַזֶּה. אוּלָּם, מְאֹז שְׂחֹרֵב בֵּית הַמְּקַדָּשׁ, וְגָלוּ יִשְׂרָאֵל בֵּין הָאוּמוֹת, מְצִטְעֶרֶת הַשְּׂכִינָה עַל חִילוּל כְּבוֹד ה' וְכַבּוּד הַתּוֹרָה וְכַבּוּד יִשְׂרָאֵל, הַמְּפוֹזְרִים בֵּין הַגּוֹיִים. וּמְרוֹב הַיִּיסוּרִים וְהַצְרוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִתְּפַלְשֶׁת הַשְּׂכִינָה בְּעֵפֶר מַחְמַת צְעָרָה הַגְּדוּל עַל גְּלוּת הַבָּנִים.

עַל-כֵּן, מוּטָל עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאַתָּנוּ לְהָרִים כְּבִיכּוֹל אֶת הַשְּׂכִינָה הַקְדוּשָׁה מִן הָעֵפֶר, עַל-יְדֵי שְׂנַעְסוּק בְּתוֹרָה וּבְעַבּוּדַת ה', וְנִקְדָּשׁ שֵׁם שְׂמִים בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדִינוּ, כְּמוֹ שְׂכַתֵּב הַפִּיטָן הָאֱלֹקִי רַבִּי שְׁלֵמָה אֶלְקָבֶץ זצ"ל, בְּפִיוֹט "לְכָה דוֹדִי" עַל הַשְּׂכִינָה: "הַתְּנַעֲרֵי מֵעֵפֶר קוֹמִי. לְבָשִׂי בְּגָדֵי תְּפֹאֲרֶתְךָ עִמִּי".

וְזֶהוּ שְׂאֵמֶר הַרְה"ק מְאַפְטָא זִיע"א (תְּרוּמָה, דף צג'): "כִּי עֲבוּדָה זוֹ – 'לְאוּקְמָא שְׂכִינְתָא מֵעֵפֶר' (=לְהַקִּים אֶת הַשְּׂכִינָה מִהָעֵפֶר) – מוּטָלַת עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל – גַם עַל הַפְּחוֹת שְׂבִיִּישְׂרָאֵל. וְלֹא יֵאמַר (אָדָם), מַה אֲנִי לְהַכְנִיס עֲצָמִי לְדַבֵּר גְּבוּהָ כְּזֶה, כִּי כָל אֶחָד צָרִיךְ לְדַאוֹג עַל גְּלוּת הַשְּׂכִינָה, וְלְהַשְׁתַּתֵּף בְּצְעָרָה וְלְהַקִּימָה". וְזֹאת, מִפְּיִן שְׂכָל אֶחָד מְסוּגָל לְפִי כּוֹחוֹ וּמְדַרְגָּתוֹ לְקַדָּשׁ שֵׁם שְׂמִים, וְלְגָרוֹם נַחַת רוּחַ לְפָנָיו יִתְבַּרְךָ עַד שְׂתִּתְרוֹמֵם הַשְּׂכִינָה הַקְדוּשָׁה מִן הָעֵפֶר. וְזֶה מַה שְּׂשֵׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה (אֲבוֹת ב', יב'): "וְכָל מַעֲשֵׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שְׂמִים". שְׂפוֹן, "לְשֵׁם" הוּא נוֹטְרִיקוֹן (=רֵאשִׁי תִיבוֹת): "לְאוּקְמָא שְׂכִינְתָא מֵעֵפֶר" (=לְהַקִּים אֶת הַשְּׂכִינָה מִהָעֵפֶר)...

וְהִנֵּה, מְבֹאֵר הַשֵּׁל"ה הַקְדוּשׁ, כִּי מַה שְּׂאֵנוּ אוֹמְרִים בְּלִיל פֶּסַח בְּהַגְדָּה, "וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ...". הַכּוֹנֵה הִיא עַל הַשְּׂכִינָה הַקְדוּשָׁה, שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ בְּכָל הַגְּלוּיוֹת. וּכְפִי דְבָרָיו הַקְדוּשִׁים: "וְסוּד הָעֲנִיָּן, כִּי כּוֹס שֶׁל בְּרַכָּה רוֹמֵז עַל הַשְּׂכִינָה...וְהַשְּׂכִינָה הִיא שְׁעֵמֶדָה לָנוּ. (כְּלוּמָר), בְּכָל מְקוֹם שְׂגָלוּ יִשְׂרָאֵל – גְּלַתָּה (ה) שְׂכִינָה עִמָּהֶם". וְכְפִי שְׂמִיבִיא גַם הַחִיד"א, בְּשֵׁם הָאֲרִיז"ל, שֶׁ"וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ... הִיא הַשְּׂכִינָה, שְׁעֵמֶדָה

לְאִבּוֹתֵינוּ וְלָנוּ. בְּכָל מָקוֹם שֶׁגָּלִינוּ – שְׂכִינָה עִמָּנוּ" ("שְׂמַחַת הַרְגֵל", "וְהִיא שְׂעֻמְדָה").

הִנֵּה כִּי כֵן יֵשׁ לֹמֵר, שְׁזוּהוּ בִּיאֹר דְּבָרֵי הַ"רוֹקַח", שֶׁמִּגְבִּיִּים אֶת הַכּוֹס לְפָנָי "וְהִיא שְׂעֻמְדָה", לְרַמּוֹ עַל הַפְּתוּב "כּוֹס" יְשׁוּעוֹת אֲשֶׁר וּבִשְׁם ה' אֶקְרָא". שְׁהָרִי, לְמַדְנוּ שֶׁהַכּוֹס שֶׁל בְּרָכָה רוֹמֶזֶת עַל הַשְׂכִּינָה הַקְּדוּשָׁה, שֶׁנִּמְצְאָת עִמָּנוּ בְּגִלוּת, וּלְפִי הַמְּבֹאֵר פְּעוּלַת הַגְּבָהַת הַכּוֹס הִיא כְּדֵי לְלַמְּדֵנוּ עַל הַעֲבוּדָה הַגְּדוּלָה הַמוּטָלֶת עָלֵינוּ – "לְאוֹקְמָא שְׂכִינְתָא מִעֲפָרָא" (=לְהַקִּים אֶת הַשְׂכִּינָה מִהַעֲפָר).

וְזוּהוּ שְׂאֵמֵר דּוֹד הַמְּלֵךְ "כּוֹס יְשׁוּעוֹת...". דְּהֵינּוּ, כָּל עֲבוּדָתִי בְּעוֹלָם הַזֶּה הִיא לְרוֹמֵם אֶת הַשְׂכִּינָה הַקְּדוּשָׁה הַמְּתַפְּלֶשֶׁת בְּעֲפָר. וְאִיךְ מְרִימִים אֶת הַשְׂכִּינָה הַקְּדוּשָׁה? "בִּשְׁם ה' אֶקְרָא" – כָּל מַעֲשֵׂה וּמַעֲשֵׂה הוּא לְשֵׁם ה', בְּבַחֲנִית "וְכָל מַעֲשֵׂיךְ יִהְיוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם". (עַל פִּי "אוֹרֵה שֶׁל תּוֹרָה" לְהַרְה"ק פִּינְחָס פְּרִיִּמֹן) "כְּנִגְדַּ אַרְבְּעָה בְּנִים דְּבָרָה תּוֹרָה...".

עַל הַפְּתוּב בְּהַגְּדָה, "כְּנִגְדַּ אַרְבְּעָה בְּנִים דְּבָרָה תּוֹרָה: אֶחָד חֲכָם. וְאֶחָד רִשְׁעִי. וְאֶחָד תָּם. וְאֶחָד שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ לְשָׂאוֹל", אוֹמֵר "כְּסָא הֶרְחַמִּים": "שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ (לְשָׂאוֹל), חֲכָם, רִשְׁעִי תָם" – רֵאשֵׁי תִיבוֹת "שְׁחָרִית", רִמּוֹ עַל חֲשִׁיבוֹת תְּפִילַת שְׁחָרִית, וְכִנְגַד זֶה "דְּבָרָה תּוֹרָה" – שְׁחָרִיךְ לְהַקְפִּיד עַל תְּפִילָה זוּ. (וּבְרֹר שְׁחָרִיךְ לְהַתְּפַלֵּל ג' תְּפִילוֹת בְּכָל יוֹם – שְׁחָרִית, מְנַחֵה וְעֶרְבִית). שְׁכֵן, בְּזִכּוֹת הַתְּפִילוֹת יָבוֹא מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ, וְיִקְבֹּץ אוֹתָנוּ מִיַּד הַגּוֹיִים. וְזֶה נִרְמָז בְּתִיבָה "אֶפִּיקוֹמָן" – רֵאשֵׁי תִיבוֹת אֲדוּנֵי פּוֹדָה יִשְׂרָאֵל קְדוּשִׁים וְטְהוּרִים מִיַּד גּוֹכְרִים. וְכֵן "אֶפִּיקוֹמָן" גְּמַטְרִיָּה "רוֹפֵא" – שְׂאֵז, בְּגִאוּלָה הַקְּרוּבָה יִרְפָּא ה' אֶת כָּל חוֹלֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל.

וְיֵשׁ לֹמֵר, שְׁמִי שְׂאוּכַל אֶת הַאֶפִּיקוֹמָן בְּתִיבוֹת וּבְנַפְשׁ חֲפָצָה, תְּהִיָּה לוֹ רְפוּאָה לְנַשְׁמָתוֹ וּלְגוּפוֹ, וְיִתְמַתְּקוּ הַדִּינִים מִעָלָיו, כְּמוֹ שֶׁפִּרְשׁ רש"י בְּגִמְרָא (פְּסָחִים קי"ט): "וְלִשׁוֹן אֶפִּיקוֹמָן – הוֹצִיאוּ וְהִבִּיאוּ מִיַּי מְתִיקָה" – שְׂאֲחַר אֲכִילַת הַאֶפִּיקוֹמָן מְבִיאִים לָנוּ מִהַשְׁמַיִם "מִיַּי מְתִיקָה", כְּדֵי לְהַמְתִּיק לָנוּ אֶת הַדִּין.

עוֹד פְּרוּשׁ: "אֶפִּיקוֹמָן" – פִּירוּשׁוֹ הוּא אֶפִּיקוֹ (=הוֹצִיאוּ) "מָן" – כְּלוּמֵר, הוּא יִתְבַּרְךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּלְכַל אֶת יִשְׂרָאֵל בְּמָן מ' (=40) שָׁנָה, הוּא יְכַלְכַל אוֹתָנוּ בְּשִׁפְעַ רַב טוֹב שָׁנָה זוּ, וּבְכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, אָמֵן.

"כְּשֵׁם שְׂמַצוּהָ עַל אֲדָם לֹמֵר דְּבַר הַנִּשְׁמַע, כֶּךָ מַצּוּהָ עַל אֲדָם שֶׁלֹּא לֹמֵר דְּבַר שְׂאִינוּ נִשְׁמַע" (יבמות סה', ע"ב).

פְּעַם פְּקַד חֲרָף קָשָׁה בְּמִיּוֹחַד אֶת קְהִילַת סְלוֹנִים שְׁבִלִיטָא. בְּרֵאשׁ וּבְרֵאשׁוּנָה נִפְגְּעוּ עַנְיֵי הַמָּקוֹם, שְׁהָיוּ סְמוּכִים אֶל שְׁלַחַן הַצִּיבוּר, אֲדָךְ יוֹתֵר קָשָׁה הָיָה סְבָלָם שֶׁל הַיְלָדִים הַרְפִּים, שְׁהָיוּ מְתַהַלְכִים בְּחוּצוֹת הָעִיר לְבוּשֵׁי קָרְעִים, וְהוֹשִׁיטוּ אֶת יְדֵיהֶם לְנִדְבַת הָעוֹבְרִים וְהַשְּׁבִים. בְּיָמִים הָהֵם יָשַׁב עַל כְּסֵא הַרְבְּנוֹת בְּסְלוֹנִים רַבִּי אֵיזִיל חֲרִיף, שְׁהָיָה מְקוּבָל עַל כָּל חוּגֵי הַצִּיבוּר, וְנִחְשַׁב לְאַחַד מְגִדוּלֵי הַתּוֹרָה שְׁבָדוֹר. כְּשֶׁרָאָה רַבִּי אֵיזִיל אֶת הַמָּצָב הַחֲמוּר שֶׁל עַנְיֵי הַמָּקוֹם, הִחְלִיט לְהַקְדִּים אֶת הַמְּגִבִּית הַשְּׁנֵתִית שֶׁל הַ"קְּמַחָא דְּפְסָחָא" שֶׁנִּעְרַכָּה בְּסְלוֹנִים בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא רַבִּי אֵיזִיל, בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֲצָמוֹ, הִחַל פּוֹקֵד רַבִּים מִבְּעַלֵּי הַבָּתִּים הָאֶמִּידִים שְׁבָעִיר, וְהַתְּרִים אוֹתָם לְצַרְכֵיהֶם הַדְּחוּפִים שֶׁל הָעַנְיִים.

בְּאוֹתוֹ זְמַן חָי בְּסְלוֹנִים גְּבִיר אֶחָד, שֶׁנֵּהַל עֲסָקִים גְּדוּלִים וּמְסוּעָפִים בְּכָל הָאָזוֹר, אֲדָךְ יָדוּ הִיָּתָה קְפוּצָה בְּכָל פְּעַם שְׁבָאוּ אֵלָיו לְהַתְּרִימוֹ לְצַרְכֵי הַקְּהִילָה. מִפְּאַת גְּדֻלַּת הַמְּצוּקָה שֶׁבְּאוֹתוֹ חֲרָף, הִחְלִיט רַבִּי אֵיזִיל שֶׁלֹּא לְפַסּוֹחַ הַפְּעַם עַל בֵּיתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ גְּבִיר, וּלְנַסּוֹת לְהַתְּרִימוֹ לְמַגְבִּית הַשְּׁנֵתִית שֶׁל "קְמַחָא דְּפְסָחָא". הַבִּיקוּר הַבְּלִתִּי צָפוּי שֶׁל הַרְבַּ הַפְּתִיעַ אֶת הַגְּבִיר הַקְּמָצָן, שְׁהוֹשִׁיב אֶת הָאוֹרַח הַנִּכְבָּד בְּחֻדְרֵי הָאוֹרְחִים הַנְּאָה, וְחִפָּה לְמוֹצָא פִּיו שֶׁל הַרְבַּ. אוּלַם רַבִּי אֵיזִיל הִתְיָשַׁב מוֹל בְּעַל הַבֵּית, וְהִחַל מְתַבּוֹן בְּפָנָיו, מְבַלִּי לְהַשְׁמִיעַ דְּבַר...

רַבִּי! - קָרָא הַגְּבִיר הַקְּמָצָן בְּתוֹם דְּקוֹת אַחַדוֹת שֶׁל שְׁתִּיקָה דְּרוּכָה - אֲנִי תָמָה עַל מָר, שְׂאִינוּ אוֹמֵר לִי מָה הִבִּיא אוֹתוֹ בְּצַל קוֹרְתִי. יֵשׁ דְּבָרִים בְּגוֹ - הַשִּׁיב רַבִּי אֵיזִיל בְּנִימָה שֶׁל יַעֲצֵב - וְדָאֵי יָדוּעַ לָךְ, שְׂמַצָּב הָעַנְיִים בְּעִירָנוּ הוּא עֵתָה בְּכִי רָע, וְלָכֵן נִרְתַּמְתִּי בְּכָל כַּחֲסִי לְמַגְבִּית הַגְּדוּלָה שֶׁל "קְמַחָא דְּפְסָחָא" שְׂאֵנוּ עוֹרְכִים בְּשַׁעֲהָ זוּ לְמַעַן נִצְרָכִי הַקְּהִילָה. עֵתָה עֲלִיךְ לְדַעַת, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שְׂאֵנִי מְבַקֵּר, אֵינִי חוֹסֵף מִפִּי דְּבָרֵי תוֹכְחָה וּמוֹסָר, עַל גְּדֻלַּת הַשְּׂאֲנָנוֹת הַקְּיָמַת אֲצַלְנוּ לְעֵתִים, כְּלַפִּי אַחֲרֵינוּ, הַנְּאָנְקִים וְהַסּוּבְּלִים מַעוּנֵי וּמִמְחָסוֹר. וְהִנֵּה, בְּאֵתִי לְבִיתְךָ בְּמִטְרָה לְשִׁתְּךָ אוֹתְךָ בְּמַצּוּהָ גְּדוּלָה וְחֲשׁוּבָה זוּ, וְנִזְכַּרְתִּי בְּדְבָרֵי חַז"ל: כְּשֵׁם שְׂמַצּוּהָ עַל אֲדָם לֹמֵר דְּבַר הַנִּשְׁמַע, כֶּךָ מַצּוּהָ עַל אֲדָם שֶׁלֹּא לֹמֵר דְּבַר שְׂאִינוּ נִשְׁמַע" (=כְּשֵׁם שֶׁיֵּשׁ מַצּוּהָ עַל הָאֲדָם לְהוֹכִיחַ אֶת חֲבֵרוֹ שְׁחָטָא, כְּשֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁחֲבֵרוֹ יִקְבַּל אֶת הַתּוֹכְחָה, כֶּךָ יֵשׁ מַצּוּהָ לֹא לְהוֹכִיחַ אֲדָם שְׂיֹדְעִים שֶׁלֹּא יִקְבַּל כָּלֵל אֶת הַתּוֹכְחָה). אֲמַרְתִּי אֶפּוֹא בְּלִפְנֵי: עֵתָה בָּאָה לְיָדִי הַזְּדַמְנוֹת לְקִים אֶת דְּבָרֵי הַחֲכָמִים, וְלֹא לֹמֵר בְּאִזְנֵיךְ דְּבַר שְׂאִינוּ נִשְׁמַע. מִשׁוּם כֶּךָ אֲנִי יוֹשֵׁב לְפָנֶיךָ בְּלֹא לְהַשְׁמִיעַ דְּבַר... הַגְּבִיר הַנְּבוּף הִבִּין אֶת הַרְמָז שֶׁבְּדְבָרֵי רַבִּי אֵיזִיל, וְתָרַם, שֶׁלֹּא כְּדָרְכּוֹ, נְדָבָה הַגּוֹנָה לְעַנְיֵי הָעִיר...

שְׁבַת שְׁלוֹם וְחַג שְׂמַח לְכָל הַמְּתַפְּלִים! נָא לְשִׁמּוֹר עַל קְדוּשַׁת הַגִּילְיוֹן!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"אֲנֹכִי אֲרַד עִמָּךְ מִצְרֵימָה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עֲלֶיהָ" (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן)

בֹּא וְרֵאֵה מָה שֶׁמְצִינּוּ בְּעֵינֵינוּ זֶה בְּזֹהַר הַקְּדוּשׁ ("וַיְחִי" רכב), שֶׁכֶּאֱשֶׁר הַגִּיעַ הַזְּמַן שִׁיעֶקֶב וּבְנָיו יָרְדוּ לְמִצְרַיִם, עֲרוֹת הָאָרֶץ, נִפְלָה עַל יַעֲקֹב אִימָה גְּדוּלָּה, עַד שֶׁהִבְטִיחַ לוֹ הַקֵּב"ה (בְּרֵאשִׁית מו', ד'): "וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי הָאֵל אֱלֹהֵי אֲבִיךָ אֵל תִּירָא מִרְדֵּה מִצְרֵימָה... אֲנֹכִי אֲרַד עִמָּךְ מִצְרֵימָה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עֲלֶיהָ". הָרִי, שֶׁהִבְטִיחַ הַקֵּב"ה לַיעֲקֹב, שֶׁהַשְּׂכִינָה תֵרֵד עִמּוֹ וְעַם בְּנָיו לְמִצְרַיִם, וּבִזְכוּתָהּ יִזְכּוּ לְצֵאת מִמִּצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עֲלֶיהָ".

וְרֵאוּ לְהוֹסִיף אֶת קוּשִׁית הַמִּפְרָשִׁים, אֵיךְ יֵצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם אַחֲרֵי רד"ו (=210) שָׁנִים בְּלִבָּד? שֶׁהָרִי, יְדוּעַ מָה שֶׁאָמַר הַקֵּב"ה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים: "יִדְעַ תִּדְעַ כִּי גַר יִהְיֶה זֶרְעֶךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם (=מִצְרַיִם), וְעַבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה". אִם כֵּן, אֵיךְ זֶה שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יֵצְאוּ מִמִּצְרַיִם לְפָנֵי הַזְּמַן, אַחֲרֵי רדו" (=210) שָׁנִים, שֶׁהֵם קצ" (=190) שָׁנִים לְפָנֵי הַזְּמַן? (190=210-400)

וּכְבָר נֶאֱמָרוּ וְנִשְׁנָה הַרְבֵּה תִירוּצִים בְּעֵינֵינוּ. אֵךְ לְפִי הָאָמֹר יֵשׁ לֹמֵר, שֶׁהַיּוֹת וְהַשְּׂכִינָה הַקְּדוּשָׁה יָרְדָה עִם יִשְׂרָאֵל לְמִצְרַיִם, עַל-כֵּן **צֵעַר הַשְּׂכִינָה** בְּגִלוֹת מִצְרַיִם, שֶׁהִיְתָה עֲרוֹת הָאָרֶץ, הַשְּׁלִים אֶת הַשָּׁנִים.

וְעֵינֵינוּ נִפְלָא זֶה רְמִזוּ הַקֵּב"ה לְמִשָּׁה רַבֵּנוּ, כֶּאֱשֶׁר הִתְגַּלָּה אֵלָיו לְרֵאשׁוֹנָה, כְּדִי לְבַקְשׁוּ לְהִיּוֹת הַשְּׁלִיחַ לְהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ג', ב'): "וַיֹּרֵא מֶלֶאכָה ה' אֵלָיו (=אֵל מֹשֶׁה) **בְּלִבַּת אֵשׁ** מִתּוֹךְ הַסֶּנֶה", וּפִרְשׁ רש"י: "מִתּוֹךְ הַסֶּנֶה (=שִׁיחַ קוֹצֵנִי), וְלֹא אֵילָן אַחֵר, מִשּׁוּם 'עִמּוֹ אֲנֹכִי בְצָרָה'".

לְפִי הָאָמֹר, הַבְּאוּר הוּא, כִּי הִיּוֹת וְהַקֵּב"ה רָצָה לְבַקֵּשׁ מִמִּשָּׁה לְהוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, הָרִי עָלוּל מִשָּׁה לְתַמּוּהָ אֵיךְ יֵצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לְפָנֵי שֶׁהַשְּׁלִיחַ אֶת גִּזְרֵת הַשְּׁעֶבֶד שֶׁל 400 הַשָּׁנִים. וְלִכּוֹן, כְּדִי לִישֵׁב פְּלִיאָה זֹה, נִתְגַּלָּה אֵלָיו הַקֵּב"ה מִתּוֹךְ הַסֶּנֶה הַקּוֹצֵנִי, כְּדִי לְרַמּוֹז לוֹ, שֶׁ"עִמּוֹ אֲנֹכִי בְצָרָה" (תְּהִלִּים צא', טו'). וּמִכֵּיּוֹן שֶׁהַקֵּב"ה כְּבִיכּוֹל הַצֵּטְעַר בְּצֵעָרָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הַשְּׁלִים **צֵעַר** זֶה אֶת זְמַן הַשְּׁעֶבֶד, וּכְבָר רֵאוּיִים הָיוּ אֲזוֹ לְצֵאת מִמִּצְרַיִם.

וְרֵאוּ לְהוֹסִיף שֶׁמְבוֹאֵר בְּזֹהַר הַקְּדוּשׁ (תְּרוּמָה קלד'), שֶׁהַשְּׂכִינָה הַקְּדוּשָׁה נִקְרָאת "קֶץ הַיָּמִין". וְעַתָּה מָה נִפְלָא לְהַבִּין, מָה שֶׁדִּלַּג הַקֵּב"ה עַל קצ" (=190) שָׁנִים, שֶׁהָיוּ חֲסֵרוֹת בְּגִלוֹת מִצְרַיִם לְהַשְּׁלִים אֶת 400 הַשָּׁנִים. כִּי **צֵעַר הַשְּׂכִינָה**, שֶׁנִּקְרָאת "קֶץ הַיָּמִין", הַשְּׁלִים אֶת קצ" (=190) הַשָּׁנִים שֶׁהָיוּ חֲסֵרוֹת בְּגִלוֹת מִצְרַיִם.

לְפִי הָאָמֹר, יֵאִיר לָנוּ לְהַבִּין אֶת סְמִיכוֹת הַכְּתוּב בְּהַגְדָּה שֶׁל פֶּסַח – "בְּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל, בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חָשַׁב אֶת הַקֶּץ, לְעֵשׂוֹת" – לְבִין הַכְּתוּב לְאַחַר מִכּוֹן: "וְהָיָא שְׁעֵמְדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ, שְׁלֹא אַחַד בְּלִבָּד עָמַד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, אֲלֵא שֶׁבְכָל דּוֹר וְדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם".

וּפִרְשׁוּ הַמִּפְרָשִׁים, שֶׁכּוֹנֵת בְּעַל הַהַגְדָּה הִיא לְתַת שְׁבַח וְהוֹדָאָה לְהַקֵּב"ה, שֶׁבְּרוּב רַחֲמָיו וְחַסְדָּיו, חָשַׁב אֶת הַקֶּץ בְּכָל מִיַּי דְּרָכִים, אֵיךְ לְהַקְדִים אֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם, קצ" (=190) שָׁנִים לְפָנֵי גִזְרֵת 400 הַשָּׁנִים. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּהַגְדָּה: "שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חָשַׁב אֶת הַקֶּץ, לְעֵשׂוֹת". דְּהֵינּוּ, הַקֵּב"ה חָשַׁב, אֵיךְ לְהַשְּׁלִים אֶת קצ" (=190) הַשָּׁנִים לְעֵשׂוֹת" (=לְהַשְּׁלֵמַת) גִּזְרַת אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה.

וְלִכּוֹן, בֵּינָן שֶׁהַקֵּב"ה קִים אֶת הַבְּטָחָתוֹ לַיעֲקֹב, כְּפִי שֶׁאָמַר לוֹ: "אֲנֹכִי אֲרַד עִמָּךְ מִצְרֵימָה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עֲלֶיהָ" – כְּלוֹמֵר, שֶׁגַּם הַשְּׂכִינָה תֵרֵד עִמּוֹ לְמִצְרַיִם, וּבִזְכוּתָהּ יִזְכּוּ יִשְׂרָאֵל לְצֵאת מִמִּצְרַיִם – הִנֵּה, כְּתוּב לְאַחַר מִכּוֹן: "בְּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל, בְּרוּךְ הוּא". שְׁכּוֹן, צָרִיךְ לְבָרֵךְ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל שֶׁשָּׁמַר וְקִים אֶת הַבְּטָחָה שֶׁאָמַר לַיעֲקֹב, "וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עֲלֶיהָ", וְהַשְּׁלִים אֶת קצ" (=190) הַשָּׁנִים בְּזִכּוֹת הַשְּׂכִינָה, שֶׁנִּקְרָאת "קֶץ הַיָּמִין".

פֶּסַח הוּא נוֹטְרִיקוֹן: פְּתִיחַת סְתִימַת חִ"ת

עַל הַכְּתוּב בְּתְהִלִּים (סח', לא'): "גִּעַר חֵית קָנָה", אוֹמֵר הַזֹּהַר הַקְּדוּשׁ (פְּנַחַס רַנְב' א') כֶּאֱשֶׁר נִתְבַּוֵּן בְּמִלָּה "קֶמֶץ" וּבְמִלָּה "מִצָּה" נִרְאָה, שֶׁהַהֲבִדֵל בֵּינֵיהֶן הוּא רַק בְּאוֹת ח', הַנִּמְצָאת בְּמִלָּה "קֶמֶץ", וּבְאוֹת ה' בְּמִלָּה "מִצָּה". שְׁכּוֹן,

שאר האותיות "מצ" שוות בשתייהן. אם כך, ההבדל בין **המזיז** לבין **המצה** הוא רק **ב**קוץ שבין האות **ח** לאות **ה**.
ומוסיף ואומר הוזהר הקדוש, שזהו פירוש הכתוב: "גער תית קנה" - הקב"ה גער באות **ח**, ועשה אותה אות **ה**.
וכפי דבריו הקדושים של הוזהר: "בה קב"ה ואתבר **ח**... ואתעביד **ה**" (=בא הקב"ה ושבר את הפתח באות **ח**,
ועשה ממנה אות **ה**).

ומה נפלא מאד הרמז שכתב הרה"ק רבי צבי אלימלך מבלאזוב זיע"א, בספרו "צבי לצדיק": הנה, מבואר בדברי
האריז"ל, כי **פסח** הוא אותיות "**פה-סח**", לרמזו לנו שצריך לשוחח ב**פה** ולספר ביציאת מצרים, כמו שאומר בעל
ההגדה: "וכל המרבה לספר ביציאת מצרים - הרי זה משובח". אם כך, נשאלת השאלה, הלא במלה **פסח** חסרה
האות **ה**. אם כך, מנין נתוספה האות **ה**, כדי לדרוש ש**פסח** הוא **פה סח**?
אך באור הענין הוא, שהמלה **פסח** הוא נוטריקון: פתיחת סתימת **ח** י"ת. כלומר, הקב"ה פתח את האות **ח**
הסתומה, ועשה ממנה את האות **ה**. נמצא מכאן, שהמלה "**פסח**" עצמה רומזת בראשי תיבות לאות **ה**. ולכן, יפה
דרש האריז"ל, ש**פסח** הוא **פה סח**. (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן)

"מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו... בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם, תרח אבי אברהם ואבי
נחור, ויעבדו אלהים אחרים"

על הכתוב, "מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו... תרח אבי אברהם ואבי נחור, ויעבדו אלהים
אחרים", שואלים המפרשים, מדוע מתחיל "בעל ההגדה" בגנות אבותינו, שעבדו עבודה זרה?
כדי להבין זאת, עלינו לדעת, כי תרח אבי אברהם חי 205 שנה. ואולם, במשך 200 שנה מחייו עבד
עבודה זרה, ורק בגיל 200 חזר בתשובה. והנה, כידוע, אין מענישין בשמים את האדם על שחשב לעשות
עבירה, ולבסוף לא עשה, אלא רק על מי שעשה את העבירה בפועל.
אולם, שונה מן הנה הוא עון עבודה זרה. שכן, גדול עון עבודה זרה מכל העבירות כולן. לכן, אם חשב
האדם לעבוד עבודה זרה, הרי הוא נענש אף-על-פי שלא עשה את העבירה בפועל. על-כן, תרח, שעבד
עבודה זרה במשך 200 שנה, ופגם גם במחשבה וגם במעשה, צריך 400 שנה כדי לתקן את חטאו. ולכן
נגזר על ישראל לעבוד עבודת פרוך במצרים 400 שנה: 200 על פגם המחשבה של תרח, ועוד 200 נוספים
על פגם המעשה של תרח.

והנה, אמרו חז"ל, שתחילת תיקונו של תרח היה כאשר התגלגל באיוב, וסבל (איוב) ייסורים קשים
ומרים.

והנה, כאשר הגיע זמן גאולתם של ישראל, קם המקטרג בשמים, ונסה בכל תוקף למנוע את הגאולה.
מה עשה הקב"ה? אמר לו למקטרג: "השמת לבך על עבדי איוב?". מיד עזב המקטרג את ישראל, ופנה
להתעסק עם איוב, והביא עליו ייסורים וחולאים רבים.

ועל-כך רמז הכתוב בשירת הים: "ימינך ה' תרעץ אויב". "תרעץ אויב" - אותיות "צרעת איוב". כיון
שאויב הוא שיעץ להצר את ישראל, לכך נגזר עליו לסבול תחתם. (כידוע איוב (אותיות אויב) הוא זה
שיעץ לפרעה להרע ולהצר לישראל). (זוהר, פרשת בא). וזהו שכתוב על אברהם: "וירא אליו יי באלני
ממרא" - ראשי תיבות "אויב", או "אביו" - לרמז לאברהם שאביו הממרא, יבוא בגלגול איוב.

ולכן פותחת ההגדה בתרח, על שעבד עבודה זרה. אולם, כל זה הוא לא לגנותם של ישראל חלילה, אלא
נהפוך הוא - ללמד זכות על ישראל. שכן, כל ירידתם למצרים, היה אף ורק בעון תרח, ולא בעונם, והם
מיוחסים רק לאברהם ולא לתרח אביו. שכן, כיון שאברהם היה עקר, והקב"ה רפאו, הנה נחשב הוא
לבריה חדשה, ואינו מתנייחס יותר לתרח אביו. ("עמודי השלום").

"גאל ישראל"

מנהגו של מרן מהר"ש מבפולזא זיע"א היה, שאחרי עריכת הסדר היה יוצא מביתו עם חסידיו, ועובר בין
בתי היהודים, כדי להקשיב כיצד הם עורכים את הסדר. פעם אחת הביט מרן מהר"ש בפתח חלון
יהודי פשוט ותמים, שערך את הסדר לפי הבנתו והשגתו. וראה, שכאשר סיים אותו יהודי לומר "גאל
ישראל", לא שתה את הכוס השניה של היין, כפי שצריך - אלא, מיד עמד והתפלל תפילת שמונה עשרה
בדבקות. (כידוע, בתפילת שחרית, לאחר אמירת "גאל ישראל", מיד מתפללים את תפילת
העמידה/שמונה עשרה). פנה מרן לחסידיו, שחיכו על מעשה היהודי, ואמר להם: "אין לצחוק כלל על
מעשיו של יהודי פשוט זה. שכן, כל פונתו היתה לשם שמים". "ודעו לכם" - אמר מרן מהר"ש מבפולזא -
"שבתפילתו זו פעל הרבה מאד בשמים. ולכן, למרות שעד עתה לא זכה לילדים, עתה יושע יהודי תמים
זה, ויזכה לילדים..."

שבת שלום וחג שמח לכל המתפללים! נא לשמור על קדושת הגיליון!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"קִדְשׁ (נָא), וְרַחֵץ (נָא)..."

אֶחָד מִמְּנֵהֶי יִשְׂרָאֵל הוּא, שְׁבִלִיל פֶּסַח, בְּשַׁעַת עֲרִיכַת הַסֹּדֵר, אוֹמְרִים הַתִּינוּקוֹת לְאָבִי הַמְּשַׁפְּחָה אֵת כָּל טו' (=15) הַסִּימָנִים בְּפֶה מְלֵא: "קִדְשׁ. וְרַחֵץ. כְּרַפֵּס. יַחֵץ. מַגִּיד. רְחֻצָּה. מוֹצֵיא. מִצָּה. מְרוֹר. כּוֹרֵךְ. שְׁלַחַן עוֹרֵךְ. צְפוּן. בָּרֶךְ. הִלֵּל. נְרֻצָּה".

וְצָרִיךְ לְהִבִּין עֲנִין זֶה. שְׁכֵן, מְדוּעַ צְרִיכִים הַתִּינוּקוֹת לֹמַר לְאָבִי הַמְּשַׁפְּחָה בְּפֶה מְלֵא, אֵת כָּל חֲמֵשׁ-עֶשְׂרֵה הַסִּימָנִים?

תַּחֲלִילָה נִקְדִּים לְהִבִּיא מָה שְׁכַתּוּב בְּסִפֵּר "יְסוּד וְשֵׁרֵשׁ הָעִבּוּדָה" (שַׁעַר ט', פֶּרֶק ו'): "סִימָנָא מִיְלְתָא הִיא (=בְּסִימָן יֵשׁ בּוּ מִמֶּשׁ), בְּהַנִּי (=וּבְאֵלוֹ) חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר מְלוֹת הַסֹּדֵר נִרְמְזוּ בּוֹ סוּדוֹת גְּדוּלִים וְנִפְלְאִים מְאֹד, וְעַל-כֵּן בְּעִבּוּדָה זֹו (שֶׁל לִיל הַסֹּדֵר) יֹאמֵר סִימָנִיהָ בְּפֶה מְלֵא, דְּהִינּוּ קוֹדֵם הַקִּידוּשׁ יֹאמֵר בְּפֶה מְלֵא 'קִדְשׁ', וְקוֹדֵם הַרְחִיצָה הִרְאִשׁוּנָה יֹאמֵר 'וְרַחֵץ'. וְכֵן עַל כָּל הַסֹּדֵר עַד 'נְרֻצָּה', (שֶׁאֵז) יֹאמֵר בְּפֶה מְלֵא 'נְרֻצָּה'".

וְצָרִיכִים אָנוּ לְהִבִּין גַּם עֲנִין זֶה. שְׁכֵן, מְדוּעַ לְפָנֵי עֲשִׂית הַסִּימָנִים "קִדְשׁ, וְרַחֵץ, כְּרַפֵּס וכו'..." צְרִיכִים לֹמַר אֵת הַסִּימָן בְּפֶה, לְפָנֵי שְׁמִקְיָמִים אוֹתוֹ.

רְאִשִּׁית, נִקְדִּים לְהִבִּיא מָה שְׁמִבּוֹאֵר בְּסִפְרֵים הַקְּדוּשִׁים, שֶׁהַבְּרָכוֹת שֶׁתִּקְנוּ לָנוּ חו"ל, "בְּרוּךְ אַתָּה ה'... אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו..." הֵן בְּרָכוֹת שְׁגַם הַקַּב"ה מְקִיָּמָם. וְזֶהוּ שְׁאָנוּ אוֹמְרִים, "אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו", שֶׁהַקַּב"ה קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו שְׁלוֹ, שֶׁהוּא עֲצָמוּ מְקִיָּמָן.

וּכְפִי שְׁכַתּוּב ה' "בְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר" (סִינּוֹן מְאֹמֵר ב', אוֹת ד'): "וְהִנֵּה, כְּבִיכּוֹל הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּעֲצָמוּ שׁוֹמֵר תּוֹרָתוֹ וּמְקִיָּם מִצְוֹתָיו, כְּמוֹ שְׁאָנוּ מְבָרְכִין עַל הַמִּצְוֹת 'אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו' - 'מִצְוֹתָיו' דִּיקָא, כְּבִיכּוֹל אֲשֶׁר הוּא בְּעֲצָמוּ מְקִיָּמָן, וְכַעֲנִין שְׁמִצְיָנוּ בְּדַבְרֵי חו"ל (בְּרָכוֹת ו'): 'מִנֵּין שֶׁהַקַּב"ה מְנִיחַ תְּפִילִין, וְכוּ, 'מִנֵּין שֶׁהַקַּב"ה מֵתְפַלֵּל'".

אִם כֵּן, יֵשׁ לָנוּ לְשִׁאוֹל: הֲלֵא אֶחָד מֵעִיִּקְרֵי הָאֱמוּנָה הוּא, שֶׁהוּא יִתְבָּרֵךְ "אֵין לוֹ גּוֹף וְאֵין לוֹ דְמוּת הַגּוֹף", וְאֵיךְ שִׁיךְ אֲצִלוֹ יִתְבָּרֵךְ קִיּוֹם הַמִּצְוֹת בְּצוּרָה גְּשְׁמִית כְּאֲכִילַת הַמִּצְוֹת וּשְׂתִית כּוֹסוֹת הֵינּוּ וכו'?

וְתִרְצוּ עֲנִין זֶה הַקְּדָמוֹנִים, וְאֹמְרוּ, שֶׁהַקַּב"ה מְקִיָּם רַק אֵת הַחֶלֶק הַרוּחָנִי שֶׁל הַמִּצְוָה. שֶׁהֲרִי בְּכָל מִצְוָה וּמִצְוָה טְמוּנִים עֲנִינִים רוּחָנִים וְנִשְׁגָּבִים, שְׁנִפְעָלִים לְמַעַלָּה בְּגִבְהֵי מְרוֹמִים, עַל-יְדֵי קִיּוֹם הַמִּצְוָה.

אִם כֵּן, צְרִיכִים אָנוּ לְהִבִּין עֲנִין זֶה: הֲאִם הַקַּב"ה מְקִיָּם אֵת הַחֶלֶק הַרוּחָנִי שֶׁל הַמִּצְוָה, עוֹד לְפָנֵי שִׁיִּשְׂרָאֵל מְקִיָּמִים אוֹתָהּ לְמַטָּה בְּפוּעֵל? אוֹ לְהִפְךָ, שֶׁתַּחֲלִילָה מְקִיָּמִים יִשְׂרָאֵל אֵת הַמִּצְוָה בְּפוּעֵל לְמַטָּה, וְעַל-יְדֵי כֵּן הֵם מְעוֹרְרִים כְּבִיכּוֹל אֵת הַקַּב"ה לְקִיָּם אֵת הַמִּצְוָה לְמַעַלָּה (אֵת הַחֶלֶק הַרוּחָנִי שֶׁל הַמִּצְוָה).

וּמִצְיָנוּ תְּשׁוּבָה עַל-כֵּן בְּגִמְרָא (יְרוּשְׁלַמִי, רֵאשׁ הַשָּׁנָה ז'): "בְּנוּהַג שְׁבַע עוֹלָם מְלַךְ בְּשֵׁר וְדָם גּוֹזֵר גְּזָרָה, רְצָה מְקִיָּמָה אֵינּוּ רוּצָה אַחֲרֵים מְקִיָּמִים אוֹתָהּ. אֲבָל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵינּוּ כֵּן אֵלָּא גּוֹזֵר גְּזָרָה (=מִצְוָה) וּמְקִיָּמָה תַּחֲלָה. מֵאֵי טַעְמָא? (וּקְרָא כב') 'וְשִׁמְרוּ אֵת מִשְׁמַרְתִּי אֲנִי ה' - אֲנִי הוּא שְׁשִׁמְרָתִי מִצְוֹתֶיהָ שֶׁל תּוֹרָה תַּחֲלָה'".

הֲרִי לָנוּ דְבָרִים בְּרוּרִים: הַקַּב"ה מְקִיָּם אֵת הַמִּצְוֹת תַּחֲלָה, כְּפִי שְׁאוּמְרַת הַגְּמְרָא: "אֲנִי הוּא שְׁשִׁמְרָתִי (אֵת) מִצְוֹתֶיהָ שֶׁל תּוֹרָה תַּחֲלָה", וְרַק אַחֲר-כֵּן מְקִיָּמִים אוֹתָהּ יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה.

עַל-פִּי הָאֱמוּר יֹאִיר לָנוּ לְהִבִּין מָה שְׁכַתּוּב ה' "תְּפָאֶרֶת שְׁלֵמָה" ("וִירָא", "הַמְּכֶסֶה"), שְׁעַל-יְדֵי שֶׁהַקַּב"ה מְקִיָּם אֵת הַמִּצְוֹת לְמַעַלָּה בְּשָׁמַיִם, נִמְשַׁכַּת וְיוֹרְדַת לְיִשְׂרָאֵל קְדוּשָׁה לְמַטָּה, כְּדִי שְׁיִוְכְלוּ לְקִיָּם אֵת הַמִּצְוֹת בְּקְדוּשָׁה וּבְטַהֲרָה.

וּכְפִי דְבָרֵינוּ הַקְּדוּשִׁים: "וְהִיָּה אִם שָׁמַע תְּשַׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֲתֶכֶם... בְּכָל הַמִּצְוֹת וְהַתּוֹרָה וְ(ה)תַּפְּלִילָה שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה, וְכָל תְּרִי"ג הַמִּצְוֹת שֶׁבַתּוֹרָה, הִנֵּה (הֵם) 'סֶלֶם מְצַב אֲרֻצָּה', וְרֵאשֶׁם מְגִיעַ הַשְּׁמִימָה... וְכָל עֵיִקָר וְשׁוֹרְשֶׁם (שֶׁל הַמִּצְוֹת) תַּחֲלִילָה הוּא אֲצֵל הַקַּב"ה, (וְ)רַק נִיתֵן לְמַטָּה בְּעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה, לְהוֹצִיא (הַמִּצְוֹת) לְאוֹר בְּפוּעֵל מִמֶּשׁ. עַל-כֵּן, יִתְכֵן לְקִרְוָתָם 'מִצְוֹתִי', כִּי הֵם בְּאֵמַת אֲשֶׁר כְּבִיכּוֹל אֲנִי (=הַקַּב"ה) עוֹשֶׂה לְמַעַלָּה...".

וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף מִה שְׁכַתוֹב בְּגִמְרָא (קידושין לא): "...אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: גְּדוּל (שְׁכָרוֹ שֶׁל) (ה)מִצְוָה וְעוֹשָׂה, מִמֵּי שְׁאִינוֹ מִצְוָה וְעוֹשָׂה". וצריכים אנו להבין, מדוע מי שעושה מצוה בגלל שהוא מצוה – גדול שכרו יותר מאדם שעושה מצות כאשר הוא אינו מצוה עליה? שהרי, לכאורה נראה לנו הדבר להיפך, שדוקא זה שעושה את רצון אדונו מבלי שנצטווה על-כך, שכרו גדול יותר!

וּכְתָבוּ הַ"תּוֹסֵפוֹת" שֵׁם, שֶׁהַטַּעַם לְכַךְ שֶׁ"גְּדוּל מִצְוָה וְעוֹשָׂה" הוּא, כִּי כְּשֶׁאָדָם מִצְוָה וְעוֹשָׂה "יִצְרוּ תוֹקְפוֹ" (= **יִצְרֵהוּ מִפְרִיעַ לוֹ**) לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה. אֲבָל כִּי שְׁאִינוֹ מִצְוָה וְעוֹשָׂה, אֵין **הִיִּצְרֵהוּ הָרַע** כֹּל-כֵּךְ מִפְרִיעַ לוֹ. וְלָכֵן, גְּדוּל שְׁכָרוֹ שֶׁל אָדָם הַ"מִּצְוָה וְעוֹשָׂה, מִמֵּי שְׁאִינוֹ מִצְוָה וְעוֹשָׂה". שֶׁכֵּן, הַ"מִּצְוָה וְעוֹשָׂה" צָרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר עַל **יִצְרוֹ הָרַע**. אוֹלָם, הַ"יִשְׁמַח מִשָּׂה" אוֹמֵר עַל-כֵּךְ טַעַם חֲדָשׁ, שֶׁ"גְּדוּל מִצְוָה וְעוֹשָׂה" – שְׁגִדוּל זֶה הָאָדָם, שֶׁעוֹשָׂה אֶת הַמִּצְוָה בְּכוֹנֵת הַמִּצְוָה, הוּא הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ.

(כְּלוֹמַר, שֶׁ"גְּדוּל (הָאָדָם) (ה)מִצְוָה וְעוֹשָׂה" – שֶׁעוֹשָׂה אֶת הַמִּצְוָה לְפִי כוֹנֵת הַמִּצְוָה הוּא הַקַּב"ה, שֶׁאֵז כוֹנֵתוֹ הִיא בְּתַכְלִית הַשְּׁלִימוֹת, שֶׁהָרִי הוּא מִתְכַּוֵּן עַל דַּעַת הַקַּב"ה).

מֵעֵתָה יֵשׁ לוֹמֵר, כִּי מִטַּעַם זֶה מְקַדִּים הַקַּב"ה לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹת לְמַעַלָּה בְּתַכְלִית הַשְּׁלִימוֹת, שֶׁאֵין לְמַעַלָּה מִמֶּנָּה, כְּדִי לְהַשְׁפִּיעַ לָנוּ כֹּחַ, שְׁנוֹכַל לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹת כִּאֵן לְמַטָּה בְּלִי שׁוּם מְנִיעוֹת, וְגַם כְּדִי שְׁנוֹכַל לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹת עַל דַּעַת וְכוֹנֵת ה' יִתְבָּרַךְ, שֶׁקַּיֵּם תְּחִילָה אֶת הַמִּצְוֹת בְּתַכְלִית הַשְּׁלִימוֹת, וְעַל-יְדֵי כֵּךְ אָנוּ יְכוּלִים לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹת כִּאֵן בְּאַרְצֵי בְּקִדוּשָׁה עֲלִיוֹנָה וּבְטָהֳרָה. מִטַּעַם זֶה אָנוּ מְבָרְכִים לְפָנֵי קִיּוֹם הַמִּצְוָה: "אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו". כְּלוֹמַר, שֶׁהַקַּב"ה קִדְּשׁ אוֹתָנוּ, עַל-יְדֵי שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ קַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה תְּחִילָה, כְּדִי שְׁנוֹכַל אַחֵר-כֵּךְ לְקַיֵּם עַל דַּעַתוֹ וְכוֹנֵתוֹ הַנִּשְׁגָּבָה, שֶׁאֵין לְמַעַלָּה מִמֶּנָּה.

מֵעֵתָה יֵאִיר לָנוּ לְהַבִּין מִה שֶׁתְּקַנּוּ לָנוּ חו"ל, לוֹמַר אֶת טו'(=15) הַסִּימָנִים בְּפֶה מְלֵא: "קִדְּשׁ. וְרַחֵץ. כִּרְפַס. יַחֵץ. מְגִיד. רַחֲצָה. מוֹצִיא. מִצָּה. מְרוּר. כּוֹרֵךְ. שֶׁלַחן עוֹרֵךְ. צִפּוּן. בְּרֵךְ. הִלַּל. נִרְצָה". שֶׁכֵּן, הַיּוֹת וַיֵּשׁ בְּסִימָנִים אֵלוֹ סוּדוֹת וְכוֹנֵת נִשְׁגָּבִים שֶׁאֵין לָנוּ שׁוּם הַשְׂגָּה בָּהֶם, לְכֵן לְפָנֵי קִיּוֹם הַמִּצְוָה אָנוּ אוֹמְרִים אֶת הַסִּימָנִים, וְכַבֵּיכּוֹל אָנוּ מְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיְקַיֵּם תְּחִילָה אֶת הַסִּימָן/הַמִּצְוָה בְּדֶרֶךְ הַרוֹחֲמָנִית, כְּדִי שֶׁאֲנַחְנוּ נוֹכַל לְקַיֵּם לְאַחַר מִכֵּן בְּכוֹנֵת נִשְׁגָּבָה שֶׁאֵין לְמַעַלָּה מִמֶּנָּה.

נִמְצָא לְפִי זֶה, שֶׁכַּאֲשֶׁר אָנוּ אוֹמְרִים בְּפֶה מְלֵא "קִדְּשׁ", אָנוּ מְבַקְּשִׁים מִהַקַּב"ה: אֲנָא אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים, קַיֵּם נָא אֶת מִצְוֹת הַקִּדּוּשׁ, כְּדִי שֶׁאַחֵר-כֵּךְ נוֹכַל גַּם אָנוּ לְקַיֵּם אֶת הַקִּדּוּשׁ עַל דַּעַתְךָ וְכוֹנֵתְךָ שֶׁלְךָ, רִיבוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם. וְכֵךְ בְּכֹל הַסִּימָנִים אָנוּ אוֹמְרִים לוֹ יִתְבָּרַךְ "וְרַחֵץ. כִּרְפַס. יַחֵץ וכו'...".

הִנֵּה כִּי כֵן, מִה נִפְלָא לְהַבִּין עַל-פִּי זֶה אֶת מְנַהֵג יִשְׂרָאֵל, שֶׁדוֹקָא הַתִּינוּקוֹת אוֹמְרִים אֶת הַסִּימָנִים לְאֲבֵי הַמִּשְׁפָּחָה. שֶׁכֵּן, בְּכֵךְ אָנוּ רוֹצִים לַעֲשׂוֹת פּוֹעַל דְּמִיוֹנִי, שֶׁגַּם אֲנַחְנוּ, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּבַחֲיַנַּת תִּינוּקוֹת (שֶׁהָרִי אֵין לָהֶם הַשְׂגָּה כֹּלל בְּכוֹנֵת וְקִיּוֹם הַמִּצְוָה). עַל-כֵּן אָנוּ אוֹמְרִים וּמְבַקְּשִׁים "מְרֵאשׁ הַמִּשְׁפָּחָה", הוּא אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים, הַקַּב"ה: "קִדְּשׁ. וְרַחֵץ. כִּרְפַס...". כְּלוֹמַר, שֶׁיְקַיֵּם תְּחִילָה הוּא יִתְבָּרַךְ אֶת הַמִּצְוֹת, וְעַל-יְדֵי כֵּךְ נוֹכַל גַּם אֲנַחְנוּ לְקַיֵּם בְּכוֹנֵת גְּדוּלָה וְנִשְׁגָּבָה. (עַל פִּי "אוֹרָה שֶׁל תּוֹרָה" לְהַרְהַ"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן)

וְהַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילָנוּ מִיָּדָם.

פַּעַם אַחַת שָׁחַק (=צָחַק) הִבְעֵל שֵׁם טוֹב (=הַבַּעַשׁ"ט) זִיע"א בְּעַת עֲרִיכַת הַסֹּדֵר. לְאַחַר מִכֵּן, סִפֵּר לְחִסְדֵּי שֶׁהִיָּתָה גְזִירָה קָשָׁה מְאֹד עַל הַיְהוּדִים. וְמִי שְׁבַטֵל אֶת הַגְּזִירָה הַקָּשָׁה הַזֹּאת הָיָה דוֹקָא יְהוּדִי פְּשוּט וְעַם הָאָרֶץ, וְלֹא צְדִיקֵי הַדוֹר. וְסִפֵּר לָהֶם הַבַּעַשׁ"ט, שֶׁאוֹתוֹ יְהוּדִי יֵשֵׁב בְּלֵיל הַסֹּדֵר עִם זוּגְתּוֹ הַתְּמִימָה, וְעָרַךְ אֶת הַסֹּדֵר, כְּשֶׁהוּא מְפָרֵשׁ לְאִשְׁתּוֹ כֹּל מְלָה וּמְלָה. וְהִנֵּה, כַּאֲשֶׁר הִגִּיעַ לְפָתוֹב "וְהִיא שֶׁעֲמָדָה לְאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ. שֶׁלֹּא אַחַד בְּלִבָּד עָמַד עֲלֵינוּ לְכַלּוֹתָנוּ", נִזְעַקָה אִשְׁתּוֹ וְקָרְאָה בְּחִלְחָלָה: "לְכַלּוֹתָנוּ! אֵיךְ נִכְנָסוּ "חִלּוֹת" בְּאִמְצָע לַיִל הַסֹּדֵר?! הֲלֹא זֶה חֲמִץ גְּמוּר" – קָרְאָה. וְהָיוּ שְׁנֵיהֶם, הִיא וּבְעֵלָהּ, בְּמִבּוֹכָה רַבָּה מְאֹד, וּמֵאֲנוּ לְהַמְשִׁיךְ אֶת סֹדֵר הַהֲגָדָה, עַד שֶׁיּוֹבֵן לָהֶם עֵנִין חֲמוּר זֶה. לְפָתַע אוֹרוֹ עֵינָיו שֶׁל בְּעֵלָהּ, וְהוּא צָעַק לְעֵבֵר אִשְׁתּוֹ: "הִנֵּה, מְצַאֲתִי אֶת הַפֶּתַרְוֹן: הָרִי הַהֲגָדָה בְּעֵצְמָה מְבֹאֲרֵת עֵנִין זֶה בְּהַמְשִׁיךְ הַכְּתוּב 'וְהַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילָנוּ מִיָּדָם' – הִנֵּה, מְבֹאֲרֵת שֶׁהַקַּב"ה 'מְצִילָנוּ' – עוֹשָׂה מִהַחֲלוֹת 'מְאֻצְלָעַךְ' (=מִצְוֹת בִּיִּדְיֶשׁ). וְסִים הַבַּעַשׁ"ט הַקִּדּוּשׁ, וְאָמַר, שֶׁבְּגִדְל תְּמִימוֹתֶם הַתְּבַטְלָה הַגְּזִירָה, וְהַקַּב"ה הַשְּׁפִיעַ שֶׁפַּע הַשְּׁפָעוֹת גְּדוּלוֹת וְחֲשׁוּבוֹת מְאֹד. (עַפ"י "חֻקֵּי חַיִּים").

נָא לְשִׁמּוֹר עַל קְדוּשַׁת הַגִּילּוּן!

שֶׁבֶת שְׁלוֹם וְחַג שְׂמֵחַ לְכֹל הַמִּתְפַּלְלִים!

בס"ד "עָנּוּיִם, עָנּוּיִם, הַגִּיעַ זְמַן גְּאוּלְתְּכֶם... רְאוּ בְּאוּרֵי שְׁזֹרַח עֲלֵיכֶם" (פסיקתא רבתי לו')

כְּנִיסַת הַחֶג: 18:42

bnei-zion.com

פְּרֻשַׁת הַשְּׁבוּעַ: פֶּסַח

יְצִיאַת הַחֶג: 19:52 ר"ת 20:33

עֲרַשׁ"ק יד' נִיסָן תשע"ט (19.4.19)

הַפְּטָרָה: "בְּעֵת הַהִיא" (לקבלת העלון בדוא"ל שלח הודעה ל moshe45@bezeqint.net) (הזמנים לפי העיר חיפה)

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"וְהִייתֶם לִי סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים"

על פּוּחוֹ וְעוֹצְמָתוֹ שֶׁל **הַיְצָר הָרָע**, בְּאִים יִשְׂרָאֵל בְּתִלּוּנָה לְפָנֵי הַקַּב"ה, וְאוֹמְרִים לוֹ (בְּרִכּוֹת יז, א): "רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, גְּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ, שְׂרָצוֹנָנוּ לְעִשׂוֹת רָצוֹנְךָ, וְ(אוֹלָם) מִי מַעֲכָב (בְּעַדְנִי)? (ה) **שְׂאֵר** שְׁבַעֲסָה". דְּהִינּוּ, הַ"**שְׂאֵר**", הוּא **הַיְצָר הָרָע**, "שְׁבַעֲסָה" (=שְׁבַגּוּף), הוּא שְׁמַעְכָּב וּמוֹנֵעַ בְּעַדְנֵנוּ לְעִשׂוֹת אֶת רָצוֹנְךָ.

(כִּידוּעַ, חו"ל בְּמִדְרַשׁ תְּנַחּוּמָא (נח א) מִמְשִׁילִים אֶת גּוֹף הָאָדָם לְחַלָּה ("חִלְתּוֹ שֶׁל עוֹלָם"). שְׁכָן, הַקַּב"ה בְּרָא אֶת גּוֹף הָאָדָם מֵעִסָּה שֶׁל אֲדָמָה). עַל-כֵּן, כְּדִי לְהַכְנִיעַ וּלְבַטֵּל אֶת הַ"**שְׂאֵר**" (=הַיְצָר הָרָע) נוֹתֵנֶת לָנוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה עֲצֵה, וְאוֹמְרַת (שְׁמוֹת יב, טו): "אֲךָ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תִּשְׁבִּיתוּ שְׂאֵר מִבְּתִיכֶם". דְּהִינּוּ, אֶת הַ"**שְׂאֵר**", הוּא הַיְצָר הָרָע "תִּשְׁבִּיתוּ" צָרִיךְ לְבַטֵּל "מִבְּתִיכֶם" מִתּוֹךְ הַלֵּב וְהַגּוֹף, כְּכַר "בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן", שֶׁהָרִי "לְפִתַּח חֲטָאת רִבִּץ", וּכְכַר בְּרָגַע הַלִּידָה בְּפִתַּח הָרַחֵם, "חֲטָאת רִבִּץ" – הַיְצָר הָרָע מִמְתִּין לוֹ לְאָדָם, לְהִלָּחֵם כְּנֶגְדּוֹ.

בְּסִפּוֹר "אוֹצֵר הַחַיִּים" מוּבָא חִידוּשׁ נִפְלָא, שְׁכַאֲשֶׁר מוֹרִידִים מִהַמְּלָה "**יִשְׂרָאֵל**" אֶת הָאוֹתוֹת "**שְׂאֵר**", נִשְׁאֲרַת הַמְּלָה "**לִי**". וְהַפּוֹנָה בְּכָךְ שֶׁהָרִי הַקַּב"ה בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים, וּלְפָנֵי מַעֲמַד הָרַר סִינַי אָמַר לְיִשְׂרָאֵל: "וְהִייתֶם לִי סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים".

וְהִנֵּה, עִם יִשְׂרָאֵל קְדוּשִׁים הֵם, וְכָל חֲפָצֶם הוּא לְהִתְקַרֵּב לְאַבְיֵהֶם שְׁבַשְׁמִים כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה. אֲלָא, שְׁבַמְשָׁךְ הַשָּׁנָה הַ"**שְׂאֵר** שְׁבַעֲסָה" מַעֲכָב וּמוֹנֵעַ בְּעַדֵם לְעִשׂוֹת אֶת רָצוֹנּוֹ יִתְבַּרְךָ. אוֹלָם, בְּפֶסַח זוֹכִים יִשְׂרָאֵל לְהִשְׁבִּית אֶת הַ"**שְׂאֵר**" (=הַיְצָר הָרָע) "מִבְּתֵיהֶם" (=מִתּוֹכֶם), וּלְבַטֵּלוֹ, וְאֵז שְׁבִים הֵם לְהִיּוֹת בְּבַחֲיַת "**לִי**", כְּמוֹ שְׁכַתוּב "וְהִייתֶם לִי סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים".

"אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אִם נַעֲשֶׂה **דִּין** לְמָטָה (=בְּעוֹלָם הַזֶּה), אִין נַעֲשֶׂה **דִּין** לְמַעְלָה (=בְּשָׁמַיִם)". (דְּבָרִים רַבָּה ה', ה')

הַרְה"ק רַבִּי יְהוּדָה לֵיב מַגּוּר, בַּעַל "שְׁפַת אֱמֶת" זִיע"א, הָיָה מִשְׁגִּיחַ בְּשַׁעַת אֲפִית הַמִּצּוֹת לְפֶסַח, שֶׁהַכֵּל יַעֲשֶׂה בְּתַכְלִית הַהִידוּר. לְכֵן, כַּאֲשֶׁר הָיוּ הָאוֹפִים מְרַדְּדִים אֶת הַבֶּצֶק, כְּדִי שִׁיְהִיָּה דֶק דֶּק, הָיָה מְכַרְיֵו הָרַב, בְּכָל שַׁעַת רְדִידַת הַבֶּצֶק "דִּין! דִּין! (=דֶּק! דֶּק!) בְּאִידִישׁ). חֲסִיד אֶחָד יָשִׁישׁ שֶׁהָיָה שָׂם, הִעִז וְשָׂאֵל אֶת הַרְה"ק בַּעַל "שְׁפַת אֱמֶת": מַדּוּעַ רַבְּנוּ מְכַרְיֵו "דִּין דִּין"? שֶׁהָרִי אָנוּ זְקוּקִים לְרַחֲמִים וְלֹא לְדִין. עָנָה לוֹ הָרַבִּי: "אִם יֵשׁ דִּין לְמָטָה (=בְּעוֹלָם הַזֶּה), אִין דִּין לְמַעְלָה (=בְּשָׁמַיִם)". דְּהִינּוּ, אִם נִקְפִיד בְּקִיוֹם הַ"**דִּין** לְמָטָה" – בְּאֲפִית הַמִּצּוֹת כְּרָאוּי, יִתְנַהֲגוּ עִמָּנוּ לְמַעְלָה בְּשָׁמַיִם בְּמִידַת הָרַחֲמִים (אֲמֵן).

"קִדְשׁ. וְרַחֲמֵי. כְּרַפְס. יַחֲץ. מַגִּיד. רַחֲצָה. מוֹצִיא. מִצָּה. מְרוֹר. כּוֹרֵךְ. שְׁלַחַן עוֹרֵךְ. צְפוּן. בְּרֵךְ. הַלֵּל. נִרְצָה"

הַרְה"ק רַבִּי מִנְחֵם מְנַדֵּל מוֹיִשְׁוּוּא זִיע"א הָיָה אוֹמֵר, שְׁבָאֵלוּ הַסִּימְנִים שֶׁל לַיִל הַסֵּדֵר יֵשׁ רַמְזוֹ לְאָדָם אִיךְ לְהִתְנַהֵג. הִנֵּה, "קִדְשׁ וְרַחֲמֵי" – דְּהִינּוּ, אִם רָצוֹנְךָ לְהִתְקַדֵּשׁ וְ"לְהִתְרַחֵץ" מִחֲלַת עֲוֹנוֹתֶיךָ, אֵז "כְּרַפְס" – רִאשֵׁי תִיבוֹת: כָּל רִאשׁוֹן פֶּה סָתוּם! וְמָה שְׁאֲתָה בְּכָל זֹאת צָרִיךְ לְהַגִּיד, אֵז "יַחֲץ מַגִּיד" – תְּחַלֵּק אֶת דְּבָרְךָ, וְתַגִּיד רַק חֲצִי. שְׁכָן, עַל-יְדֵי כֵךְ אֲתָה "מוֹצִיא מִצָּה" – תַּחֲסוּךְ וְתוֹצִיא מִצָּה וּמְרִיבָה (מִצָּה הִיא לְשׁוֹן הַכָּפָא)... שֶׁהָרִי בְּכָל מַחְלוּקַת וּמְרִיבָה יֵשׁ "מְרוֹר כּוֹרֵךְ" – כְּלוּמֵר, כְּרוּךְ בַּה מֵר מְרוֹר. וְדַע לָךְ, שְׂאֵם תְּקִים כָּל אֵלוּ, אֵז תּוֹכָה לְ"שְׁלַחַן עוֹרֵךְ" – לְפָרְנֶסָה טוֹבָה, אוֹתָהּ מְסַמֵּל הַשְּׁלַחַן. וְגַם תּוֹכָה לְ"צְפוּן", שְׁ"מִצְפוּן זֶהֱב יְאֲתָה (=יְבוּא)" (אִיּוֹב לו', כב). שְׁכָן, כִּידוּעַ מִחְלוּקַת אַחַת דוֹחָה מְאֹה פְּרִנְסוֹת. וְעַל-יְדֵי כֵךְ תּוֹכָה לְ"בְרֵךְ הַלֵּל נִרְצָה" – תַּהֲיֶה לָךְ הַרְחַבַת הַדַּעַת, וְתוֹכָל לְבָרֵךְ וּלְהוֹדוֹת לוֹ יִתְבַּרְךָ, וְתִהְיֶה תְּמִיד מְרוֹצָה אֱלִו... אֲמֵן!

"לְשֵׁם יַחּוּד קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא וְשְׁכִינְתֵיהּ... הַנְּנִי מְכוּן לְקִים מִצּוֹת בּוֹרְאִי"

כַּאֲשֶׁר רָצָה הַרְה"ק רַבִּי חַנוּךְ הָעֲנִיךְ מְאֻלְכָסְנֵדֵר זִיע"א לְהַסְבִיר אֶת גְּדֵל מַעְלַת "לְשֵׁם יַחּוּד" בְּכָל מִצְוָה וּמִצְוָה

שאנו מקימים ועושים, היה מביא את המשל הבא: מעשה בכסיל אחד, שכל ערב, בשוכבו לישון, היה פושט את בגדיו ומשליכם בכח, זה כאן והוא שם.

וכשהיה קם בבקר היה טורח שעה ארוכה כדי לחפש אחרי בגדיו שזרק. יום אחד גמר בלבו להכניס קצת סדר ומשטר בדרךיו כדי לחסוך זמן יקר בבקר. מיד נטל עט וניר וכל בגד שפשט צין ורשם בדף את מקומו, הנה הגלימה על הכסא, הטלית הקטן על המתלה, החולצה על הרצפה וכן על זה הדרך. וברוב "חוכמתו" הרבה, לפני שנכנס למטה להניח את ראשו על הכר, רשם "וראשי על הכר". ומיד לאחר מכן קרא "קריאת שמע על המטה", ובשביעות רצון רבה נרדם עם חיוך על השפתיים.

בבקר כאשר קם, נטל את הניר ואסף את חפציו לפי הרשימה, בגד אחר בגד, תוך רגע קט. והיה אותו כסיל שמח בלבו, ואומר: "כמה שמח להיות אדם מסודר". והנה, כאשר הגיע לסוף הרשימה, שם כתוב "וראשי על הכר", הביט על הכר, ואין עליו דבר, תורו פניו של אותו כסיל, ומיד קם לחפש את ראשו על הכר, חבט בכרית, וחבט בה, אך ראשו לא נשר ממנה, ועדין אותו כסיל מחפש את ראשו עד עצם היום הזה...

והנמשל מובן – אמר הרה"ק רבי חנוך-הנה, רבים מאתנו מהדרים בקיום המצוה על כל פרטיה ודקדוקיה. אולם, פרט אחד וחשוב מאד הם שוכחים "את הראש". שכן, אם לא אומרים ומתכוננים לקיים את המצוה לשמו יתברך, כוחות ה"סטרא אחרא" עלולים לחטוף את לנו המצוה.

"נחית בחסדך עם זו גאלת"

בתחילת רבנותו של ה"נודע ביהודה" בפראג, באחד הימים, ראה באחד מרחובות העיר ילד בוכה. כשנגש אליו, ספר לו הלה, פי הינו נער גוי, שאביו החורג, אחד מאופי העיר, שלח אותו למכור סל עם פפרות לחם. והנה, קרהו אסון! הוא אמנם הצליח למכור את סחורתו, אבל הפדיון של אותה מכירה אבד לו, ועתה הוא חושש לחזור הביתה. שכן, הוא יודע מנסיונות העבר, שהאב החורג והאלים יכה אותו מכות רצח. ופעת, אין הוא יודע מה לעשות, ולאן לפנות. נכמרו רחמיו של ה"נודע ביהודה" על הנער, והעניק לו מפיו את הסכום המבוקש.

שנים רבות לאחר מכן, בשעות המאוחרות של אחד הלילות, כאשר היה ה"נודע ביהודה" שקוע כהרגלו בלימודו, שמע לפתע נקישות חרישיות על דלת ביתו. מופתע, ובלא ידיעה מי יכול להיות אורחו בשעה מאוחרת זו, נגש ה"נודע ביהודה" לפתוח את הדלת. והנה, בפתח עמד אדם, בשנות הארבעים לחייו, ומראהו כמראה גוי טיפוסי. "כבוד הרב אינו יכול להפיר אותי" – פתח הגוי ואמר – "אולם, אני הוא הילד הקטן, אשר עמד ובכה לפני שנים רבות בפני העיר. וכבוד הרב, במתת החסד שלו, הציל אותי אז ממכות הרצח, להן הייתי צפוי מידי אבי החורג. עתה באתי להשיב לכבוד הרב טובה תחת טובה. באתי לספר לכבודו על המזימה הנוראה שזוממים אופי העיר לקראת חג הפסח, הממשמש ובא. הואיל ובמוצאי החג שלכם, רגילים היהודים לקנות לחם מן הגויים, החליטו האופים פה-אחד להרעיל במוצאי חג זה את כל פפרות הלחם שאותם ישוקו ליהודים. הם עושים הכל כדי לשמור על מזימתם השטנית בסוד, כדי שהדבר לא יודע לשלטונות".

ה"נודע ביהודה" נבהל לשמע הדברים, ועם זאת התרגש ממסירות נפשו של הגוי. הרב הודה לו במלים נרגשות על אזהרתו, ומיד החל לתכנן מה עליו לעשות כדי להפיר את עצת האופים, שונאי ישראל.

בליל שביעי של החג, הופתעו כל מתפללי בתי הכנסיות שבפראג מן ההודעה שהכריזו ברבים שליחי הרב. בפקודת הרב נמסר, שמחר, בתפילת שחרית, ימסור הרב דרשה חשובה, ועל כל בני קהילתו להשתתף בה. ההפתעה הייתה גדולה. הכל הבינו שקרה משהו חריג מן השגרה. תושביה היהודים של פראג כמובן נשמעו לקריאת רבם, והופיעו, בשעה היעודה, בהמוניהם בבית הכנסת הגדול.

"טעות לעולם חוזרת" – הכריז רבה של פראג באוזני הקהל הנדהם – "טעינו השנה בחישוב המולד, והקדמנו את חג הפסח ביום. על-כן, מחר הוא יום חג. החובה על כלנו להיזהר מאכילת חמץ!".

בני הקהילה, שידעו היטב את גדולת רבם הנערץ, לא ערערו אחר פסק ההלכה המזור והתמוה. הם קימו ללא התנגדות את דבריו של רבם. במוצאי החג, לא הבינו האופים מדוע לא באים היהודים לקנות מלחמם, כפי שנהגו כל שנה. במקום זאת, פשטו עליהם השוטרים, החרימו את כפרות הלחם, והשליכו אל הכלא את האופים, חורשי המזימה האפילה. "לא רק פקחותי היא שעמדה לי" – שגן ה"נודע ביהודה" באוזני בנו – "אלא גם מידת הרחמים, הטבועה בי, להעניק לכל עני ואביון, ואפילו לנכרי, די מחסורו..."

נא לשמור על קדושת הגיליון!

שבת שלום וחג שמח לכל המתפללים!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"קֹדֶשׁ וּרְחִיץ..."

יְדוּעַ הַדְּבָר, שְׁבִלִיל חֹג הַפֶּסַח, בְּעֵת עֲרִיכַת הַסֵּדֶר, אָנוּ מְזַכְרִים טו' (=15) סִמְנִים, הַכוֹלְלִים אֶת כָּל הַסֵּדֶר: "קֹדֶשׁ. וּרְחִיץ. כְּרֶפֶס. יַחֵץ. מַגִּיד. רְחִיצָה. מוּצִיא. מִצָּה. מְרוֹר. כּוֹרֵךְ. שְׁלַחַן עוֹרֵךְ. צָפוּן. בְּרֹךְ. הִלֵּל. נִרְצָה".

וְצָרִיכִים אָנוּ לְדַעַת, שֶׁבְּכָל הַסִּמְנִים הַלְלוּ, שְׁסִדְרוּ לָנוּ חו"ל, יֵשׁ סוּדוֹת גְּדוֹלִים וְנִפְלְאִים, וְלִכְּן צָרִיךְ לְהַגִּיד כָּל סִמְן וְסִמְן בְּזִמְנוֹ. וּכְפִי שְׁכֵתוֹב בְּסֵפֶר הַקְּדוֹשׁ "יְסוּד וְשֵׁרֵשׁ הָעֲבוּדָה" (שֵׁעַר ט', פ"ו): "סִמְנַתָּא מִלְתָּא הִיא בְּהַנִּי (=סִמְנֵי הַמְּלִים ב) חָמֵשׁ עֲשָׂרֵה תִּיבוֹת בְּסֵדֶר 'קֹדֶשׁ וּרְחִיץ...'. כִּי נִרְמְזוּ (בָּהֶם) סוּדוֹת גְּדוֹלִים וְנִפְלְאִים מְאֹד, וְעַל-כֵּן... קִדְּם הַקִּידוּשׁ יֹאמֵר 'קֹדֶשׁ', וְקִדְּם הַרְחִיצָה יֹאמֵר 'וּרְחִיץ', וְכֵן כָּל הַסֵּדֶר, עַד 'נִרְצָה'... וְהַעִיָּקָר שֶׁיִּכּוֹן לְעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְבוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְיַעֲשֶׂה כָּל דְּבָר בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה...".

בְּמֵאמָר זֶה בְּרִצּוֹנָנוּ לְבָאֵר אֶת הַכְּתוּב בְּשָׁנִים מְסִמְנֵי הַהַגְּדָה שֶׁל פֶּסַח: "קֹדֶשׁ" וּרְחִיץ". שְׁהַרִי, לְכַאוּרָה, יֵשׁ כָּאֵן עֲנִין תְּמוּהָ: שְׁכּוֹן, "קֹדֶשׁ" רוֹמֵז עַל הַצּוֹרֵךְ לְהַתְקַדֵּשׁ, וְאֵילּוּ "וּרְחִיץ" רוֹמֵז עַל הַצּוֹרֵךְ לְהַתְרַחֵץ וּלְהַשְׁתַּחֲרֵךְ מִכָּל סִיג וּפְגָם. אִם כֵּן, הִיָּה צָרִיךְ לְהַקְדִּים אֶת "וּרְחִיץ" לְפָנֵי "קֹדֶשׁ". שְׁהַרִי, קִדְּם צָרִיךְ "וּרְחִיץ" – לְהַתְרַחֵץ מִהַעֲוֹנוֹת, בְּבַחֲנִיַת "סוּר מְרַע" – וְרַק אַחַר כֵּן "קֹדֶשׁ" – לְהַתְקַדֵּשׁ, שֶׁהוּא בְּבַחֲנִיַת "וְעֲשֵׂה טוֹב", וְכִמּוֹ שְׁכֵתוֹב (תְּהִילִים לְד', טו'): "סוּר מְרַע וְעֲשֵׂה טוֹב". שְׁהַרִי, הַקְדִּים הַכְּתוּב "סוּר מְרַע" לְפָנֵי "וְעֲשֵׂה טוֹב". אִם כֵּן, מְדוּעַ סִדְרוּ חו"ל "קֹדֶשׁ" לְפָנֵי "וּרְחִיץ"?

וְיֵשׁ לוֹמֵר, שְׁכָּאֵן רְמְזוּ לָנוּ חו"ל, שֶׁהַקַּב"ה, בְּרוֹב רַחֲמָיו וְחַסְדָּיו, לֹא הִמְתִּין בְּמִצְרַיִם עַד שֶׁיִּתְקַנּוּ בְּנֵי אֶת עֲצָמָם, בְּבַחֲנִיַת "סוּר מְרַע", כִּיּוֹן שְׂאֵם הָיוּ מִתְמַהֲמָהִים לְתַקֵּן קִדְּם "סוּר מְרַע", הָיוּ שׁוֹקְעִים בְּשַׁעַר הַחֲמִישִׁים שֶׁל הַטּוֹמְאָה בְּמִצְרַיִם, וְאֵז חֲלִילָה לֹא הָיוּ יְכוּלִים לְצַאֵת מִשָּׁם לְעוֹלָם. לְכֵן עָשָׂה ה' חֶסֶד עִם יִשְׂרָאֵל, "וְדַלַּג" לָהֶם עַל הַתִּיקוֹן שֶׁל "סוּר מְרַע" לְפָנֵי "וְעֲשֵׂה טוֹב", וְהַעֲלָה אוֹתָם יֶשֶׁר מִבִּירָא עֲמִיקָתָא לְאִיגְרָא רְמָה (=מִתְחַתִּית בּוֹר לְהַר גְּבוּהָ). וְזוּהִי כּוֹנֵת הַפְּסוּק "וּפֶסַח ה' עַל הַפֶּתַח": הַקַּב"ה דַּלַּג לְיִשְׂרָאֵל עַל הַפֶּתַח, שֶׁהוּא בְּבַחֲנִיַת "סוּר מְרַע", וְהַכְּנִיס אוֹתָם תִּיכָף וּמִיד לְשַׁעֲרֵי הַקְּדוּשָׁה. וְרַק לְאַחַר מִכֵּן, בְּ-מֵט' יְמֵי הַסְּפִירָה (=סְפִירַת הָעֵמֶר) עַד לְקַבְּלַת הַתּוֹרָה, תִּיקְנוּ אֶת הַמִּידוֹת בְּבַחֲנִיַת "סוּר מְרַע". כְּדִי לְרְמוֹז לָנוּ עַל-כֵּן תִּקְנוּ לָנוּ חו"ל בְּסִמְנֵים שֶׁל הַהַגְּדָה "קֹדֶשׁ" לְפָנֵי "וּרְחִיץ".

עֲנִין זֶה פּוֹתַח לָנוּ פֶּתַח לְהַבִּין אֶת מְנַהֵג יִשְׂרָאֵל לְלַמֵּד אֶת הַתִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבֵּן אֶת הַסִּמְנֵים (קֹדֶשׁ. וּרְחִיץ. כְּרֶפֶס. יַחֵץ...). וְהִנֵּה, בְּסִמְן הָרֵאשׁוֹן שְׁמֵלְמֵדִים אֶת הַתִּינוּקוֹת – סִמְן "קֹדֶשׁ" – אוֹמְרִים לָהֶם בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנוּ (מִתּוֹרָגִם): "קֹדֶשׁ, כְּשֶׁאֲבֵא בְּאֵ הַבֵּיתָה מִבֵּית הַפְּנִסָּת, הוּא לּוֹבֵשׁ אֶת הַקִּיטְל (=בְּגַד לְבָן, הַדּוּמָה לְתַכְרִיכִים) וּמְקַדֵּשׁ מִיד, בְּגִלְל שְׁנֵי טְעָמִים: טַעַם רֵאשׁוֹן, כְּדִי שְׂלֵא יִשְׁנוּ הַתִּינוּקוֹת. וְעוֹד טַעַם, מִשׁוּם זְרִיזִין מְקַדִּימִין לְמִצּוֹת". וְיְדוּעַ מָה שְׂאֵמֵר עַל-כֵּן הַסְּבֵא קְדִישָׁא מְשַׁפְּאֵלַע זִיע"א, שֶׁיֵּשׁ בְּדְבָרִים אֵלוּ סוּדוֹת גְּדוֹלִים, וְהַקְּפִיד מְאֹד שֶׁהִילְדִים יֹאמְרוּ אֶת זֶה.

וְעַתָּה בֵּא וְרֵאֵה, שְׁמָה שֶׁהַקְּדִים הַקַּב"ה "קֹדֶשׁ" לְפָנֵי "וּרְחִיץ", דְּהֵינּוּ שֶׁהַקְּדִים "עֲשֵׂה טוֹב" לְ"סוּר מְרַע" רְמוֹז לְהַפְּלִיא כָּאֵן. הִנֵּה, "קֹדֶשׁ, כְּשֶׁאֲבֵא בְּאֵ הַבֵּיתָה מִבֵּית הַפְּנִסָּת" – כְּאֲשֶׁר הֵאֲבֵא, הוּא אֲבִינוּ שְׁבַשְׂמִים, בְּאֵ בְּלִיל פֶּסַח לְבִתֵּי יִשְׂרָאֵל, לְאַחַר שֶׁהֵם חוֹזְרִים מִהַתְּפִילָה מִבֵּית הַפְּנִסָּת, "הוּא לּוֹבֵשׁ אֶת הַקִּיטְל" – הַקַּב"ה לּוֹבֵשׁ בְּגַד לְבָן, כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב (דְּנִיאל ז', ט'): "לְבוּשָׁה (שֶׁל הַקַּב"ה) כְּתַלְגָּ (=כְּשֵׁלַג) חוֹר". כְּלוּמֵר, לְבוּשׁוֹ שֶׁל הַקַּב"ה הוּא כְּשֵׁלַג לְבָן. וּפְרֻשׁ רַש"י שָׁם: "(כְּדִי) לְלָבוֹן (=לְהַלְבִּין) עֲוֹנוֹת עֲמוֹ". כְּלוּמֵר, שְׂאִין הַקַּב"ה מְמַתִּין עַד שֶׁיִּתְרַחֲצוּ בְּנֵי מְלַכְלוּךְ עֲוֹנוֹתֵיהֶם, בְּבַחֲנִיַת "סוּר מְרַע", אֲלֵא הוּא מְקַדֵּשׁ אוֹתָם מִיד עוֹד לְפָנֵי שֶׁהֵם מִתְרַחֲצִים מִעֲוֹנוֹתֵיהֶם. וְכָל זֹאת בְּגִלְל שְׁנֵי טְעָמִים: "טַעַם רֵאשׁוֹן, כְּדִי שְׂלֵא יִשְׁנוּ הַתִּינוּקוֹת" – דְּהֵינּוּ, כְּדִי שֶׁהִילְדִים הַרְכִּים, צֵאֵן יִשְׂרָאֵל הַקְּדוּשִׁים, לֹא יִשְׁנוּ שִׁנַּת עוֹלָם בְּתוֹךְ טּוֹמְאָת הַגְּלוּת. וְכָל זֹאת, "מִשׁוּם זְרִיזִין מְקַדִּימִין לְמִצּוֹת". כְּלוּמֵר,

הקב"ה מקים מצות "זריזין מקדימין למצות", בכך שהוא מקדים לישראל את ה"עשה טוב" לפני ה"סור מרע" – כדי לגאול את בניו גאולת עולם. (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן) "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות"

על הכתוב בהגדה, "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות", אומר "כסא הרחמים", שכאן רמז לנו הכתוב על האדם שנפטר מהעולם, וגופו בקבר, שאז אומרים לו "מה נשתנה הלילה הזה" – שהוא מקום חשך וצלמות – מכל הלילות? ומיד עונים לו: "שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת, (אבל) הלילה הזה שתי פעמים". שכן, הלילה הזה טובלים את הנפטר שתי פעמים: פעם אחת, שרוחצים וטובלים אותו בעולם הזה במקוה הטהרה, לפני הקבורה. ופעם שניה טובלים אותו במקוה של מעלה, שזהו נהר דינור (=נהר של אש, שבו טובלים את נשמות הנפטרים, כדי לטהר אותן). וממשיך "כסא הרחמים" ואומר, "שבכל הלילות (בעולם הזה) אנו אוכלין חמץ ומצה". דהינו, יש בקרבנו/בלבנו יצר רע, זה החמץ, ויצר טוב – זו המצה. ואילו עכשיו, "הלילה הזה כלו מצה" – לאחר הפטירה צריכים אנו רק ל"מצה" – ליצר הטוב, הוא הסניגור – שידיבר טוב עלינו. שהרי, בשמים, בבית דין של מעלה, רק תורה ומעשים טובים ימליצו טוב בעדנו.

וממשיך "כסא הרחמים" ואומר, "שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות". דהינו, הולכים ומטיילים בעולם הזה, שבו גנות, דשאים ואילנות ירוקים. ואילו "הלילה הזה כלו מרור" – שהרי "מרור" בגמטריה "מות", והלילה הזה הוא יום המיתה. ומוסיף "כסא הרחמים", "שבכל הלילות אנו אוכלין בין יושבין ובין מסבין, הלילה הזה כלנו מסבין". דהינו, שבעים סנהדרין בבית דין של מעלה מסבין לחקור את הדין של הנפטר, כמו שכתוב (דברים יג, טו): "וחקרת ושאלת היטב" – שיושבים ודנים את האדם על כל מעשיו. וזהו "מסבין" – ראשי תיבות: סנהדרין יושבים בדין מטבילין נשמתו (של הנפטר). "רגלי חסידיו ישמר ורשעים בחשך ידמו"

הרה"ק ר' קאפיל מליקאו (אבי אמו) (=סבו) של החוזה הקדוש מלובלין) עזב את בית הגוי כשמבט תמוה על פניו...מה קרה השנה? מדוע מסרבים השכנים הנוכרים לקנות ממנו את החמץ? שעות ארוכות עבר מבית לבית, אף ללא הועיל. שוב ושוב נסגרו הדלתות אחריו בסירוב, כשהם מותירים בכיסו את שטר מכירת החמץ שהכין, ללא חתימה. ר' קאפיל היה סוחר משקאות חריפים, ובמרתפו הרבים היו מפוזרים חביות רבות של ייי"ש, שהיוו את כל רכושו. מה שלא ידע ר' קאפיל היה, שהגויים סביבו גמרו אמרו (=החליטו בדעתם) שלא לקנות ממנו את החמץ, כדי להנות מן ההפקר של רכושו. שכן, הגויים הכירו את צדקותו של ר' קאפיל, שלבסוף יאלץ להפקיר את כל חביות הייי"ש, והם יתנו מהן מבלי לשלם אף אגורה. זמן ביעור חמץ הגיע, ובגלית ברירה הטעין ר' קאפיל את חביות הייי"ש שלו על עגלה ענקית. חביות רבות היו לו, והעבודה הייתה קשה, אף יותר מכך הייתה קשה לו המחשבה, שהנה עומד הוא לאבד את כל רכושו. אף ר' קאפיל לא התאושש, ולא נפל ברוחו, "אם רצונו של הקב"ה כן, אז יהיה כן - אפקיר את כל החביות". באשר יצא מחוץ לכפר, הורה לעגלון לעצור את העגלה, ומיד עמד ופרק בעצמו את כל החביות. חבית ועוד חבית, ועוד חבית... ולפתע שמחה הציפה את לבו: הנה, השנה זכה הוא לקיים מצות ביעור חמץ כהלכתו. ורק העגלון הניד את ראשו ברחמים על הצדיק, שנאלץ להפקיר את רכושו בשל רשעותם של הנוכרים. מה שלא ידע ר' קאפיל היה, שמרחוק הציצו בו זוגות עינים, שעקבו בשנאה אחר פעולותיו. היו אלה שני גויים, שרצו לדעת היכן יניח הצדיק את חביותיו, כדי לספר לחבריהם, להוסיף השתתף. כעת נגש ר' קאפיל קרוב לחביות, ופתח ואמר בלהט של קדושה: "כל חמירא דאיכא ברשותי. דלא חזיתיה ודלא ביערתיה...". קולו החזק והצלול הגיע לאוזני הגויים הנדהמים, כשהם מביטים זה אל זה ושואלים: "מה פשר תלת תמוזי הנה?", ורק תהד ענה ל"לבטיל ולהוי הפקר כעפרא דארעא".

הנה כבר עבר חג הפסח, והגיע "אסרו חגי". אוירת הרוממות של החג עדין שורה על פניהם של עובדי ה'. בקושי רב התנתק ר' קאפיל מעניני החג, ופנה לעסוק בחולין. מראה החביות העזובות מחוץ לכפר צף ועלה לנגד עיניו, מזכיר לו את העובדה כי נשאר עתה ללא פרוטה בכיסו. שכניו היהודים נדו בראשם לאות רחמים, מבינים את הפירוש של הפקרת הרכוש. אף ר' קאפיל עצמו - לבו היה גדוש שמחה על האפשרות שהייתה בידו לקיים מצות ביעור חמץ בהידור. כעת היה ר' קאפיל צועד לכיוון חביותיו מחוץ לכפר, לראות האם הותירו הגויים לפחות את החביות הריקות. "אם אין ייי"ש, לפחות אמכור את החביות, וארויח כמה פרוטות", חשב. אולם, כאשר התקרב למקום החביות, עמדה כנגדו חבורת גויים, והטיחה בו: "כך מקימים היהודים ביעור חמץ? וכי מי התיר לך לשפור חיל שיעמוד סמוך לחביות, כשחבר שלופה בידו? אמרו לו בצעם. באשר הגיע למקום שבו הפקיר את החביות, עמד נפעם ונדהם כשדמעות בעיניו: כל החביות חכו לו כשהן מלאות על גדושתיהן, אף אחת מהן לא נעדרה. אז הבין הצדיק, שהקב"ה שלח לו שומר מיוחד מן השמים, כדי שישגיח על החביות מן הגויים, כדי לקיים מה שכתב דוד המלך: "רגלי חסידיו ישמר".

שבת שלום וחג שמח לכל המתפללים! נא לשמור על קדושת הגיליון!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"הָא לַחֲמָא עֲנִיא דִּי אֲכָלוּ אַבְהֶתְנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם" (=זֶה לַחֵם הָעוֹנֵי שְׁאֲכָלוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּאַרְץ מִצְרַיִם)

עַל הַפְּתוּב: "הָא לַחֲמָא עֲנִיא...". שׁוֹאֵל כ"ק האדמו"ר מֶרֶן מֵהַר"ד מִבְּעֵלְזָא זִיע"א, אִיךְ אָנוּ אוֹמְרִים: "הָא לַחֲמָא עֲנִיא דִּי אֲכָלוּ אַבְהֶתְנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם. כָּל דְּכַפֵּין יִיתִי וַיִּיכּוֹל...". (=זֶה לַחֵם הָעוֹנֵי שְׁאֲכָלוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּאַרְץ מִצְרַיִם, כָּל רַעֲב יִכְנָס וַיֵּאכֹל...), וְכִי מִנֵּין לָנוּ הַבְּטָחוֹן שְׂיֵשׁ לָנוּ מִסְפִּיק אֲכָל לְכָל מִי שְׂרִיצָה לְהִיכְנָס וּלְאֲכּוֹל? (שְׁהָרִי, בְּרוּר שְׁאֵם יִכְנָסוּ כָּל עֲנֵי הָעִיר, לֹא יֵהָא לָנוּ מִסְפִּיק מִצּוֹת וְאֲכָל לְתַת לְכָלִּים).

וּבְאַר הָאדמו"ר מֶרֶן מֵהַר"ד מִבְּעֵלְזָא (עַל-פִּי מַה שְּׁשָׁמַע מֵאַבּוֹיו), וְאָמַר, שְׁאֵם הָאָדָם מִכִּין אֶת עֲצָמוּ בְּקְדוּשָׁה וּבְטָהָרָה לְקִיָּם מִצּוֹת עֲשֵׂה דְאוּרֵיתָא (=מֵהַתּוֹרָה) לְאֲכּוֹל מִצָּה, הוּא זוֹכֵה לְהַרְגִישׁ בְּמִצְוָה אֶת טַעַם הַמֶּן שְׁאֲכָלוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם (כְּפִי שְׁמִבוּאָר בְּגִמְרָא (קִידוּשֵׁין לַח): "עֲגוּת (=מִצּוֹת) שְׁהוּצִיאוּ מִמִּצְרַיִם, טַעְמוֹ בְּהֵם טַעַם מֶן").

וְהֵנָּה, אֲצֵל הַמֶּן שְׁאֲכָלוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּמִדְבָּר, מִצִּינוּ שְׁהִיתָה בּוֹ בְּרָכָה גְּדוּלָּה, וְלֹא הִיָּה בּוֹ שׁוּם מַחְסוֹר, כְּמוֹ שְׁפִתּוּב בְּפֻרְשַׁת הַמֶּן: "וַיִּמְדוּ בְּעַמֵּר וְלֹא הָעֲדִיף הַמְרַבָּה וְהַמְמַעֵיט לֹא הִחְסִיר, אִישׁ לְפִי אֲכָלוּ לְקָטוּ". כְּלוּמָר, הִיתָה בְּרָכָה בְּמֶן, שְׁ"וְהַמְמַעֵיט לֹא הִחְסִיר" – דְּהֵינּוּ, אִף מַעֵט מִמֶּנּוּ הִסְפִּיק לְהַשְׁבִּיעַ אֶת הָאָדָם, בְּבַחֲנֵינָת "אוֹכֵל קִמְעָה וּמִתְפָּרֵךְ בְּמַעֲיוֹ". (יְלִקוּט שְׁמַעוֹנִי, "וַיִּקְרָא" כו).

וְלָכֵן, אוֹמֵר מֶרֶן מֵהַר"ד מִבְּעֵלְזָא, אָנוּ אוֹמְרִים בְּהַגְדָּה: "הָא לַחֲמָא עֲנִיא דִּי אֲכָלוּ אַבְהֶתְנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם. כָּל דְּכַפֵּין יִיתִי וַיִּיכּוֹל". כְּלוּמָר, אִם נִזְכָּה, כִּי אִז "הָא לַחֲמָא עֲנִיא" (=זֶה לַחֵם הָעוֹנֵי) – הַמִּצְוָה שְׁלָנוּ – הִיא כְּמוֹ הַמֶּן שְׁאֲכָלוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּיִצְיַאת מִצְרַיִם, וְעַל-כֵּן "כָּל דְּכַפֵּין יִיתִי וַיִּיכּוֹל" (=כָּל רַעֲב יִכְנָס וַיֵּאכֹל). שְׁכֵן, הַמִּצְוָה הִיא בְּבַחֲנֵינָת "מֶן" – שְׁעֲלִיו חָלָה הַבְּרָכָה, שְׁ"וְהַמְמַעֵיט לֹא הִחְסִיר" – וּמִמִּילָא לֹא יִחְסֵר לְאַף אוֹרַח מְאוּמָה. עַל-פִּי הָאִמּוֹר מִבְּאַר מֶרֶן בְּדִרְךְ נִפְלָאָה, מְדוּעַ אָנוּ מְקַדְמִיִּים לְבִצּוֹעַ אֶת הַמִּצְוָה לְשָׁנִים (=יַחֲזִק), לְפָנֵי שְׁאָנוּ אוֹמְרִים "הָא לַחֲמָא עֲנִיא דִּי אֲכָלוּ אַבְהֶתְנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם. כָּל דְּכַפֵּין יִיתִי וַיִּיכּוֹל".

שְׁכֵן, כְּאִמּוֹר, אָנוּ חוֹצִים אֶת הַמִּצְוָה לְשָׁנִים – אֶת הַחֲלֵק הַקָּטָן מִשְׁאִירִים בְּקַעְרָה, וְאֵילוּ אֶת הַחֲלֵק הַגָּדוֹל אָנוּ מְטַמְּיִנִים לְ"אִפִּיקוּמֶן". וְ"אִפִּיקוּמֶן" – אוֹמֵר מֶרֶן – פִּירוּשׁוֹ הוּא אִפִּיקוּ (=הוּצִיאוּ) "מֶן" – כְּלוּמָר, הוּצִיאוּ אֶת הַמֶּן/הַמִּצְוָה. וּמַעֲתָה, יֵשׁ לוֹמֵר שְׁמַטְעַם זֶה הַקְּדִימוֹ אֶת הַ"יַחֲזִק", כְּדִי לְעוֹרֵר אֶת הַשֵּׁם "אִפִּיקוּמֶן", שְׁהוּא אִפִּיקוּ (=הוּצִיאוּ) מֶן, כְּדִי שְׁתַּחוּל הַבְּרָכָה עַל הַמִּצְוָה, וְאִפְשָׁר יֵהָא לוֹמֵר "כָּל דְּכַפֵּין יִיתִי וַיִּיכּוֹל" (=כָּל אַחַד יִכְנָס וַיֵּאכֹל), כִּי הַבְּרָכָה נִכְנָסָה בְּתוֹךְ הַמִּצְוָה כְּמוֹ בְּמֶן. (עַל פִּי "אוֹרַח שְׁל תוֹרָה" לְהַרָּה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן) (=כִּי הָא לַחֲמָא עֲנִיא דִּי אֲכָלוּ אַבְהֶתְנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם) (=זֶה לַחֵם הָעוֹנֵי שְׁאֲכָלוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּאַרְץ מִצְרַיִם)

עַל הַפְּתוּב בְּפִתְיַחַת הַהַגְדָּה שֶׁל פֶּסַח "הָא לַחֲמָא עֲנִיא", מִבּוּאָר בְּשִׁלְחֹן עֲרוּךְ (או"ח סימון תעג' סעיף ו'): "וַיִּגְבְּיָהּ הַקַּעְרָה שְׂיֵשׁ בָּהּ הַמִּצּוֹת, וַיֹּאמֶר 'הָא לַחֲמָא עֲנִיא', עַד 'מַה נִּשְׁתַּנָּה'. אוֹלָם, בְּ"מִגְן אֲבָרָהם" (שם ס"ק כד') כּוֹתֵב, שְׁצָרִיךְ לְהַגִּיד: "כְּהָא (=כְּמוֹ) לַחֲמָא עֲנִיא", עִם כ"ף הַדְּמִיוֹן. שְׁכֵן, אִיךְ נֹאמֵר "הָא לַחֲמָא עֲנִיא" (=זֶה לַחֵם הָעוֹנֵי)? הָרִי אֵינן זֶה אוֹתוֹ הַלַּחֵם מִמֶּשׁ שְׁאֲכָלוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, אֲלֹא רַק דּוּגְמַת הַלַּחֵם. וְאוֹלָם, מִסִּים וְכוֹתֵב שֵׁם הַ"מִּגְן אֲבָרָהם", שְׁהַנּוֹהֵג לוֹמֵר "הָא לַחֲמָא עֲנִיא", וְלֹא "כְּהָא (=כְּמוֹ) לַחֲמָא עֲנִיא", לֹא הַפְּסִיד.

בְּהַגְדָּה שֶׁל פֶּסַח "יְלִקוּט שְׁמַעוֹנִי" מוּבָא דְבָר נִפְלָא, שְׁשָׁמַע מֵהַרְבַּ הַצְּדִיק רַבִּי שֵׁם קְלִינְבֵּרְג זצ"ל הִי"ד (שְׁנִהְרָג בְּשׁוּאָה עַל קִידוּשׁ הַשֵּׁם), שְׁאָמַר שְׁהַטְעַם לְפִתְיַחַת הַהַגְדָּה בְּ"כְהָא לַחֲמָא עֲנִיא" הוּא כְּדִי לְהַתְחִיל בְּשֵׁם "הוּיָה". שְׁכֵן, "כְּהָא" הוּא בְּגִמְטְרִיָּה "הוּיָה" (=26). וְעִנֵּין זֶה הוּא עַל-פִּי הַפְּתוּב בְּזוֹהַר הַקְּדוּשׁ (אַחֲרֵי מוֹת עֵג), שְׁם מִבּוּאָר: "ש"ג' דְּרַגִּין אֵינּוֹן מִתְקַשְׂרִין דָּא בְּדָא: קוּבָה, אוּרֵיתָא וַיִּשְׂרָאֵל" (=שֶׁלֶשׁ דְּרָגוֹת אֵלוּ מִתְקַשְׂרוֹת זוֹ בְּזוֹ: הַקְּבָה, הַתּוֹרָה וַיִּשְׂרָאֵל).

וַיֵּשׁ לוֹמֵר, כִּי מִטְעַם זֶה הַתְּחִלָּה הַתּוֹרָה בְּפִסּוּק "בְּרַאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ" – שְׁזֶה דְרָגַת "קוּבָה" (=הוּיָה). וְאֵילוּ סִיוֵם הַתּוֹרָה הוּא "אֲשֶׁר עָשָׂה מִשָּׁה לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל" – שְׁזֶה דְרָגַת "וַיִּשְׂרָאֵל". וּבְאַמְצָע

יש לנו את כל התורה – שזה דרגת "אורייתא". וזאת, כדי לקשר את ג' הדרגות, "קובה, אורייתא וישראל". וכך הדבר גם בעשרת הדיברות: שם התחיל הקב"ה: "אנכי ה' אלקיך" – שזה דרגת "קובה", וסיים "כל אשר לרעך" – שזה דרגת "ישראל", ובאמצע הם עשרת הדיברות – שהן דרגת "אורייתא". לפי זה יש לומר, כי מטעם זה התחיל המגיד את ההגדה במלה "כהא". שכן, היא כאמור בגמטריה "הייה" – שהוא "קובה". וסיים המגיד את ההגדה ב"גאל ישראל" – שזה דרגת "ישראל". ובאמצע סדר המגיד את ההגדה כף, שהיא פלולה מהתורה שבכתב ומהתורה שבעל-פה – שזה דרגת "אורייתא". וזאת, כדי לרמוז שכלם מתאחדים זה עם זה לנצח נצחים. (אלו תכן דבריו המתוקים של הצדיק רבי שם קלינברג זצ"ל). ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו!

על הפתוב, ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו, תמהו המפרשים: וכי מה יכול היה משה רבנו לעשות, מלבד מאשר לתפוס את אומנות האבות הקדושים, ולצעוק ולהתפלל אל ה', בעת צרה זו? שהרי, הים לפניהם, מצרים אחריהם, והמדבר סביב סוגר עליהם! ועוד יותר קשה, מה שצוה אותו ה': "דבר אל בני ישראל ויסעו". שהרי, אם פרעה מאחוריהם והים לפניהם, להיכן יסעו? ובאר ענין זה ה"אור החיים" הקדוש (על-פי הוהר הקדוש ח"ב קע', ב'), ואמר, שישראל באותה שעה היו נתונים בדין, כמו שלמדנו, שמידת הדין קטרגה לפני הקב"ה, ואמרה: "מה נשתנו אלו מאלו? (הרי) הללו (=המצריים) עובדי עבודה זרה, והללו (=ישראל) עובדי עבודה זרה".

וצריך לדעת, שהקב"ה רוצה מאד לזכות את ישראל בדין, אבל הרי פתוב במשלי (כט', ד'), ש"מלך במשפט יעמיד ארץ" (=דהינו שהמלך (=הקב"ה) חייב לעשות דין ומשפט צדק, ואל לו להפלות ולהיטיב עם ישראל עמו). על-כן, כדי להכריע ולהטות את מידת הרחמים, אמר הקב"ה למשה: "מה תצעק אלי?" הרי אין הדבר תלוי בידי הגם שיש בידי לעשות לכם נס, הנה, מידת הדין מונעת זאת. אולם, יש בידי עצה לכם, כיצד להכניע את מידת הדין, והיא: "דבר אל בני ישראל ויסעו" – שיסעו קדימה, אל תוך הים – כדי להראות את מסירות נפשם. ואמנם, כאשר נכנסו העם לים, והגיעו המים עד חוטמם, נבקעו המים והיו לחרבה. שכן, כאשר ישראל מגלים מסירות נפש, שהיא מעל הטבע, לקפוץ לתוך מי הים – מכניע הדבר את מידת הדין, ויכול הקב"ה לעשות נס מעל הטבע, ולבקוע להם את המים...

"מלפנים ממצרים גאלתנו ה' אלהינו. ומבית עבדים פדיתנו... ומחלאים רעים ורבים ונאמנים דליתנו"

הגאון רבי פינחס חיים הורוביץ, ראב"ד קאסוב זצ"ל, כותב בספרו "בית פינחס", שפעם דרש מרן מהר"י מפעלזא זי"ע ואמר, שהנה פתוב בגמרא (עבודה זרה נה', א'), שייסורין, בשעה שמשגרים אותן על האדם, משביעין אותן שילכו ביום פלוני, ויצאו ממנו ביום פלוני ובשעה פלונית. וזהו שאמר רב יוחנן: "חולאים רעים ונאמנים" (דברים כח', גט) – "רעים" בשליחותן ו"נאמנים" בשבועתן לצאת בזמן שנקבע להם.

אולם, הוסיף מרן מהר"י, כל זה אמור רק באומות העולם, שאצלם הייסורין נאמנים בשליחותם ובשבועתן, ואינם יוצאים מהם, אלא בזמן שנקבע להם. אבל אצל ישראל אין הדבר כן. שכן, ישראל, על-ידי תפילתם לפני הקב"ה, סרים (=יוצאים) החולאים גם בטרם הגיע הזמן שנקבע להם לצאת מן האדם. וראיה לכך, אומר מרן מהר"י מפעלזא, היא יציאת מצרים. שהרי, בברית בין הבתרים אמר הקב"ה לאברהם (בראשית טו', יג): "ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה". ולמרות זאת הוציאם הקב"ה, ברוב רחמיו וחסדיו, לאחר מאתים ועשר שנים.

וזהו שאנו אומרים בתפילת "נשמת כל חי": "מלפנים ממצרים גאלתנו ה' אלהינו. ומבית עבדים פדיתנו... ומחלאים רעים ורבים ונאמנים דליתנו". ריבוננו של עולם, כמו שהקדמת להוציאנו ממצרים לפני הזמן שנגזר עלינו (=קודם שעברו ארבע מאות שנה), כך גם "ומחלאים רעים ורבים ונאמנים דליתנו" – אנו מתפללים לפניך שתתפא אותנו אף מן החולאים הרעים, קודם הזמן שנגזר להם.

ומסים רבי פינחס: "ושמעתי, שבעת שאמר דברים אלו, המשיך רפואה שלמה לתלמיד חכם גדול". ואילו בנו של מרן מהר"י, כשאמר את דבר התורה הזה, ששמע מפי אביו, המשיך רפואה שלמה לכל החולים שהיו בביתו, וכלם נתרפאו מיד...

בס"ד "עָנִוּיִם, עָנִוּיִם, הַגִּיעַ זְמַן גְּאוּלְתְּכֶם... רְאוּ בְּאוֹרֵי שְׁזֹרַח עֲלֵיכֶם" (פסיקתא רבתי לו')

כְּנִיסַת הַחֶג: 18:42

bnei-zion.com

פְּרֻשַׁת הַשְּׁבוּעַ: פֶּסַח

יְצִיאַת הַחֶג: 19:52 ר"ת 20:33

עֲרֻשׁ"ק יד' נִיסַן תשע"ט (19.4.19)

הַפְּטָרָה: "בְּעֵת הַהִיא" (לקבלת העלון בדוא"ל שלח הודעה ל moshe45@bezeqint.net) (הזמנים לפי העיר חיפה)

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ, שְׁלֵא אֶחָד בְּלִבָּד עָמַד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, אֲלֵא שְׁבָכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם"

עַל הַפְּתוּב בְּהַגְדָה שֶׁל פֶּסַח, "וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ...". נְתִיגְעוּ כָּל הַמְּפָרְשִׁים לְהַבִּין, לְמִי הַתְּכּוֹן בְּעַל הַהַגְדָה בְּאוֹמְרוֹ "וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ"? (וּמָהוּ "הִיא", שְׁזֵה לְשׁוֹן נִקְבָה)?

נִקְדִּים לְהַבִּיא מָה שְׁשָׁנִינוּ בְּמִגְרָא (מְגִילָה כ"ט): "תִּנְיָא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי (=רשב"י) אוֹמֵר: בֵּא וְרֵא, כִּמָּה חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁבָכָל מְקוֹם שֶׁגָּלוּ, שְׁכִינָה עִמָּהֶם. גָּלוּ לְמִצְרַיִם, שְׁכִינָה עִמָּהֶם, שְׁנֹאֲמַר (ש"א ב'): 'הַנְּגִלָה נִגְלִיתִי אֶל בֵּית אָבִיךָ בְּהִיוֹתְךָ בְּמִצְרַיִם...'. (גָּלוּ) לְבָבֶל, שְׁכִינָה עִמָּהֶם, שְׁנֹאֲמַר (ישעיה מג'): 'לְמַעַנְכֶם שְׁלַחְתִּי (אֶת הַשְּׁכִינָה) בְּבִלָּה'. וְאַף כְּשֶׁהֵם עֲתִידִין לִיְגָאֵל (בְּגֵאוּלָה הַעֲתִידָה), שְׁכִינָה עִמָּהֶם, שְׁנֹאֲמַר (דְּבָרִים ל'): 'וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוֹתֶךָ, וְרַחֲמֶךָ'. וְהָשִׁיב' לֹא נֹאמַר, אֲלֵא 'וְשָׁב', מְלַמֵּד שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שָׁב עִמָּהֶם מִבֵּין הַגְּלִיּוֹת".

כְּדִי לְהַבִּין אֶת עֲמֻק גְּלוּת הַשְּׁכִינָה, רְאוּי לְדַעַת שֶׁהַשְּׁכִינָה הִיא אוֹר ה', וְהִיא שֹׁרֵשׁ שֶׁל כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְשֵׁם, בְּתוֹךְ הַשֹּׁרֵשׁ, מְאוּחָדִים כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּאַחַדוֹת גְּדוּלָה. וְעַל-כֵּן נִקְרָאת הַשְּׁכִינָה גַם בְּתוֹאֵר "כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל", כִּינּוּן שֶׁהִיא כְּנִסַּת וְכוּלְלַת בְּתוֹכָהּ אֶת כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וּמִבּוֹאֵר בְּסִפְרֵים הַקְדוּשִׁים, שֶׁהַשְּׁכִינָה הַקְדוּשָׁה נִקְרָאת "שְׁכִינָה", עַל שֵׁם שֶׁהִיא שׁוֹכֶנֶת בְּתַחְתּוֹנִים (=בְּעוֹלָם הַזֶּה).

וְעַלֶּיהָ אָמַר דּוֹד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם (תְּהִלִּים קיד, ט'): "מוֹשִׁיבֵי עֵקֶרֶת הַבַּיִת אִם הַפְּנִים שְׁמַחָה". שְׁכּוֹן, בְּהִיוֹת הַשְּׁכִינָה כּוּלְלַת בְּתוֹכָהּ אֶת כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, הָרִי הִיא בְּבַחֲנֵינָת "אִם הַבְּנִים", הַשְּׁמַחָה בְּגְדוּלַת וְהַצְּלַחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מָה שְׁאִין כֵּן בְּזִמְנֵי הַגְּלוּת, שְׁאֵז מְצַטְעֶרֶת הַשְּׁכִינָה בְּצַעַר בְּנֵיהָ וּמִתְפַּלְלַת עַל שְׁלוֹמָם. כִּמּוֹ שְׁמִבּוֹאֵר בְּדְבָרֵי הָאֲרִיז"ל (שַׁעַר הַפְּנוּת דְּרוּשֵׁי הַלֵּילָה, דְּרוּשׁ ד'), שֶׁהַשְּׁכִינָה בּוֹכָה וְצוֹעֶקֶת כָּל הַלֵּילָה עַל חֲרַבְנֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְעַל-כֵּן אָמַר הַנְּבִיא יִרְמְיָהּ (לא, יד'): "קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תִמְרוּרִים רַחַל מִבְּכָה עַל בְּנֵיהָ".

וְצָרִיךְ לְדַעַת, שֶׁלְשִׁכְנָה הַקְדוּשָׁה מְצַד עֲצָמָה אִין לָהּ כְּלוּם, וְעַל-כֵּן הִיא נִקְרָאת דְּלָה וְעֵנִיָה, "דְּלִית לָהּ מִגְרָמָא כְּלוּם". כְּלוּמַר, שְׁאִין לָהּ מְצַד עֲצָמָה כְּלוּם, אֲלֵא רַק מְמָה שְׁמִקְבְּלַת מִהַקְב"ה, שְׁמִשְׁפִּיעַ לָהּ שְׁפַע רַב טוֹב, כְּדִי שֶׁהִיא תוֹכֵל לְהַשְׁפִּיעַ לְיִשְׂרָאֵל.

עַל-כֵּן, כְּאֲשֶׁר יִשְׂרָאֵל רְאוּיִים, בְּגִלְל מְעַשִּׂיהֶם הַטּוֹבִים, מְשַׁפִּיעַ הַקְב"ה לְשִׁכְנָה שְׁפַע רַב טוֹב שֶׁל חֶסֶד, שְׁיִוֵּרֵד עַל בְּנֵיהָ - עַל עֵם יִשְׂרָאֵל. אוּלָם, אִם יִשְׂרָאֵל אִינָם רְאוּיִים, בְּגִלְל מְעַשִּׂיהֶם הַלֵּא טוֹבִים, אֲזִי מְשַׁפִּיעַ הַקְב"ה שְׁפַע שֶׁל דִּין, רַחֲמָנָא לִיצְלוּ, דְּבַר שְׁגוּרָם שִׁישְׁלוּט דִּין בְּיִשְׂרָאֵל.

אוּלָם, מְגִלָה לָנוּ הַתְּנָא הַקְדוּשׁ רַשְׁב"י: "בֵּא וְרֵא, כִּמָּה חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁבָכָל מְקוֹם שֶׁגָּלוּ, שְׁכִינָה עִמָּהֶם". כְּלוּמַר, כְּאֲשֶׁר גָּלוּ יִשְׂרָאֵל מִחֲמַת מְעַשִּׂיהֶם וְחַרְבַּי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, עָשָׂה עִמָּהֶם הַקְב"ה חֶסֶד גְּדוֹל מְאֹד, וְהַגְּלָה אֶת הַשְּׁכִינָה עִמָּהֶם. שְׁכּוֹן, עַל-יְדֵי כֵּן שׁוֹמְרַת הַשְּׁכִינָה עָלֵינוּ, עַל בְּנֵיהָ, וּמִתְפַּלְלַת עֲלֵיהֶם שְׁלֵא יִשְׁקְעוּ לְגַמְרֵי בְּתוֹךְ הַגְּלוּת הַמְרָה. וְכֵן מוֹבְטָח לָנוּ, שְׁכִמּוֹ שֶׁהַקְב"ה יוֹצִיא אֶת הַשְּׁכִינָה מִהַגְּלוּת, כֵּן יוֹצִיא הַקְב"ה עִמָּה אֶת בְּנֵיהָ - אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

וְזֵהוּ שְׁמִבּוֹאֵר בְּסִפְרֵים הַקְדוּשִׁים, שְׁסִיבַת הַגְּלוּת הִיא מִחֲמַת גְּלוּת הַשְּׁכִינָה, כְּמִבּוֹאֵר בְּתַקוּנֵי הַזֹּהַר (הַקְדָּמָה א'): "כְּצִפּוֹר נּוֹדְדַת מִן קִנְיָה, כֵּן אִישׁ נּוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ". "צִיפּוֹר", אוֹמֵר הַזֹּהַר, הִיא הַשְּׁכִינָה הַקְדוּשָׁה, אִם הַבְּנִים, שְׁנוֹדְדַת מִמְּקוֹמָהּ, מִחֲמַת עֲוֹנוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּמּוֹ שְׁכָתוּב (ישעיה נ, א'): "בְּעוֹנֹתֵיכֶם נִמְכַרְתֶּם וּבְפִשְׁעֵיכֶם שְׁלַחְתֶּם אִמְכֶם" (=הִיא הַשְּׁכִינָה). וְעַלֶּיהָ אוֹמֵר הַפְּתוּב (בְּרֵאשִׁית ח, ט'): "וְלֹא מְצָאָה הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכַף רַגְלָהּ". שְׁכּוֹן, הִיא גּוֹלָה וְנוֹדְדַת מִמְּקוֹם לְמְקוֹם. וּמִבּוֹאֵר בְּזֹהַר הַקְדוּשׁ (בְּשַׁלַּח נה'): "וְכֵד תִּתְהַדָּר כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל לְאַתְרֵיהָ, כְּדִין יְתוּב מְלָפָא קְדִישָׁא לְצִיּוֹן לְאַתְרֵיהָ" (=כְּאֲשֶׁר תִּחְזוֹר כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל/הַשְּׁכִינָה לְמְקוֹמָהּ, אֲזִי יִשׁוּב הַמֶּלֶךְ הַקְדוּשׁ/הַקְב"ה לְצִיּוֹן -

למקומו לבית המקדש (במהרה בימינו אמן!). (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן)
 "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים" (=זה לחם העוני שאכלו אבותינו בארץ מצרים)

על הכתוב, "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים", שואלים המפרשים, מדוע תקנו לנו חז"ל להתחיל את ההגדה בלשון **ארמית**? שהרי ידוע, שאין המלאכים מכירים ויודעים לשון **הארמית**, כמבואר בגמרא (שבת יב'): "אמר רבי יוחנן... אין מלאכי השרת מכירין בלשון **ארמי**". אם כן, איך יעלו התפילות והתשבחות שלנו לפני כסא הכבוד? שהרי, המלאכים הם שמעלים את התפילות שלנו לפניו יתברך...

כ"ק אדמו"ר מרן מהרי"ד מבעלזא זיע"א מביא ביאור נפלא על-כך, על-פי הכתוב בגמרא (שבת יב', מתורגם, בתוספת ביאור): "אמר רבה בר בר חנה: כאשר הלכנו אחרי רבי אליעזר לבקר את החולה, ברך רבי אליעזר את החולה ואמר לו: 'המקום יפקדך לשלום', ואחר-כך ברך ואמר לו בלשון **ארמית**: 'רחמנא ידכרינך לשלום'" (=הרחמן יזכור אותך לשלום).

ומקשה שם הגמרא ושואלת, איך נהג כך רבי אליעזר? והלא "אמר רב יהודה: לעולם אל (=לא) ישאל אדם צרכיו בלשון **ארמי**. (שכן), אמר רבי יוחנן: כל השואל צרכיו בלשון **ארמי**, אין מלאכי השרת נזקקין לו, (מכיון) שאין מלאכי השרת מכירין בלשון **ארמי**". אם כן, אין מי שיעלה את תפילתו לפני שוכן מרומים.

אלא, מתרצת שם הגמרא, ואומרת: "חולה - דשכינה עמו. דאמר רב ענו, אמר רב: מנין ששכינה סועד(ת) את החולה? שנאמר (תהילים מא'): 'ה' יסעדנו(=עוור לחולה) על ערש דוי'". (כלומר, כאשר האדם חולה, השכינה נמצאת עמו, וסועדת/עוזרת לו בחוליו). הנה, מבואר מדברי הגמרא, שכאשר השכינה שורה ונמצאת עמנו, מותר להתפלל בלשון **ארמית**, כי איננו צריכים את המלאכים שיעלו את תפילותינו לפניו יתברך. שהרי, הקב"ה בכבודו ובעצמו שומע את תפילותינו, בלי שום אמצעי(=מתוך).

והנה, צריכים אנו לדעת, שבכל ליל פסח זוכים ישראל **להארה** גדולה ועצומה ולגילוי **השכינה**. שכן, ליל הפסח הוא ליל שימורים, ליל גדול ונורא המשומר מכל המזיקים, שמחמת **אורו** הגדול, המזיקים והקליפות בורחים ונסים ממנו במורא ופחד, כמו שאנו אומרים בהגדה של פסח: "ובמורא גדול" - זו גילוי **שכינה**.

לכן, בכונה תחילה יסד בעל ההגדה את המאמר הראשון של ההגדה בלשון **ארמית**, כדי ללמדנו את היסוד החשוב הזה, שבלי הסדר אנו זוכים לגילוי **השכינה**, ולכן מותר לנו להתפלל גם בלשון **ארמית**. שכן, כאמור, הקב"ה בכבודו ובעצמו שומע את תפילותינו על הגאולה, כמו שאנו אומרים: "השתא הכא, לשנה הבאה בארעא דישראל. השתא עבדי, לשנה הבאה בני חורין" (=עכשיו אנו כאן, אך בשנה הבאה נהיה בארץ ישראל. עכשיו אנו עבדים, לשנה הבאה בני חורין/נגאליים), במהרה בימינו אמן!

והנה, בענין זה מבאר הגה"ק החיד"א בספרו "שמחת רגל" על ההגדה (פסקא "הא לחמא עניא", בשם בעל "גליא רינא"), שבגלל יעקב אבינו, שהביא וגרם ללשון **ארמית** בתורה, ירדו ישראל לגלות מצרים. שהרי, כאשר הקים יעקב גלעד מאבנים, כתוב בתורה: "ויקרא לו לבן (לגל האבנים) **יגר שהדותא**, ויעקב קרא לו גלעד". וכפי דבריו הקדושים של החיד"א: "בשביל שהביא יעקב לשון תרגום בתורה, לבן קראו **יגר שהדותא**, ויעקב קרא לו גלעד, בשביל כך באו ישראל בגלות מצרימה דוקא. וזה שאמר הכתוב בפרשת 'וישב': 'וישאו (אחי יוסף) עיניהם ויראו והנה ארחת ישמעאלים באה מגלעד וגמליהם נשאים נכאת וצרי ולט הולכים להוריד מצרימה... (וימשכו ויעלו את יוסף מן הבור וימכרו את יוסף לישמעאלים)'. רצונו לומר, שבאו מגלעד, הואיל ויעקב הביא גלעד, לשון תרגום (=ארמית) בתורה, לכן הוכרח יוסף לרדת מצרימה".

על-פי האמור מפרש ה"לב אריה" (בשם גדול אחד) את הכתוב (דברים כו', כה'): "**ארמי** אבד אבי וירד מצרימה". דהינו, "**ארמי**" בשביל הפירוש בלשון **ארמית** שהביא "אבי", הוא יעקב אבינו, בתורה, "וירד מצרימה" הוכרח יעקב אבינו לרדת מצרימה לגלות. ומוסיף ה"לב אריה": "וזה שאמר בעל ההגדה: 'וירד מצרימה מלמד שהיה אנוס על פי הדיבור'... רצונו לומר, בשביל שדבר יעקב אבינו לשון **ארמית** עם לבן, לכן היה אנוס על פי הדיבור, היה אנוס וחיב 'על פי' (=בגלל) הדיבור הזה לרדת מצרימה...".

ומעתה, אומר החיד"א, "מטעם זה התחיל המגיד את ההגדה בלשון ארמית ("הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים"), לרמוז שבשביל לשון **ארמית** שגרם יעקב להביא בתורה, ירדו ישראל למצרים".

שבת שלום וחג שמח לכל המתפללים! נא לשמור על קדושת הגיליון!

בְּנֵי צִיּוֹן

דצ"ך עד"ש באחא"ב (=דָם צְפָרְדַע פִּינִים...)

כ"ק האדמו"ר מֶרֶן רַבִּי אֶהֱרָן מִבְּעֵלְזָא זִיע"א כְּשֶׁהָיָה מַגִּיעַ בְּלֵיל הַסֹּדֵר לִפְתוּב, "רַבִּי יְהוּדָה הָיָה נוֹתֵן בְּהֶם (=בְּעֶשֶׂר הַמְּכּוֹת) סִימָנִים: דצ"ך עד"ש באח"ב", הָיָה אוֹמֵר אֶת הַסִּמָּנִים (דצ"ך עד"ש באח"ב) בְּקוֹל דְּמָמָה דָּקָה, אֵךְ בְּהַתְּלַבּוֹת אִשׁ קֹדֶשׁ, כְּמוֹ כַּהֵן גְּדוֹל, הַשׁוֹפֵף תְּפִילָתוֹ לִפְנֵי הַקֶּב"ה, וְהָיָה מְפָרֵשׁ אֶת הַסִּמָּנִים בְּדֶרֶךְ אֲזַהְרָה כְּנֶגֶד שְׂרוֹ שֶׁל עֶשׂוֹ הַרְשָׁע, הֵלֵא הוּא הַיָּצֵר הָרַע, וְכֵךְ הָיָה אוֹמֵר: "דצ"ך" הוּא לְשׁוֹן דִּיצָה וְשִׁמְחָה. "עד"ש" הוּא עֶשׂוֹ הַרְשָׁע שֶׁמְכַר אֶת בְּכוֹרְתוֹ תְּמוּרַת גְּזִיד עֲדָשִׁים. וּבְכֵן "דצ"ך עד"ש": שִׁמַּח לְךָ עֶשׂוֹ, אֲבָל דַּע לְךָ: "באחב" – דְּהִינּוּ, יָבּוֹא הַסּוֹף הַמֵּר שֶׁלְךָ, שְׂאֵז תִּצְטָרֵךְ לְשִׁלֵּם אֶת חוּבְךָ. וְהוּוּ "בא חב" – יִגִּיעַ זְמַן לְשִׁלֵּם אֶת הַחוּב עַל שֶׁהִפְלַתְּ אֶת הָאָדָם בְּרֻשָׁתְךָ. (וּכְפִי שְׂאֵמְרוּ חו"ל (סוכה נב): "לְעֵתִיד לְבוֹא, מִבֵּיאוֹ הַקֶּב"ה לִיצֵר הָרַע, וְשׁוֹחֲטוֹ בְּפָנֵי הַצְּדִיקִים"). וְאִם כֵּךְ, צְרִיכִים אָנוּ לְהִבְיֵן: וְכִי מָה הַקָּשֶׁר שֶׁל לֵיל הַסֹּדֵר, לְמִפְלַתוֹ שֶׁל עֶשׂוֹ הַרְשָׁע, הוּא אָדוּם, שֶׁבְּגָלוּתוֹ הַקָּשָׁה אָנוּ נִמְצָאִים כְּעֵת.

נִקְדִים תַּחֲלִילָה לְהִבִּיא שִׁיחַ שְׂרָפִי-קֹדֶשׁ, מָה שֶׁסִּפֵּר חֲסִיד אֶחָד, שֶׁשָּׁמַשׁ בְּקֹדֶשׁ אֶת הַרְה"ק מֵאַפְטָא זִיע"א, בְּעַל הַ"אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל", וְשָׁמַע אוֹתוֹ אוֹמֵר: "טְעַמְתִּי מִן הַ"יוֹהֵךְ" (=מֶרֶק בְּאִידיש) בְּלֵיל פֶּסַח, וְהִיתָה לִי מִזֶּה שְׁמִירָה כָּל הַשָּׁנָה...". וְכִשְׁשָׁמַע סִפּוֹר זֶה רַבּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ חֲסִיד, הַרְה"ק דוֹד מֵטְאֵלְנָא זִיע"א, הִשִּׁיב לוֹ תִיכָף וּמִידָ, וְאָמַר, שֶׁהַרְה"ק מֵאַפְטָא זִיע"א, טָמֵן, כְּדַרְכּוֹ בְּקֹדֶשׁ, דָּבַר עֲמוּק בְּשִׁיחַת הַחוּלִין שֶׁלוֹ עַל הַמֶּרֶק. שָׁפֵן, עַל-פִּי הַיְדוּעַ מְדַבְּרֵי הַמְּקוֹבְלִים, הַשֵּׁם "יוֹהֵךְ" הוּא שֵׁם שֶׁל (מְלֶאךָ) שְׁמִירַת הַדֶּרֶךְ, וְהוּא יוֹצֵא מִסּוּפֵי הַתִּיבוֹת (תַּהִילִים צא):

"כִּי מְלֶאכֶיךָ יִצְוֶה לְךָ לְשִׁמְרֶךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ".

וְעַל-כֵּךְ רָמַז הַרְה"ק מֵאַפְטָא בְּדַבְּרֵי קוֹדֶשׁוֹ, כְּאֲשֶׁר טְעַם מִן הַיוֹהֵךְ (=מֶרֶק) בְּלֵיל פֶּסַח. שָׁפֵן, כִּידוּעַ, לֵיל פֶּסַח הוּא מְשׁוּמֵר מִן הַמְּזִיקִים (כְּפִי שְׂאוּמְרִים חו"ל (פסחים קט), "לֵילָה הַמְּשֻׁמֵּר וּבָא מִן הַמְּזִיקִין"), וּבְלֵילָה זֶה מֵאִיר שֵׁם הַשְּׁמִירָה "יוֹהֵךְ". וְכִאֲשֶׁר טְעַם הַרְה"ק מֵאַפְטָא מִשֵּׁם הַשְּׁמִירָה "יוֹהֵךְ" בְּלֵיל פֶּסַח, הִיתָה לוֹ שְׁמִירָה מִזֶּה כָּל הַשָּׁנָה...

וּמְקוֹר לְדַבֵּר זֶה, (שֶׁבְּלֵיל פֶּסַח מֵתְעוֹרֵר הַשֵּׁם "יוֹהֵךְ") הוּא מְדַבְּרֵי הַרְמ"א, שֶׁכָּתַב בְּ"דַרְכֵי מִשָּׁה" (סִימָן תַּעֲג' ס"ק יח), שֶׁמִּנְהַג יִשְׂרָאֵל, שֶׁבְּשַׁעַת הַסֹּדֵר, כְּאֲשֶׁר מַגִּיעִים לְ"דָם וְאִשׁ וְתַמְרוֹת עֶשֶׂן", שׁוֹפְכִים מִכּוֹס הַיַּיִן ג' פְּעֻמִּים, (כְּנֶגֶד "דָם וְאִשׁ וְתַמְרוֹת עֶשֶׂן"). וְכֵן, גַּם כְּשֶׁמְזַכֵּיר אֶת עֶשֶׂר הַמְּכּוֹת, צָרִיךְ לְזוֹרֵק עוֹד עֶשֶׂר פְּעֻמִּים מִן הַיַּיִן, כְּנֶגֶד כָּל מְכָה וּמְכָה, וְעוֹד ג' פְּעֻמִּים יֵשׁ לְשִׁפּוֹף כְּנֶגֶד רֵאשֵׁי הַתִּיבוֹת שֶׁל הַמְּכּוֹת "דצ"ך עד"ש באח"ב" – הָרִי שֶׁקְּבָלְנוּ יו" (=16) פְּעֻמִּים זְרִיקוֹת שֶׁל הַיַּיִן.

וְהוֹסִיף עַל-כֵּךְ הַ"דַּרְכֵי מִשָּׁה" בְּלִשׁוֹנוֹ הַקְּדוּשָׁה, וְאָמַר: "וְנִרְאָה (לִי), שְׂרוּמְזִים כְּאֵן (חו"ל), (לְכָךְ) שֶׁחֲרַבּוֹ שֶׁל הַקֶּב"ה נִקְרָא (יֵת) "יוֹהֵךְ", וְהוּא מְלֶאךָ הַמְּמוֹנָה עַל הַנְּקָמָה, כִּידוּעַ לְמְקוֹבְלִים".

וְיֵשׁ לוֹמַר, שֶׁכְּוֹנְתוֹ שֶׁל הַ"דַּרְכֵי מִשָּׁה" הִיא, שְׁצוֹרַת הַחֲרַב שֶׁל הַקֶּב"ה הִיא יו", כְּאֲשֶׁר הָאוֹת י' הִיא צוֹרַת הַיְדִית שֶׁל הַחֲרַב, וְהָאוֹת ו' הִיא אֶרֶךְ הַחֲרַב שְׁבָה מְכִים. כְּפִי שְׂאוּמֵר הוֹהֵר הַקְּדוּשׁ (שׁוּפְטִים רַעֲד): "חֲרַב דְּקוּב"ה – י' רִישָׁא דְחֲרַבָּא, ו' גּוּפָא דְחֲרַבָּא (=בְּחֲרַבּוֹ שֶׁל הַקֶּב"ה, י' הִיא רֵאשִׁית הַחֲרַב (=הַיְדִית), וְהָאוֹת ו' הִיא גּוּף הַחֲרַב).

וְהִנֵּה, כְּאֲשֶׁר רּוֹצֵה הַקֶּב"ה לְהַכּוֹת אֶת הַרְשָׁעִים, הוּא אוֹמֵר לְחֲרַב "הֵךְ". וְהַחֲרַב, שֶׁהִיא כְּאֵמֹר בְּצוֹרַת יו, מְצַטְרֶפֶת לְ"הֵךְ", וְנִעֲשָׂה מִזֶּה הַצִּירוּף "יוֹהֵךְ", שֶׁהוּא כְּאֵמֹר מְלֶאךָ הַשְּׁמִירָה בְּדֶרֶךְ, וְהוּא מְלֶאךָ הַמְּמוֹנָה עַל הַנְּקָמָה בְּרֻשָׁעִים.

הִנֵּה כִּי כֵן, מִבּוֹאֵר הַיֵּטֵב, מָה שְׂאֵמֵר הַרְה"ק מֵאַפְטָא זִיע"א בְּדַבְּרֵי קוֹדֶשׁוֹ, שֶׁ"טְעַם" מִן הַ"יוֹהֵךְ" בְּלֵיל הַסֹּדֵר. שָׁפֵן, שֵׁם זֶה מֵתְעוֹרֵר בְּלֵיל הַסֹּדֵר, עַל-יְדֵי יו" (=16) הַזְּרִיקוֹת שְׂאֵנוּ זוֹרְקִים מִן הַיַּיִן, וְעַל-יְדֵי כֵךְ נִמְשַׁכֵּת לָנוּ שְׁמִירָה לְכָל הַשָּׁנָה.

יְדוּעַ וּמְפֹרָסִם מָה שְׁמִבּוּאָר בְּכַתְּבֵי הָאֲרִיז"ל (שַׁעַר הַמִּצּוֹת פ'ר עַקב), שְׁתַּכְלִיל גְּלוּת מִצְרַיִם הֵיְתָה לְהוֹצִיא "יָקָר מְזוּלָל" (=לְהוֹצִיא אֶת הַחֶלֶק הַטּוֹב מִתּוֹךְ הָרָע), דֵּהִינּוּ לְבַרֵּר מִשֵּׁם (=מִמִּצְרַיִם) אֶת **נִיצוּצֵי הַקְּדוּשָׁה** אֲשֶׁר נִפְלוּ לְשֵׁם **בַּחֲטָא** אָדָם הָרִאשׁוֹן. וְהֵבִיא שֵׁם הָאֲרִיז"ל אֶת מֵאֲמַר חו"ל (בְּרִכּוֹת ט'): "וַיִּנְצְלוּ אֶת מִצְרַיִם – אָמַר ר' אֲמִי: מְלַמֵּד שְׁעֵשׂוּהָ כַּמִּצּוּדָה... וְרִישׁ לְקִישׁ אָמַר שְׁעֵשׂוּהָ כַּמִּצּוּלָה (=מִים עֲמוּקִים) שְׂאִין בָּהּ דְּגִים", וְהַכּוֹנֵה הִיא שְׁהוֹצִיאוּ מִשֵּׁם אֶת **כָּל נִיצוּצֵי הַקְּדוּשָׁה** שֶׁנִּפְלוּ בַּחֲטָא אָדָם הָרִאשׁוֹן, עַד שְׁעֵשׂוּהָ כַּמִּצּוּלָה שְׂאִין בָּהּ "דְּגִים", שֶׁהֵם **נִיצוּצֵי הַקְּדוּשָׁה**.

וּבַעֲנֵן **חֲטָא** אָדָם הָרִאשׁוֹן כּוֹתֵב הִרָה"ק רַבִּי נִפְתָּלִי מְרַאפְשִׁיץ זי"ע, בְּסִפְרוֹ "יָרַע קִדְשׁ", שְׂאֲכִילַת מִצָּה בְּלִיל פֶּסַח וּמִצּוֹת שְׁתִּית ד' (=4) כּוֹסוֹת יַיִן, בָּאוּ כַּדִּי לְתַקֵּן אֶת **חֲטָא** אָדָם הָרִאשׁוֹן, שְׂאֲכַל מֵעֵץ הַדַּעַת. וְכִידוּעַ, כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל הָיוּ כְּלוּלוֹת בְּתוֹךְ אָדָם וְחוּץ כְּשֶׁאֲכָלוּ מֵעֵץ הַדַּעַת, וְלָכֵן נִגְזְרָה **גְּזִירַת מוֹת** עַל כָּל הַנִּבְרָאִים, וְכָל אֶחָד בְּעוֹלָם צָרִיךְ לְתַקֵּן אֶת חֲלָקוֹ בַּחֲטָא עֵץ הַדַּעַת.

וְהִנֵּה שְׁנֵינוּ בְּגִמְרָא (בְּרִכּוֹת מ'): "תְּנִיָּא: אֵילָן שְׂאֲכַל מִמֶּנּוּ אָדָם הָרִאשׁוֹן – רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר: גִּפֵּן הִיָּה (=הָאֵילָן)... רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: חֲטָה הֵיְתָה...".

אִם כֵּן, נִמְצָא שְׂכַל אֶחָד צָרִיךְ לְתַקֵּן אֶת **חֲטָא** אָדָם הָרִאשׁוֹן בְּשְׁנֵי דְבָרִים אֱלוֹ – חֲטָה וַיִּין, וְלָכֵן מִצְוָה מְדֹאֲרִיתָא (=מִן הַתּוֹרָה) לְאֲכַל מִצָּה, שְׁעֵשׂוּהָ מִחֲטָה, בְּלִיל פֶּסַח. וְצָרִיךְ, בְּשַׁעַת הַכְּנַת הַמִּצָּה, לְשַׁמּוֹר עָלֶיהָ מִכָּל מִשְׁמַר, שְׁלֵא תַחְמֵץ, כִּי **חֲמֵץ** הוּא רִמּוֹ **לִיצַר הָרָע**. וְזֹאת, כַּדִּי שְׁלֵא יֵאָרַע לָנוּ שׁוֹב, חֲלִילָה, כַּחֲטָא עֵץ הַדַּעַת, שֶׁנִּמְשְׁכוּ אַחֲרָי עֲצַת הַנְּחָשׁ, הוּא **הִיצַר הָרָע**. וְהוֹסִיפוּ חֲכָמִים וְתַקְּנוּ גַם לְשִׁתוֹת ד' כּוֹסוֹת יַיִן, כַּדִּי לְהַשְׁלִים אֶת תִּיקוּן **חֲטָא** עֵץ הַדַּעַת, שֶׁהִיָּה גִפֵּן לְפִי שִׁיטַת רַבִּי מֵאִיר.

וְהִנֵּה, יְדוּעַ מְדַבְּרֵי הָאֲרִיז"ל (שַׁעַר הַעֲמִידָה בְּבִרְכַת תַּקַּע שׁוֹפָר), שֵׁישׁ שֵׁם קְדוֹשׁ, שְׁמִמוּנָה עַל הוֹצֵאת **נִיצוּצֵי הַקְּדוּשָׁה** מִתּוֹךְ הַקְּלִיפָה (=הַטּוֹמָאָה), וְשֵׁם זֶה "**חֲבו**" יוֹצֵא מִרְאִשֵׁי הַתִּיבוֹת שֶׁל הַפְּסוּק "חִיל בְּלַע – וַיִּקְאֲנוּ" (אִיּוֹב כ', טו'). וְהַפְּרוּשׁ הוּא: אֲפִילוֹ אִם בְּלַע הַקְּלִיפָה (=הַטּוֹמָאָה) אֶת הַ"חִיל" (=אֶת הַכַּחַ) שֶׁל הַקְּדוּשָׁה, הִנֵּה בְּעַל כּוֹרְחוֹ "...וַיִּקְאֲנוּ" – תִּקְיָא הַקְּלִיפָה (=הַטּוֹמָאָה) מִתּוֹכָהּ אֶת **נִיצוּצֵי הַקְּדוּשָׁה**, וְתַחֲזִירָם אֶל הַקְּדוּשָׁה. וְצָרִיךְ לָכֵן בְּשֵׁם זֶה בְּתַפִּילַת שְׁמוּנָה עֲשֶׂרָה בְּבִרְכַת "תַּקַּע שׁוֹפָר", כְּשֶׁאוֹמְרִים: "וְקַבְּצֵנוּ יַחַד מֵאַרְבַּע כְּנָפוֹת הָאָרֶץ...". – הָאוֹתִיוֹת שֶׁלִּפְנֵי סוּפֵי הַתִּיבוֹת מִצְטְרָפוֹת לְשֵׁם "**חֲבו**", וְהַכּוֹנֵה כָּאֵן הִיא, שְׂאֲנוּ מִתְפַּלְלִים, שְׁבוּכּוֹת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ "**חֲבו**", יִקְבֹּץ הַקַּב"ה אֶת **נִיצוּצֵי הַקְּדוֹשׁ** שֶׁנִּתְפָּזְרוּ בְּאַרְבַּע כְּנָפוֹת הָאָרֶץ.

נִמְצָא מִכָּאן, שֶׁבִּיצִיאַת מִצְרַיִם הוֹצִיא הַקַּב"ה אֶת יִשְׂרָאֵל יַחַד עִם **נִיצוּצֵי הַקְּדוּשָׁה**, עַל-יְדֵי הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ "**חֲבו**", וְלָכֵן הַמְּלִים שֶׁבִּהֵן גִּרְמּוֹ הַשֵּׁם "**חֲבו**" – "יַחַד מֵאַרְבַּע כְּנָפוֹת הָאָרֶץ" הֵם בְּגִימְטְרִיָּה "יִצִּיאַת מִצְרַיִם" (=891), כַּדִּי לְרִמּוֹז לָנוּ שִׁישְׁרָאֵל יִצְאוּ מִמִּצְרַיִם בְּשֵׁם "**חֲבו**". וְכֵן גִּרְמּוֹ הַשֵּׁם "**חֲבו**" בְּדְבָרוֹת הַשְּׁנִיּוֹת, בְּפְסוּק (דְּבָרִים ה', טו'): "וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וַיִּצְאֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ מִשֵּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֶרַע נְטוּיָה". וְזֶהוּ גַם מָה שֶׁרִמּוֹז לָנוּ בְּעַל הַהֲגָדָה: "עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרַעַה בְּמִצְרַיִם, וַיּוֹצִיאֲנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ מִשֵּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֶרַע נְטוּיָה".

וְהִנֵּה יְדוּעַ שְׁעַל-יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה אָנוּ מְבָרְרִים אֶת **נִיצוּצֵי הַקְּדוּשָׁה**, שֶׁנִּפְלוּ לְתוֹךְ הַקְּלִיפָה, וּמַעֲלִים אוֹתָם לְקְדוּשָׁה, וְלָכֵן "מִצְוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם". וְכָל-כֵּן לְמָה? שְׁכֵן עַל-יְדֵי רִיבּוֹי סִיפּוֹר יִצִּיאַת מִצְרַיִם אָנוּ מְעוֹרְרִים אֶת הַשֵּׁם "**חֲבו**", וְעַל-יְדֵי כֵּן אָנוּ מַעֲלִים אֶת **נִיצוּצֵי הַקְּדוּשָׁה**, שֶׁנִּפְלוּ לְתוֹךְ הַקְּלִיפָה, וְזֶהוּ שְׂאוֹמֵר בְּעַל הַהֲגָדָה: "וְכָל הַמְרִבָּה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם – הָרִי זֶה מְשׁוּבַח". "**מְשׁוּבַח**" – אוֹתִיוֹת שֵׁם "**חֲבו**".

"וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם..."

אֶת הַסִּיפּוֹר הַזֶּה סִפֵּר נִינוּ שֶׁל הַ"נוּעָם אֱלִימֶלֶךְ", שְׂאֲמוּ (נִכְדָּתוֹ שֶׁל הַ"נוּעָם אֱלִימֶלֶךְ") כְּשֶׁהִיְתָה בַת אַחַת עֲשָׂרָה, הִיְתָה יוֹשֵׁבֶת בְּלִיל פֶּסַח, בְּסִדֵּר שְׁעָרָה סָבָא, וְשָׁמְעָה אֶת דְּבָרֵי הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהָיוּ בּוֹעֲרִים כְּגַחְלֵי-אֵשׁ, וְסִפֵּר הַ"נוּעָם אֱלִימֶלֶךְ" לְמִסּוּבִים עַל נְסִי יִצִּיאַת מִצְרַיִם, וְכֵן גַּם עַל נֶס קְרִיעַת יַם סוּף, אִיךְ הַמַּיִם שָׁבִים נִבְקְעוּ וַיִּשְׂרָאֵל עָבְרוּ בְּתוֹכוֹ בְּנִבְשָׁה. וּפְתָאוּס אֶמְרָה הַנִּכְדָּה בְּתַמִּימוֹת לְסָבָה הַקְּדוֹשׁ: סָבָא! אִיךְ שָׁנָךְ לּוֹמֵר עַל הַמַּיִם לְשׁוֹן בְּקִיעָה? הָרִי עֵינֵינוּ רוֹאוֹת שְׂאֵם מִכֵּים אֶת הַמַּיִם אֲפִילוֹ אֶלֶף פְּעָמִים, לֹא יִבְקְעוּ הֵם, וַיִּשְׂאָרוּ כְּמוֹ שֶׁהָיוּ...

כְּאֲשֶׁר שָׁמַע הַסָּבָא הַצַּדִּיק אֶת דְּבָרֶיהָ, שֶׁנִּשְׁמְרוּ בְּתַמִּימוֹת, לֹא קִצַּץ עָלֶיהָ, אֲלֵא רַק צָוָה לְהִבְיָא אָגוֹן (=כְּלֵי גְדוּל) מִלֵּא מַיִם, הִנִּיף אֶת יָדוֹ הַקְּדוּשָׁה וְהִכָּה בְּאֶמְצַע הַמַּיִם, וּמִיָּד נִחְלְקוּ הַמַּיִם שְׁבָאָן לְשִׁנֵּי חֲצָאִים, וְעָמְדוּ כְּמוֹ גֵּד. אַחַר כֵּן הַצַּדִּיק לְנִכְדָּתוֹ, וְאָמַר לָהּ: עֲתָה תִּבְיֵנִי בְּתֵי אֶת הַנֶּס שֶׁל קְרִיעַת יַם סוּף: וְהֵלֵא מִשָּׁה רַבָּנוּ, עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם, עֲשֶׂה כֵּן בְּדִיוֹק, וְהִכָּה אֶת הַמַּיִם, וּמִיָּד נִבְקְעוּ הַמַּיִם.

שְׁבַת שְׁלוֹם וְחֵן שְׂמֵחַ לְכָל הַמְתַּפְּלָלִים! נָא לְשַׁמּוֹר עַל קְדוּשַׁת הַגִּילְיוֹן!